

Agenda – Y Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol

Lleoliad:	I gael rhagor o wybodaeth cysylltwch a:
Ystafell Bwyllgora 3 (Senedd)	Rhys Morgan
Dyddiad: Dydd Llun, 9 Rhagfyr 2024	Clerc y Pwyllgor
Amser: 13.30	0300 200 6565
	SeneddCydraddoldeb@senedd.cymru

(Rhag-gyfarfod 13.00 – 13.30)

Cyfarfod cyhoeddus

1 Cyflwyniad, ymddiheuriadau, dirprwyon a datgan buddiannau

(13.30)

2 Tlodi tanwydd yng Nghymru: sesiwn dystiolaeth tri

(13.30 – 14.45)

(Tudalennau 1 – 43)

Rhian Bowen-Davies, Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru

Dr Sumina Azam, Cyfarwyddwr Cenedlaethol Polisi ac Iechyd Rhyngwladol,
Iechyd Cyhoeddus Cymru

Dr Rebecca Hill, Uwch-arbenigwr Iechyd Cyhoeddus, Iechyd Cyhoeddus
Cymru

Ceri Cryer, Cynghorydd Polisi, Age Cymru

(Egwyl 14.45 – 15.00)

3 Tlodi tanwydd yng Nghymru: sesiwn dystiolaeth pedwar

(15.00 – 15.45)

(Tudalennau 44 – 47)

Keryl Lanfear, Swyddog Strategaeth Tai, Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda
Cynon Taf

David Mark Lewis, Rheolwr Ynni a Gwasanaethau Masnachol, Cyngor

Gwynedd

Meilyr Tomos, Swyddog Tlodi Tanwydd, Cyngor Gwynedd

4 Papurau i'w nodi

(15.45)

4.1 Gohebiaeth gan Colegau Cymru at y Pwyllgor Cyllid mewn perthynas â Chyllideb Ddrafft Llywodraeth Cymru 2025–26

(Tudalennau 48 – 59)

4.2 Gohebiaeth rhwng y Cadeirydd ac Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyfiawnder Cymdeithasol, y Trefnydd a'r Prif Chwip ac Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg ynghylch datblygu TGAU Iaith Arwyddion Prydain (BSL) yng Nghymru

(Tudalennau 60 – 64)

4.3 Gohebiaeth rhwng y Cadeirydd a'r Cyngorydd Andrew Morgan ynghylch gwybodaeth fel rhan o'r ymchwiliad i'r bwch cyflogaeth anabled

(Tudalennau 65 – 68)

4.4 Gohebiaeth rhwng y Cadeirydd a Chomisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol ynghylch cryfhau a hyrwyddo cydraddoldeb a Hawliau Dynol

(Tudalennau 69 – 73)

4.5 Gohebiaeth rhwng y Cadeirydd a Chymdeithas y Cyfreithwyr ynghylch cryfhau a hyrwyddo cydraddoldeb a Hawliau Dynol

(Tudalennau 74 – 77)

4.6 Gohebiaeth rhwng y Cadeirydd a'r Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol ynghylch cryfhau a hyrwyddo cydraddoldeb a Hawliau Dynol

(Tudalennau 78 – 85)

4.7 Tystiolaeth ychwanegol gan Dr Simon Lannion yn ymwneud â FRESH (Data Sylfaenol ar gyfer Strategaethau Ynni Cadarn ar gyfer Tai)

(Tudalennau 86 – 109)

5 Cynnig o dan Reol Sefydlog 17.42(iv) i benderfynu gwahardd y cyhoedd o weddill y cyfarfod hwn

(15.45)

Cyfarfod preifat

6 Tlodi tanwydd yng Nghymru: trafod y dystiolaeth

(15.45 – 16.00)

7 Anabledd a Chyflogaeth: trafod y materion allweddol

(16.00 – 16.45)

(Tudalennau 110 – 136)

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon

Cyflwynwyd yr ymateb i ymgynghoriad y [Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol](#) ar [Tlodi Tanwydd yng Nghymru](#)

This response was submitted to the [Equality and Social Justice Committee](#) consultation on [Fuel Poverty in Wales](#)

FP02

Ymateb gan: Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru | Response from: Older People's Commissioner for Wales

YMATEB I YMGYNGHORIAD

Comisiynydd
Pobl Hŷn
Cymru
Older People's
Commissioner
for Wales

Ymgynghoriad Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol y Senedd: Tlodi Tanwydd yng Nghymru

Mae Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru yn croesawu'r cyfle i ymateb i ymgynghoriad Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol y Senedd ar Dlodi Tanwydd yng Nghymru.

Cyflwyniad

Mae tlodi tanwydd yn broblem sy'n effeithio ar nifer sylweddol o bobl hŷn ar draws Cymru. Mae'n anodd gwybod faint yn union o bobl hŷn sy'n cael eu heffeithio oherwydd diffyg data diweddar. Mae rhagamcanion yn seiliedig ar Arolwg Byw yng Nghymru 2008 ac Arolwg Cyflwr Tai Cymru 2017-18: o 1 Hydref 2021, roedd 22% o aelwydydd lle ceir un pensïynwr, a 13% o aelwydydd lle ceir pâr o bensiynwyr yng Nghymru mewn tlodi tanwydd.¹

Mae pobl hŷn wedi cysylltu â'r Comisiynydd i godi ystod o faterion sy'n ymwneud â thlodi tanwydd fel byw mewn tai hŷn a llaith sy'n anodd i'w gwresogi; byw oddi ar y grid a dibynnu ar olew neu wres LPG a hefyd yr anawsterau o ran deall biliau ynni, yn enwedig wrth dderbyn amcangyfrifon. Mae hyn yn achosi caledi, rhwystredigaeth a thralod sylweddol i bobl hŷn sy'n profi'r problemau hyn.

Clywodd y Comisiynydd hefyd wrth nifer o bobl hŷn ynglŷn ag effaith penderfyniad Llywodraeth y DU i gyfyngu ar y Lwfans Tanwydd Gaeaf i'r rhai sy'n derbyn Credyd Pensiwn yn unig y gaeaf hwn. Mae'r penderfyniad hwn yn debygol o olygu y bydd y nifer y bobl hŷn sydd mewn tlodi tanwydd a thlodi tanwydd difrifol yn cynyddu, gyda niwed sylweddol i iechyd a llesiant corfforol a meddyliol o ganlyniad.

Cyhoeddwyd Cynllun Mynd i'r Afael â Thlodi Tanwydd Llywodraeth Cymru "Trechu Tlodi Tanwydd 2021 i 2035"² ym mis Mawrth 2021 i fynd i'r afael â thlodi tanwydd yng Nghymru ac i gefnogi'r rhai "sy'n ei chael hi'n anodd talu am eu hanghenion ynni domestig". Ymatebodd swyddfa'r Comisiynydd i'r ymgynghoriad ar y Cynllun, gan ddatgan bod yr amserlen ar gyfer newid yn rhy eang ac yn galw am darged i ddileu tlodi tanwydd ymhlith pobl hŷn erbyn 2026. Mae dal diffyg amlwg o ran targedau interim yn y cynllun. Mae'n hanfodol bod targedau interim yn cael eu

¹ Llywodraeth Cymru (2023) Amcangyfrifon tlodi tanwydd yng Nghymru. (Mehafin 2023). Ar gael yn: <https://www.llyw.cymru/tlodi-tanwydd-dangosfwrdd-rhyngweithiol>

² Llywodraeth Cymru: Trechu tlodi tanwydd 2021 i 2035. Cynllun i helpu pobl sy'n ei chael hi'n anodd talu am eu hanghenion ynni domestig. Ar gael yn: <https://www.llyw.cymru/sites/default/files/pdf-versions/2023/3/2/1678206501/trechu-tlodi-tanwydd-2021-i-2035.pdf>

cyflwyno er mwyn canolbwyntio ar y broblem hon. Mae cyd-destun tlodi tanwydd wedi newid yn sylweddol ac yn gyflym ers cyhoeddi'r cynllun gwreiddiol am y tro cyntaf.

A oes darlun cywir o dlodi tanwydd yng Nghymru?

Mae'r ymgynghoriad yn nodi'r ddibyniaeth ar Arolwg Byw yng Nghymru 2008 ac Arolwg Cyflwr Tai Cymru 2017-18. Nid yw hyn felly yn rhoi darlun cywir o dlodi tanwydd yng Nghymru, gan fod yr arolygon yn seiliedig ar ddata sydd wedi dyddio. Mae nifer o ffactorau wedi effeithio ar incwm cartrefi a chostau byw ers hynny, fel chwyddiant, newidiadau mewn patrymau cyflogaeth, ac effaith COVID-19 a Brexit. Mae'r ffactorau hyn yn dylanwadu ar dlodi tanwydd, gan wneud unrhyw ddata hŷn yn llai perthnasol a dibynadwy.

Ers 2021, gwelwyd cynnydd sylweddol yng nghostau ynni a dyled ynni. Yn yr un modd, bydd penderfyniad Llywodraeth y DU i gyfyngu ar y Lwfans Tanwydd Gaeaf i'r rhai sy'n derbyn Credyd Pensiwn yn unig heb gael ei ystyried.

Serch hynny, mae Cymru wedi gwneud camau breision wrth ôl-osod cartrefi gyda gwell insiwleiddio, systemau gwresogi mwy effeithlon, a mesurau eraill sy'n lleihau'r defnydd o ynni. Ni fyddai hyn wedi'i gofnodi'n llawn mewn arolygon a gynhaliwyd sawl blwyddyn yn ôl.

Mae angen darlun mwy cywir o dlodi tanwydd yng Nghymru, yn enwedig o gofio bod gan Gymru y stoc dai hynaf yn y DU,³ sy'n golygu bod nifer o dai wedi'u hinswleiddio'n wael, gan arwain at gostau ynni uwch a thlodi tanwydd. Mae tlodi tanwydd yn arwain at gartrefi oer, sy'n cyfrannu at farwolaethau ychwanegol y gaeaf ac at ystod o salwch symptomatig. Mae pobl hŷn yn debygol o gael eu heffeithio'n anghymesur gan newidiadau mewn tymheredd a achosir gan dywydd oer. Mae 75% o farwolaethau ychwanegol y gaeaf yn bobl 75 oed a hŷn.⁴ Mae'r person hŷn cyffredin a gefnogir gan Gofal a Thrsio (elusen sy'n helpu pobl hŷn i fyw'n annibynnol drwy atgyweiriadau, addasiadau a chynnal a chadw cartrefi) yn gwario 19% o'u hincwm ar gyfleustodau dros y gaeaf. Yn ystod gaeaf 2022/23, roedd cleientiaid gwasanaeth cyngor ar dlodi tanwydd ac ynni Gofal a Thrsio yn gwario 25% o'u hincwm ar gyfleustodau ar gyfartaledd.

Gall tywydd oer a byw mewn cartref oer effeithio a gwaethygu cyflyrau anadlol a chylchrediad, clefyd cardiofasgwlaidd ac anafiadau damweiniol.⁵ Mae ymchwil hefyd yn dangos cysylltiad rhwng tymereddau cartrefi oer ac iechyd meddwl gwaeth. Mae hen stoc dai Cymru ac effeithlonrwydd ynni gwael yn arwain at gostau sylweddol i'r GIG yng Nghymru: yn 2019, amcangyfrifodd Iechyd Cyhoeddus Cymru fod effaith oerfel gormodol yn cynyddu'r costau i'r gwasanaeth iechyd sy'n gysylltiedig â thai o ansawdd gwael tua £41M, gyda chyfanswm o bron i £100M y flwyddyn.⁶ Mae mynd heb fwyd neu beidio â bwyta digon yn arwain at gamfaethiad dros amser, sy'n cynyddu'r risg o eiddilwch, cynyddu ymweliadau â meddygon teulu, derbyniadau i'r ysbyty a hyd arhosiad yn yr ysbyty.⁷

³ Arolwg Cyflwr Tai Cymru (prif ganlyniadau: Ebrill 2017 i Mawrth 2018. Ar gael yn:

<https://www.llyw.cymru/arolwg-cyflwr-tai-cymru-prif-ganlyniadau-ebryll-2017-i-mawrth-2018>

⁴ Gofal a Thrsio (2024) Pobl Hŷn yng Nghymru: Tlodi yn y Gaeaf. Ar gael yn: careandrepair.org.uk/winter-report/

⁵ Public Health England/UCL Institute of Health Equity (2014), Local action on health inequalities: Fuel poverty and cold home-related health problems, p. 4. Ar gael yn: [Briefing7_Fuel_poverty_health_inequalities.pdf](https://www.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/281117/Briefing7_Fuel_poverty_health_inequalities.pdf) (publishing.service.gov.uk)

⁶ S, Garrett H, Woodfine L, Watkins G, Woodham A. (2019). Cost lawn tai gwael yng Nghymru, Building Research Establishment Ltd, Iechyd Cyhoeddus Cymru, Llywodraeth Cymru. Ar gael yn: [Cost lawn Tai Gwael yng Nghymru](https://www.phwhocc.co.uk) (phwhocc.co.uk)

⁷ UK Government (2017), Impact assessment: Helping older people maintain a healthy diet: A review of what works. Ar gael yn: [Helping older people maintain a healthy diet: A review of what works - GOV.UK](https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/641117/Helping_older_people_maintain_a_healthy_diet_-_Impact_Assessment.pdf) (www.gov.uk)

Effeithiau newidiadau i'r meini prawf cymhwysedd ar gyfer y Taliadau Tanwydd Gaeaf ar dlodi tanwydd yng Nghymru

Bydd y penderfyniad i gyfyngu ar daliadau Lwfans Tanwydd Gaeaf, hyd at £300 y flwyddyn, i'r rhai sy'n derbyn Credyd Pensiwn yn unig yn cael effaith negyddol ddifrifol ar rai o'r bobl hŷn tlotaf ledled Cymru, gan wthio mwy tuag at dlodi tanwydd. Bydd pawb sydd â hawl i Gredyd Pensiwn, ond nad ydynt yn ei hawlio ar hyn o bryd, bellach yn colli allan ar Lwfans Tanwydd Gaeaf hefyd. Mae hyn yn peri pryder, gan y bydd yn effeithio ar filoedd o bobl hŷn ledled Cymru, mewn cyfnod lle bo dyledion ynni ar gynydd.

Mae tua 50,000 o aelwydydd cymwys yng Nghymru ddim yn hawlio'r Credyd Pensiwn y mae ganddyn nhw hawl i wneud cais amdano, sy'n golygu bod tua £117 miliwn heb ei hawlio yn hytrach na chyrraedd y rhai sydd ei angen fwyaf.⁸ Bydd newidiadau Llywodraeth y DU o ran bod yn gymwys am y Lwfans Tanwydd Gaeaf ond yn cynyddu nifer y rhai sydd ddim yn hawlio yng Nghymru.

Mae gan Gymru fwy o bobl hŷn, yn gymesur, na rhannau eraill o'r DU ac felly bydd effaith newid y meini prawf cymhwysedd i'w themlo'n sylweddol yng Nghymru. Pobl dros 60 oed yw 28.2% o'r boblogaeth yng Nghymru, o'i gymharu â 24.7% yn Lloegr a 24.9% yn y DU drwyddi draw.⁹ Mae'r Adran Gwaith a Phensiynau yn amcangyfrif bod 33% o ddynion sengl hŷn sy'n gymwys, 33% o fenywod sengl hŷn sy'n gymwys a 31% o gyplau cymwys ddim yn hawlio Credyd Pensiwn y mae ganddynt hawl iddo.

Mae Credyd Pensiwn hefyd yn gweithredu 'ar y dibyn', lle mae incwm rhywun yn pennu naill ai bod ganddo/ganddi hawl neu ddim hawl i gymorth – nid oes tapr. Mae hyn yn golygu bod rhywun nad yw'n gymwys am Gredyd Pensiwn o ganlyniad i fod dros y trothwy cymhwysedd o ychydig geiniogau hyd yn oed yn colli allan ar yr holl gymorth arall sydd heb ei gloi, sydd bellach yn cynnwys y Lwfans Tanwydd Gaeaf.

Mae'r amserlen dynn ar gyfer y newidiadau hefyd yn destun pryder. Cyhoeddwyd y newid polisi ar 29 Gorffennaf gyda'r wythnos yn cychwyn 16 Medi 2024 yn cael ei ddefnyddio fel yr wythnos gymwys ar gyfer taliadau'r Lwfans Tanwydd Gaeaf. Er y gellir ôl-ddyddio taliadau Credyd Pensiwn, sy'n golygu y gall ceisiadau erbyn 21 Rhagfyr 2024 dal i fod yn gymwys am Lwfans Tanwydd Gaeaf, mae hon yn dal i fod yn amserlen dynn iawn ar gyfer ceisiadau i gael eu gwneud gan bobl hŷn cymwys nad ydynt yn hawlio ar hyn o bryd. Bydd pobl hŷn hefyd yn cael hyd at £600 yn llai y gaeaf hwn o'i gymharu â'r llynedd mewn cymorth gan Lywodraeth y DU gyda'u biliau gwresogi, oherwydd bod y taliadau costau byw a gyflwynwyd dros dro gan Lywodraeth flaenorol y DU bellach wedi dod i ben.

Dangosodd data arolwg o farn y cyhoedd a thueddiadau cymdeithasol SYG Mehefin 2024 fod pobl hŷn (70+) yn fwy tebygol o ddweud bod cost eu biliau ynni wedi codi (53%) o'i gymharu â grwpiau iau a'u bod yn defnyddio llai o nwy a thrydan i fynd i'r afael â hyn¹⁰ Mae Arolwg Cenedlaethol Cymru wedi nodi'n ddiweddar bod 25% o'r rhai rhwng 65 a 74 oed a 17% o'r rhai sydd dros 75 oed yn dweud eu bod nhw weithiau neu wastad yn cael traferth talu biliau.¹¹

⁸ Independent Age (2019) https://www.independentage.org/sites/default/files/2019-07/Credit%20where%20its%20due%20report_0.pdf

⁹ StatsCymru (2024) Amcangyfrifon poblogaeth lefel cenedlaethol fesul blwyddyn, oed a gwlad y DU. Ar gael yn: <https://statscymru.llyw.cymru/Catalogue/Population-and-Migration/Population/Estimates/nationallevelpopulationestimates-by-year-age-ukcountry>

¹⁰ SYG (2024) <https://www.ons.gov.uk/releases/publicopinionsandsocialtrends-great-britain-june-2024>

¹¹ Llywodraeth Cymru (2023) Arolwg Cenedlaethol Cymru Ebrill 2022 - Mawrth 2023. [Arolwg Cenedlaethol Cymru: dangosydd canlyniadau | LLYW.CYMRU](#)

Mae pobl hŷn wedi cysylltu â'r Comisiynydd gyda phryderon am y newid i feini prawf cymhwysedd y Lwfans Tanwydd Gaeaf, er enghraifft: "Mae'r cyhoeddiad wedi fy siomi ac wedi fy arswydo ... bod y taliadau Tanwydd Gaeaf i ddiflannu i bensiynwyr ar wahân i'r rhai ar fudd-daliadau. Fel pensiynwr sydd wedi gweithio ar hyd fy oes ac wedi cynilo ar gyfer fy ymddeoliad, nid oes gen i hawl i unrhyw fudd-daliadau sy'n destun prawf modd. Serch hynny, yn y blynyddoedd diwethaf mae'r Taliad Tanwydd Gaeaf wedi bod yn achubiaeth wrth fy helpu i dalu am hyd yn oed y lefel isaf o wres (tair awr y dydd ar 15°). Rydw i'n byw mewn ardal wledig felly mae fy nghartref yn ddibynnol ar danwydd LPG sy'n gostus iawn."

Mae pobl hŷn eraill wedi cysylltu â'r Comisiynydd i ddweud bod y taliadau Tanwydd Gaeaf wedi bod yn achubiaeth wrth helpu i dalu am hyd yn oed y lefel isaf o wres. Esboniodd un person hŷn sut roedd hi wedi hepgor un pryd y dydd mewn ymgais i allu fforddio gwresogi ei chartref. Mae unigolion hefyd wedi sôn am yr effaith ar bobl sy'n fwy agored i'r oerfel o ganlyniad i gyflyrau'r galon a chymryd meddyginiaeth i deneuo'r gwaed, er enghraifft. Mae tynnu'r taliad yn ôl ar fyr rybudd wedi achosi pryder.

Rhaglen Cartrefi Clyd

Darparodd Datganiad Polisi Llywodraeth Cymru ym mis Mehefin 2023 grynodedb defnyddiol o bwmpas a dull y Rhaglen Cartrefi Clyd newydd.¹² Croesewir newidiadau i'r meini prawf cymhwysedd am gymorth gyda mesurau effeithlonrwydd ynni o dan y cynllun newydd. Mae'r symudiad o gymhwyso yn seiliedig ar dderbyn budd-daliadau prawf modd i drothwy incwm isel yn lle hynny, er enghraifft, yn bositif. Serch hynny, er bod yr angen i flaenoriaethu anheddau sydd â sgôr Tystysgrif Perfformiad Ynni (EPC) o E ac is yn ddealladwy, efallai y bydd pobl hŷn sy'n byw mewn cartrefi â sgôr EPC sy'n uwch nag E yn dal i brofi afiechyd o ganlyniad i dlodi tanwydd ac yn byw mewn cartrefi oer. Mae'n ddefnyddiol y bydd unigolion sydd â chyflwr iechyd cydnabyddedig (fel cyflwr anadlol cronig, cylchrediad y gwaed neu gyflwr iechyd meddwl) sy'n byw mewn cartref ag EPC o D hefyd yn gymwys.

Yn yr un modd, mae'r newid i ganiatáu mwy nag un cais fesul cartref, sy'n golygu, os yw aelwyd a gefnogwyd gan ymyrraeth cynllun Cartrefi Clyd yn y gorffennol yn parhau i fod mewn tlodi tanwydd ac yn bodloni'r meini prawf cymhwysedd, y gallant wneud cais am gymorth ychwanegol, hefyd yn ddatblygiad buddiol.

Mae blaenoriaethu technolegau carbon isel lle mae'n gwneud synnwyr, ochr yn ochr â sicrhau bod gan y Rhaglen Cartrefi Clyd rywffaint o hyblygrwydd i gefnogi'r rhai mwyaf agored i niwed mewn cymdeithas o dan amgylchiadau eithriadol, yn rhesymol.

Serch hynny, yn ymarferol, nid yw'n ymddangos fel pe bai'r hyblygrwydd hwn yn rhoi ystyriaeth i realiti llawer o stoc dai Cymru ac amgylchiadau nifer o bobl hŷn sy'n byw mewn tlodi tanwydd. Gall opsiynau carbon isel fod yn brin ar gyfer stoc dai hŷn. Gall fod yn anoddach ôl-osod cartrefi o'r fath ac yn ddrutach i'w huwchraddio. Nid yw canllawiau Cartrefi Clyd bellach yn sôn am atgyweirio neu newid boeleri fel opsiwn ar gyfer y gwelliannau effeithlonrwydd ynni i'r cartref sydd ar gael am ddim.¹³

O ystyried yr argyfwng hinsawdd a'r angen i drosglwyddo i Sero Net, mae datganiad Llywodraeth Cymru y bydd 'buddsoddiad hirdymor mewn systemau gwresogi tanwydd ffosil ond yn cael ei

¹² Llywodraeth Cymru (2023) Rhaglen Cartrefi Clyd Newydd: datganiad polisi, [Rhaglen Cartrefi Clyd Newydd: datganiad polisi \[HTML\] | GOV.WALES](#)

¹³ Gweler Canllawiau Nyth: [Cewch welliannau effeithlonrwydd ynni i'r cartref am ddim gan Nyth | GOV.WALES](#)

ganiatáu o dan y Rhaglen Cartrefi Clyd newydd' yn ddealladwy.¹⁴ Mae'r enghraifft a roddir yn y Datganiad Polisi o flaenoriaethu boeleri nwy sy'n effeithlon o ran ynni, lle byddai symud o danwydd ffosil i system wresogi drydan yn achosi cynnydd sylweddol mewn costau rhedeg, yn bragmataidd.

Felly mae'r Comisiynydd yn hynod o bryderus i ddeall, ar gyfer 2024-25, hyd yn oed mewn sefyllfa o 'argyfwng' lle nad oes gan aelwyd system wresogi a dŵr poeth sy'n gweithio a bod unigolyn yn gymwys am gymorth o dan y Rhaglen Cartrefi Clyd, mae set ychwanegol o feini prawf cymhwysedd y mae angen eu bodloni cyn y gellir atgyweirio boeleri. Ar y cyfan, mae'r meini prawf hyn yn adlewyrchu rheolau Ofgem ar gyfer gosod mesuryddion rhagdalau anwirfoddol.¹⁵ Byddai hyn yn cyfyngu ar gymorth atgyweirio boeleri yng Nghymru o dan y Rhaglen Cartrefi Clyd i:

- i) aelwydydd gyda phreswylwyr 75 oed a throsodd neu
- ii) aelwydydd gyda phlant o dan 2 oed neu
- iii) aelwydydd gyda phreswylwyr â phroblemau iechyd difrifol gan gynnwys y rhai sydd â dibyniaeth feddygol ar gartref cynnes – un o'r cyflyrau iechyd sy'n bodoli'n barod. Os oes aelwyd yn gymwys am Nyth oherwydd cyflwr iechyd, maent yn gymwys ar gyfer y llwybr argyfwng hwn neu
- iv) aelwydydd gyda phreswylwyr â salwch angheuol.

Er bod y Comisiynydd yn derbyn mai bwriad Llywodraeth Cymru yw monitro'r sefyllfa, mae'n gwbl annerbyniol i unrhyw gartref cymwys fod heb system wresogi a dŵr poeth sy'n gweithio ac i beidio â chymryd unrhyw gamau os nad yw atebion carbon isel yn ymarferol neu'n briodol eto.

Dylai atgyweiriadau i foeleri (neu rhai newydd mewn amgylchiadau angenrheidiol) fod ar gael i bob ymgeisydd cymwys sydd heb wres neu ddŵr poeth sy'n gweithio lle nad yw gwresogi carbon isel yn ymarferol/addas eto, waeth beth fo'u hoedran a'u hiechyd.

Mae'n siomedig mai atgyweiriadau i foeleri, a hyd yn oed rhai newydd, allai'r ateb mwyaf priodol fod mewn llawer mwy o achosion nag a fyddai'n ddymunol wrth i Gymru geisio pontio at Sero Net. Er hynny, ni ddylai'r opsiwn arall o adael pobl heb wres a dŵr poeth am gyfnod amhenodol gael ei ystyried yn unrhyw fath o opsiwn ymarferol neu dderbyniol, yn enwedig wrth i'r gaeaf agosáu.

Dylai Llywodraeth Cymru egluro ar fyrder a rhoi cyhoeddusrwydd i'r ffaith bod atgyweirio ac ailosod boeleri yn dal i fod yn weithgaredd sy'n cael ei ganiatáu o dan y Rhaglen Cartrefi Clyd. Mae hyn yn arbennig o wir o ystyried penderfyniad Llywodraeth y DU i gyfyngu ar daliadau'r Lwfans Tanwydd Gaeaf i bobl hŷn sy'n derbyn Credyd Pensiwn yn unig, a thrafodir effaith hynny uchod.

Yn enwedig yn y misoedd oerach, mae'n rhaid i'r flaenoriaeth fod ar sicrhau bod cartrefi pobl sy'n agored i niwed, y bydd llawer ohonynt yn bobl hŷn, yn gynnes, yn ddiogel ac yn effeithlon o ran ynni. Mae cartrefi oer yn fygythiad sylweddol i iechyd pobl hŷn. Mae paratoi i wneud cartrefi'n barod am garbon isel, wrth reswm, yn agwedd bwysig o'r Rhaglen Cartrefi Clyd ond rhaid i'r prif bwyslais cychwynnol fod ar fesurau i sicrhau bod cartrefi'n gynnes, yn ddiogel, yn effeithlon o ran ynni ac yn diogelu iechyd pawb sy'n byw ynddynt. Ni ddylai unrhyw berson cymwys gael ei adael mewn sefyllfa o argyfwng heb system wresogi a dŵr poeth sy'n gweithio.

¹⁴ Llywodraeth Cymru (2023) Rhaglen Cartrefi Clyd Newydd: datganiad polisi, [Rhaglen Cartrefi Clyd Newydd: datganiad polisi \[HTML\] | GOV.WALES](#)

¹⁵ Gweler Ofgem (2023), Rheolau newydd ar gyfer gosod mesuryddion rhagdalau anwirfoddol. Ar gael yn: [Rheolau newydd ar gyfer gosod mesuryddion rhagdalau anwirfoddol | Ofgem](#)

Mae pryderon eraill gyda'r Rhaglen Cartrefi Clyd yn cynnwys maint y cynllun (yn enwedig o ystyried prisiau ynni cynyddol a'r argyfwng costau byw), lefelau cyffredinol y cyllid a ddarperir i ymgymryd â gweithgareddau, a'r prosesau monitro, gwerthuso ac adrodd ar gynnydd. Mae angen monitro a chofnodi ceisiadau gan bobl na chawsant gymorth pan oeddent yn gymwys i wneud hynny, yn ogystal â phobl nad ydynt yn dod o fewn y meini prawf cymhwysedd i ddeall a oes angen newidiadau. Efallai y bydd rhai aelwydydd yn cael eu gadael heb gymorth oherwydd na fydd y meini prawf cymhwysedd ar gyfer y rhaglen yn cynnwys pawb sydd mewn angen.

Effeithiolrwydd mathau eraill o gymorth

Mae'r cymorth sydd ar gael i aelwydydd sy'n profi tlodi tanwydd neu mewn perygl o wynebu tlodi tanwydd yn cynnwys Cronfa Cymorth Dewisol (DAF) Llywodraeth Cymru a chymorth drwy'r Sefydliad Banc Tanwydd. Nid oes taliad Tanwydd Gaeaf penodol ar gael wrth Lywodraeth Cymru erbyn hyn.

Mae niferoedd y bobl hŷn sy'n defnyddio'r DAF yn isel o'i gymharu â grwpiau oedran eraill. Mae'r meini prawf cymhwysedd ar gyfer bod yn gymwys ar gyfer taliadau yn gul, er enghraifft 'byddwch mewn caledi ariannol eithafol, er enghraifft rydych wedi colli'ch swydd, wedi gwneud cais am fudd-daliadau ac yn aros am eich taliad cyntaf neu heb arian i brynu bwyd, nwy a thrydan'.¹⁶ Mae hyn yn diystyru pobl hŷn sydd angen cymorth o ganlyniad i dlodi tanwydd ond nad ydynt mewn argyfwng llwyr. Mae'r ffigurau DAF diweddaraf (Mehefin 2024)¹⁷ yn dangos bod 810 o bobl rhwng 69 a 69 oed yn derbyn cymorth drwy'r llwybr hwn, tra bod y niferoedd ar gyfer pobl dros 70 oed hyd yn oed yn is, gyda 160 o daliadau'n unig. Mae hyn yn cyferbynnu â 2,235 o bobl rhwng 50 a 59 oed.

Llywodraeth Cymru yn cydweithio â Llywodraeth y DU ar dlodi tanwydd

Cyhoeddodd Llywodraeth y DU y byddai'n ehangu'r Gronfa Gymorth i Aelwydydd yn Lloegr i helpu aelwydydd sy'n cael trafferth gyda biliau a chostau hanfodol dros y gaeaf, gyda symiau canlyniadol cysylltiedig Barnett i Gymru.¹⁸ Mae'n hanfodol bod rhai o'r adnoddau ariannol ychwanegol sydd ar gael yn cael eu defnyddio i roi cymorth penodol i bobl hŷn sy'n ei chael hi'n anodd o ganlyniad i'r newidiadau i'r Lwfans Tanwydd Gaeaf. Ni ddylai cyllid ychwanegol gael ei ychwanegu at sianeli cymorth presennol fel DAF lle mae'n annhebygol o gyrraedd yr holl bobl hŷn sydd ei angen.

Drwyddi draw, mae'r darlun o sut bydd Llywodraeth Cymru a Llywodraeth y DU yn cydweithio i fynd i'r afael â thlodi tanwydd yn dal i ddod i'r amlwg. Efallai y bydd cyfleoedd yn y dyfodol. Er enghraifft, mae Llywodraeth y DU wedi cyflwyno'r Bil Great British Energy lle mai un o'r amcanion a nodir yw 'gwelliannau mewn effeithlonrwydd ynni'. Nid yw'n glir eto beth y gallai hyn ei olygu i

¹⁶ Canllawiau Cronfa Cymorth Dewisol (DAF). Ar gael yn: <https://www.llyw.cymru/cronfa-cymorth-dewisol-daf/cronfa-cymorth-dewisol-cymhwysedd>

¹⁷ Cronfa Cymorth Dewisol yn ôl oedran – Data misol (o Ebrill 2023). Ar gael yn: <https://statscymru.llyw.cymru/Catalogue/Community-Safety-and-Social-Inclusion/discretionary-assistance-fund/discretionaryassistancefund-by-age-monthly>

¹⁸ Gellir ei weld yn: <https://www.gov.uk/government/news/government-support-extended-to-help-struggling-households-with-bills-and-essential-costs-over-winter>

Gymru yn y blynyddoedd i ddod. Mae angen mwy o fanylion am sut mae Llywodraeth Cymru a Llywodraeth y DU yn bwriadu mynd i'r afael â thlodi tanwydd.

Casgliadau

Mae tlodi tanwydd yn broblem ddifrifol sy'n effeithio'n andwyol ar iechyd a llesiant nifer sylweddol o bobl hŷn ar draws Cymru. Mae effaith cyfyngu ar daliadau'r Lwfans Tanwydd Gaeaf yn ystod 2024-25 yn debygol o wthio mwy o bobl hŷn tuag at dlodi tanwydd. Hoffai'r Comisiynydd dynnu sylw at y meysydd canlynol:

- Yr angen i Gynllun Cartrefi Clyd Llywodraeth Cymru gyflawni cydbwysedd gwell rhwng pontio at Sero Net a rhoi mesurau effeithiol ar waith i wneud cartrefi'n gynnes, yn ddiogel ac yn effeithlon o ran ynni yn y byr dymor. Rhaid i hyn gynnwys darpariaeth atgyweiriadau ac ailosod boeleri pan mai dyma'r opsiwn gorau sydd ar gael, ac ni ddylai unrhyw gartref cymwys gael ei adael heb wres neu ddŵr poeth.
- Rhaid rhoi eglurder i bawb sy'n ymwneud â'r Rhaglen Cartrefi Clyd, gan gynnwys asiantaethau atgyfeirio a'r cyhoedd, am yr ystod lawn o fesurau cymorth sy'n cael eu caniatáu.
- Dylid casglu data am dlodi tanwydd yng Nghymru sy'n well, yn ddibynadwy ac yn fwy cyfoes sy'n caniatáu i brofiadau gwahanol grwpiau o ddinasyddion gael eu deall yn hawdd. Yn ddelfrydol, byddai hyn yn cynnwys bandiau oedran pum mlynedd i allu asesu profiadau gwahanol grwpiau o bobl hŷn. Rhaid i'r adolygiad eilflwydd o berfformiad tuag at amcanion 2035, a oedd yn ymrwymiad yn y cynllun "Trechu tlodi tanwydd 2021 i 2035", gael ei gyhoeddi'n brydlon yn y dyfodol.
- Dylai'r gwaith o ddatblygu a chyflwyno targedau interim sy'n seiliedig ar effeithlonrwydd ynni i fynd i'r afael â thlodi tanwydd gael ei gyflawni gan Lywodraeth Cymru a'i roi ar waith erbyn diwedd tymor cyfredol y Senedd yn 2025.
- Dylai cymorth penodol i bobl hŷn sy'n wynebu tlodi tanwydd (neu fwy o dlodi tanwydd) o ganlyniad i gyfyngu ar y Lwfans Tanwydd Gaeaf gael ei roi ar waith ar frys gan Lywodraeth Cymru, gyda chyllid parhaus wedi'i nodi yng nghyllideb ddrafft Llywodraeth Cymru ar gyfer 2025-26.

Enw: Sion Wyn Evans

Swydd: Arweinydd Polisi ac Ymarfer, Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru

Cyflwynwyd yr ymateb i ymgynghoriad y [Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol](#) ar [Tlodi Tanwydd yng Nghymru](#)

This response was submitted to the [Equality and Social Justice Committee](#) consultation on [Fuel Poverty in Wales](#)

FP06

Ymateb gan: Iechyd Cyhoeddus Cymru | Response from: Public Health Wales

Ymddiriedolaeth GIG Iechyd Cyhoeddus Cymru

Cyflwyniad i ymchwiliad dilynol y Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol i dlodi tanwydd a'r Rhaglen Cartrefi Clyd

Crynodeb

- Mae byw mewn cartref oer (o dan 18°C) yn gallu arwain at oblygiadau iechyd y cyhoedd difrifol, fel y dangosir gan y dystiolaeth yn yr ymateb hwn.
 - Mae gwario llai ar wresogi cartrefi yn creu amodau oer a llaith sy'n gallu gwaethygu tai presennol o ansawdd gwael neu dai sydd wedi'u hinswleiddio'n wael. Gall hyn fod yn ddrwg i iechyd, a chynyddu'r risg o gyflyrau'r galon a'r ysgyfaint, neu salwch anadlol heintus fel y ffliw.
 - Mae pobl hŷn, plant ifanc iawn a phobl sydd â chyflyrau iechyd sy'n bodoli eisoes yn wynebu risg arbennig.
- Dylai'r sefyllfa bresennol o ran tlodi tanwydd yng Nghymru fod yn seiliedig ar ddata a thystiolaeth gyfredol sy'n adlewyrchu newidiadau i effeithlonrwydd ynni tai, incwm gwario a chost ynni ar iechyd, llesiant a thegwch yng Nghymru. Byddai Iechyd Cyhoeddus Cymru yn croesawu casglu data pellach ar dlodi tanwydd a grwpiau poblogaeth sydd mewn perygl. Ymhellach, bod effeithiau tlodi tanwydd ar iechyd corfforol a meddyliol ac ar anghydraddoldebau iechyd yn cael eu hystyried yn briodol. Hoffem hefyd weld dull ataliol yn cael ei ddefnyddio.
- Ym mis Tachwedd 2024, bydd Iechyd Cyhoeddus Cymru yn cyhoeddi'r adroddiad '*Cartrefi Oer yng Nghymru: A yw'r drefn wresogi foddhaol yn briodol ar gyfer iechyd a llesiant?*'. Comisiynwyd yr adroddiad gan Lywodraeth Cymru fel rhan o'i chynllun Trechu Tlodi Tanwydd 2021 i 2035 i asesu priodoldeb y drefn wresogi foddhaol i gadw pobl yn gyfforddus ac yn ddiogel.
 - Mae'r adroddiad yn nodi argymhellion ar sail tystiolaeth ar y drefn wresogi foddhaol ac yn ceisio llywio'r dull o fynd i'r afael â thlodi tanwydd yng Nghymru er mwyn helpu i ddiogelu a hybu iechyd, llesiant a thegwch. Bydd canfyddiadau'r adroddiad hwn yn cael eu defnyddio yn ein tystiolaeth lafar.

Cyflwyniad

Ymddiriedolaeth GIG Iechyd Cyhoeddus Cymru yw sefydliad iechyd y cyhoedd cenedlaethol Cymru. Rydym yn gweithio i amddiffyn a gwella iechyd a llesiant a lleihau anghydraddoldebau iechyd ar gyfer pobl Cymru. Mae'n bleser gennym ymateb i ymchwiliad dilynol y Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol ynghylch tlodi tanwydd a'r Rhaglen Cartrefi Clyd. Mae'r ymateb hwn yn rhoi tystiolaeth o raglen *Cynhesrwydd Tai ac Iechyd a Llesiant yng Nghymru*, Iechyd Cyhoeddus Cymru a gynhaliwyd ar y cyd â Phrifysgol Bangor. Roedd y gwaith hwn yn cynnwys cyhoeddi adroddiad diweddar '[Cadwn gynnes gartref yn ystod y gaeaf yng Nghymru](#)' ac adolygiad systematig '[Cold indoor temperatures and their association with health and well-being](#)'.

Mae tai a sicrwydd ariannol sy'n galluogi unigolion a theuluoedd i wresogi eu cartrefi'n ddigonol, yn benderfynyddion ehangach iechyd. Mae costau cynyddol ynni a bwyd yn golygu bod mwy o bobl yn profi tlodi tanwydd ac yn gorfod dewis rhwng bwydo eu teuluoedd a chadw'r goleuadau a'r gwres ymlaen. Mae'r straen a'r gorbryder sy'n gysylltiedig â'r penderfyniadau hyn yn effeithio ar iechyd meddwl. Gall iechyd meddwl gwaeth hefyd arwain at iechyd corfforol gwaeth, a all gynyddu ymddygiad sy'n niweidio iechyd, megis ysmegu, yfed alcohol a lefelau isel o weithgarwch corfforol (Roberts et al., 2022¹).

Canfu adolygiad systematig gan Iechyd Cyhoeddus Cymru a Phrifysgol Bangor fod tymheredd dan do o dan 18°C yn gysylltiedig ag effeithiau negyddol ar iechyd (Janssen et al., 2023²). Mae gwario llai ar wresogi cartrefi yn creu amodau oer a llaith sy'n gallu gwaethygu tai presennol o ansawdd gwael neu dai sydd wedi'u hinswleiddio'n wael. Gall hyn fod yn ddrwg i iechyd, a chynyddu'r risg o gyflyrau'r galon a'r ysgyfaint, neu salwch anadlol heintus fel y ffliw (Roberts et al., 2022).

¹Roberts M, Petchey L, Challenger A, Azam S, Meistri R, Peden J. *Yr argyfwng costau byw yng Nghymru: Drwy lens iechyd cyhoeddus*. Caerdydd: Iechyd Cyhoeddus Cymru. 2022. Ar gael o: [Yr argyfwng costau byw yng Nghymru: drwy lens iechyd cyhoeddus - Canolfan Gydwethredol Sefydliad Iechyd y Byd ar Fuddsoddi ar gyfer Iechyd a Llesiant \(phwwhocc.co.uk\)](#).

²Janssen H, Ford K, Gascoyne B, Hill R, Roberts M, Bellis MA, et al. Cold indoor temperatures and their association with health and well-being: a systematic literature review (Saesneg yn unig). *Iechyd Cyhoeddus Cymru*. 2023; 1; 224: 185-94. doi.org/10.1016/j.puhe.2023.09.006

Cyflwyniad i ymchwiliad dilynol y Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol i dlodi tanwydd a'r Rhaglen Cartrefi Clyd - Iechyd Cyhoeddus Cymru

Mae Iechyd Cyhoeddus Cymru felly yn ymateb i'r ymchwiliad hwn i ddarparu tystiolaeth bellach sy'n tynnu sylw at yr effeithiau hyn ar iechyd mewn perthynas â thlodi tanwydd. Mae Iechyd Cyhoeddus Cymru yn credu y dylai unrhyw bolisi a chymau gweithredu yn y dyfodol sy'n mynd i'r afael â thlodi tanwydd ganolbwyntio ar wneud y mwyaf o gyfleoedd i ddiogelu iechyd a llesiant ymhlith poblogaethau Cymru heddiw ac yn y dyfodol.

Ymateb i gylch gorchwyl yr ymchwiliad

Diben y papur hwn yw ymateb i gylch gorchwyl yr ymchwiliad o safbwynt iechyd y cyhoedd, trwy ddefnyddio tystiolaeth a gafwyd o raglen *Cynhesrwydd Tai ac Iechyd a Llesiant yng Nghymru* Iechyd Cyhoeddus Cymru. Nodir ein hymatebion isod.

A oes darlun cywir o dlodi tanwydd yng Nghymru heddiw, o ystyried bod data yn seiliedig ar Arolwg Byw yng Nghymru 2008 ac Arolwg Cyflwr Tai Cymru 2017-18

Dylai darlun manwl gywir o dlodi tanwydd yng Nghymru heddiw gyflwyno amcangyfrifon diweddar o effeithlonrwydd ynni; incwm gwario; a chost ynni. Dylai hefyd geisio adnabod y grwpiau poblogaeth hynny sydd fwyaf mewn perygl o fyw mewn tldi tanwydd a'r niwed corfforol a meddyliol cysylltiedig. Mae tldi tanwydd yn gysylltiedig â byw mewn cartref oer, sy'n ffactor risg ar gyfer iechyd corfforol a meddyliol gwael, gan gynnwys marwolaethau sy'n gysylltiedig â'r gaeaf ac oerfel.

Mae gwaith a wnaed gan Iechyd Cyhoeddus Cymru a Phrifysgol Bangor fel rhan o'r rhaglen *Cynhesrwydd Tai ac Iechyd a Llesiant yng Nghymru* wedi helpu i fynd i'r afael â rhai o'r bylchau hyn drwy ddiweddarau'r dystiolaeth ar effeithiau cartrefi oer ar iechyd a llesiant. Canfu'r [adolygiad systematig](#) y canlynol:

- Mae tymheredd dan do islaw 18°C yn gysylltiedig ag effeithiau negyddol ar iechyd. Roedd yr effeithiau negyddol hyn yn gysylltiedig ag iechyd cardiofasgwlaidd ac anadlol, cwsg, perfformiad corfforol (sy'n ffactor risg pwysig ar gyfer cwmpo ac anafiadau sy'n gysylltiedig â chwympo) a llesiant cyffredinol.
- Deallir bod rhai grwpiau o'r boblogaeth mewn perygl arbennig o iechyd gwaeth o ganlyniad i gysylltiad â thymereddau oer dan do, gan gynnwys pobl hŷn, plant ac unigolion sy'n byw ag anabledau neu gyflyrau iechyd hirdymor, yn enwedig clefyd cardio-anadlol.

- Mae bwlch yn yr ymchwil ar dlodi tanwydd ac arferion gwresogi, a'r hyn y mae'n ei olygu i iechyd a llesiant.

Trwy ddefnyddio'r bylchau a nodwyd yn yr adolygiad systematig a chyfrannu at y darlun o dlodi tanwydd yng Nghymru, cynhaliodd Iechyd Cyhoeddus Cymru a Phrifysgol Bangor arolwg cenedlaethol o aelwydydd oedolion sy'n byw yng Nghymru, rhwng mis Ionawr a Mawrth 2022 – sef Arolwg Cynhesrwydd Tai (Cymru). Ailadroddwyd yr arolwg hwn gydag is-sampl o gyfranogwyr rhwng mis Ionawr a Mawrth 2023, i archwilio newidiadau o ran sut mae pobl yn cadw'n gynnes gartref yn ystod y gaeaf a'r effeithiau ar iechyd a llesiant.

Nid oedd yr arolwg yn mesur tlodi tanwydd, ond mae'r canfyddiadau'n rhoi cipolwg ar arferion gwresogi a ddefnyddir mewn cartrefi yng Nghymru yn ystod cyfnod o gostau ynni domestig cynyddol. Mae canfyddiadau arolwg a gyhoeddwyd yn adroddiad 2024 sef [Cadw'n gynnes gartref yn ystod y gaeaf yng Nghymru](#), yn datgelu bod:

- Cyfranogwyr yn dweud eu bod wedi gosod eu thermostatau i dymheredd is yn 2023. Gostyngodd y gosodiadau thermostat cymedrig a adroddwyd yn arwyddocaol³ o 19.9°C yn 2022 i 19.3°C yn 2023.
- Gostyngodd yr oriau gwresogi hefyd o 10.2 awr i 9.8 awr ar draws dyddiau'r wythnos a 10.6 awr i 10.2 awr ar benwythnosau rhwng 2022 a 2023 yn y drefn honno, er nad oedd y gostyngiad hwn yn arwyddocaol.
- Gwelwyd gostyngiad sylweddol yng nghyfran y cyfranogwyr a ddywedodd mai eu hymateb cyntaf i deimlo'n oer oedd troi tymheredd eu gwres i fyny o 17.2% yn 2022 i 10.2% yn 2023. Nid oedd newidiadau ymddygiad eraill megis gwisgo dillad ychwanegol yn arwyddocaol.
- Gwelwyd cynnydd sylweddol yng nghyfran y cyfranogwyr a nododd straen neu orbryder yn ystod y tri mis blaenorol yn gysylltiedig â chostau gwresogi eu cartref (o 57.2% yn 2022 i 66.5% yn 2023).
- Roedd cynnydd yng nghyfran y cyfranogwyr a ddywedodd eu bod wedi torri maint eu prydau neu'n hepgor prydau bwyd yn ystod y tri mis blaenorol oherwydd costau gwresogi (o 9.1% yn 2022 i 11.3% yn 2023), er nad oedd y canfyddiad hwn yn arwyddocaol. Fodd bynnag, canfu ymchwil mwy diweddar

³ Mae gwerth-p sy'n llai na neu'n hafal i 0.05 yn dynodi canlyniad ystadegol arwyddocaol.

yng Nghymru (gaeaf 2023/24) fod chwarter y bobl (24%) yn dweud eu bod naill ai'n torri i lawr ar faint eu prydau neu'n hepgor prydau bwyd iddyn nhw eu hunain yn ystod y tri mis hyd at Ionawr 2024 (Sefydliad Bevan, 2024⁴).

Dyweddodd naw o bob deg o'r cyfranogwyr eu bod yn gallu cael cysur thermol yn eu prif ardal fyw. Fodd bynnag, gwelwyd gostyngiad sylweddol yng nghyfran y cyfranogwyr a adroddodd eu bod yn gallu cael cysur thermol (o 94.0% yn 2022 i 89.5% yn 2023). Mae diffyg cysur thermol yn gysylltiedig â llesiant gwaeth (Huebner et al, 2023⁵).

Mae'r canfyddiadau uchod yn bwysig oherwydd eu bod yn nodi newid tuag at dymheredd gwresogi is mewn amgylcheddau cartref yng Nghymru a gostyngiad yn hyd y cyfnod y defnyddir gwres. Mae'r canfyddiadau'n dangos bod mwy o bobl yng Nghymru yn 2023 o'i gymharu â 2022 yn dweud eu bod yn gwresogi eu cartrefi i dymheredd is, yn wynebu'r cyfyng-gyngor o 'wresogi' neu 'fwyta', ac yn teimlo straen neu orbryder ynghylch eu costau gwresogi.

Ym mis Tachwedd 2024, bydd Iechyd Cyhoeddus Cymru yn cyhoeddi adroddiad yn dwyn y teitl '*Cartrefi Oer yng Nghymru: A yw'r drefn wresogi foddhaol yn briodol ar gyfer iechyd a llesiant?*'. Comisiynwyd yr adroddiad gan Lywodraeth Cymru fel rhan o'i chynllun Trechu Tlodi Tanwydd 2021-2035 i asesu priodoldeb y drefn wresogi foddhaol i gadw pobl yn gyfforddus ac yn ddiogel. Bydd yr adroddiad yn cyfrannu ymhellach at y darlun o dlodi tanwydd yng Nghymru drwy'r canlynol:

- Dwyn tystiolaeth ynghyd o'r Arolwg Cynhesrwydd Tai (Cymru), y llenyddiaeth sydd ar gael, a thrafodaethau a chyingor gan arbenigwyr.
- Archwilio'r drefn wresogi a ddefnyddir mewn cartrefi yng Nghymru yn ystod y gaeaf; pwy sydd mewn perygl o fyw mewn cartrefi oerach (a ddiffinnir fel cartrefi lle mae thermostatau wedi'u gosod yn is na 18°C); ac effeithiau byw mewn cartrefi oerach ar iechyd a llesiant.

⁴ Sefydliad Bevan. *Ciplun ar dlodi yng Ngaeaf 2024*. Merthyr Tudful: Sefydliad Bevan. 2024. Ar gael o: [Ciplun ar dlodi yng ngaeaf 2024 - Sefydliad Bevan](#).

⁵ Huebner GM, Hanmer C, Zapata-Webborn E, Pullinger M, Mckenna J, Ychydig J, et al. Self-reported energy use behaviour changed significantly during the cost-of-living crisis in winter 2022/23: insights from cross-sectional and longitudinal surveys in Great Britain (Saesneg yn unig). *Scientific Reports*. 2023; 13: 21683. doi.org/10.1038/s41598-023-48181-7.

Cyflwyniad i ymchwiliad dilynol y Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol i dlodi tanwydd a'r Rhaglen Cartrefi Clyd - Iechyd Cyhoeddus Cymru

- Darparu set o argymhellion ar sail tystiolaeth ar y drefn wresogi foddhaol a allai lywio'r dull o fynd i'r afael â thlodi tanwydd yng Nghymru, er mwyn helpu i ddiogelu a hybu iechyd, llesiant a thegwch.

Mae'r Rhaglen *Cynhesrwydd Tai ac Iechyd a Llesiant yng Nghymru* wedi'i llywio gan amcangyfrifon tlodi tanwydd wedi'u modelu yng Nghymru a gyhoeddwyd gan Lywodraeth Cymru (Llywodraeth Cymru, 2022⁶). Mae'r amcangyfrifon hyn sydd wedi'u modelu wedi dangos cynnydd sylweddol yn nifer y bobl a allai fod yn byw mewn tlodi tanwydd; gydag amcangyfrif o hyd at 45% o bobl (614,000) ym mis Ebrill 2022 o'i gymharu â 14% (196,000) yn 2021. Felly, disgwylir i fwy o bobl fod yn byw mewn cartrefi oer (o dan 18°C) ac yn profi'r effeithiau iechyd cysylltiedig. Serch hynny, mae sawl rhybudd i'w hystyried wrth geisio cael darlun manwl gywir o dlodi tanwydd yng Nghymru:

- Mae llawer wedi newid o ran tlodi tanwydd ers Arolwg Byw yng Nghymru 2008 ac Arolwg Cyflwr Tai Cymru 2017-18, sy'n golygu nad ydynt yn rhoi darlun llawn o dlodi tanwydd yng Nghymru heddiw.
- Mae costau byw uwch, gan gynnwys prisiau ynni uwch, yn hawlio cyfran uwch o incwm gwario aelwydydd a gallant gynyddu cyfraddau tlodi tanwydd. Nododd cyhoeddiad blaenorol gan Iechyd Cyhoeddus Cymru fod yr argyfwng costau byw yn golygu nad oedd mwy o bobl yn gallu fforddio'r hanfodion, a oedd yn cael effeithiau negyddol eang ar iechyd meddwl a chorfforol (Roberts et al., 2022).
- Mae codiadau mewn prisiau ynni yn debygol o daro aelwydydd incwm is yn anghymesur, o ystyried eu bod yn gwario cyfran uwch o'u hincwm ar filiau cyfleustodau.
- Dylid ystyried cyfuniad o ffactorau rhyngberthynol gan gynnwys effeithlonrwydd ynni annedd; incwm gwario; a chost ynni gan mai dyma'r tri ffactor allweddol sy'n cyfrannu at dlodi tanwydd⁷. Mae'r ffactorau hyn yn newid dros amser ac felly mae angen casglu data cyfredol.

⁶ Llywodraeth Cymru. *Amcangyfrifon tlodi tanwydd wedi'u modelu ar gyfer Cymru (prif ganlyniadau): ym mis Hydref 2021*. 2022. Ar gael o: [Amcangyfrifon tlodi tanwydd wedi'u modelu ar gyfer Cymru \(prif ganlyniadau\): ym mis Hydref 2021 \[HTML\] | LLYW.CYMRU](#).

⁷ SYG. *How fuel poverty is measured in the UK (Saesneg yn unig)*. 2023. Ar gael o: [How fuel poverty is measured in the UK - Office for National Statistics \(Saesneg yn unig\)](#).

Cyflwyniad i ymchwiliad dilynol y Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol i dlodi tanwydd a'r Rhaglen Cartrefi Clyd - Iechyd Cyhoeddus Cymru

I gloi, byddem yn argymhell casglu data pellach ar dlodi tanwydd a grwpiau poblogaeth sydd mewn perygl o brofi tlodi tanwydd a bod casglu data yn ystyried effeithiau tlodi tanwydd ar iechyd corfforol a meddyliol.

Effaith bosibl newidiadau i feini prawf cymhwysedd y Taliadau Tanwydd Gaeaf ar dlodi tanwydd yng Nghymru;

Mae Iechyd Cyhoeddus Cymru o'r farn y dylid ystyried yr effaith bosibl ar iechyd a llesiant, wrth wneud unrhyw newidiadau i'r meini prawf cymhwysedd ar gyfer y Taliadau Tanwydd Gaeaf yng Nghymru. Mae hyn oherwydd bod tystiolaeth gyfredol yn dangos pa mor agored i niwed yw oedolion hŷn ac aelwydydd incwm isel. Er enghraifft, er bod Sefydliad Iechyd y Byd yn argymhell isafswm tymheredd dan do o 18°C ar gyfer poblogaethau cyffredinol yn ystod tymhorau oer mewn hinsoddau tymherus ac oerach, mae'n nodi y gallai fod angen isafswm tymheredd uwch ar gyfer grwpiau agored i niwed, gan gynnwys plant, yr henoed a rhai â salwch cronig⁸. Mae hyn oherwydd eu bod yn arbennig o agored i'r effeithiau negyddol y gall cartref oer eu cael ar iechyd.

Mae adolygiad systematig Iechyd Cyhoeddus Cymru a Phrifysgol Bangor yn amlygu ymhellach fod perygl arbennig i iechyd oedolion hŷn o effeithiau negyddol byw mewn cartref oer (Janssen et al., 2023), ac felly dylai unrhyw newidiadau i feini prawf cymhwysedd ar gyfer y Taliadau Tanwydd Gaeaf ystyried hyn.

Mae pobl sy'n byw yn rhannau tlotaf Cymru yn wynebu gwe gymhleth o heriau sy'n eu harwain i farw fwy na chwe blynedd yn gynt na'r rhai yn yr ardaloedd lleiaf difreintiedig ac maent yn treulio mwy o flynyddoedd mewn iechyd gwaeth (Roberts et al, 2022). Nododd adroddiad blaenorol gan Iechyd Cyhoeddus Cymru a edrychodd ar yr argyfwng costau byw yng Nghymru trwy lens iechyd y cyhoedd y byddai costau byw yn gwthio mwy o bobl o sefyllfa lle maent prin yn gallu ymdopi i sefyllfa lle y byddant yn cael anawsterau neu'n wynebu argyfwng. Nodwyd mai'r rhai sydd eisoes yn waeth eu byd fyddai'n cael eu taro waethaf, ac y byddai'n cyflymu'r hyn a oedd eisoes yn wahaniaethau cynyddol mewn iechyd rhwng y rhai â mwy a llai o arian yng Nghymru (Roberts et al., 2022). Felly, byddai angen i unrhyw effaith bosibl y newidiadau i feini prawf cymhwysedd y Taliadau Tanwydd Gaeaf ar dlodi tanwydd

⁸ Sefydliad Iechyd y Byd. *WHO housing and health guidelines (Saesneg yn unig)*. Sefydliad Iechyd y Byd. 2018. Ar gael o: [WHO Housing and health guidelines](https://www.who.int/publications/m/item/who-housing-and-health-guidelines)

Cyflwyniad i ymchwiliad dilynol y Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol i dlodi tanwydd a'r Rhaglen Cartrefi Clyd - Iechyd Cyhoeddus Cymru

yngh Nghymru ystyried statws economaidd-gymdeithasol, yn unol â gofynion y ddyletswydd economaidd-gymdeithasol a gyflwynwyd fel rhan o Ddeddf Cydraddoldeb 2010, yn ogystal ag unrhyw effaith ar anghydraddoldebau iechyd.

Cyflwynwyd yr ymateb i ymgynghoriad y [Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol](#) ar [Tlodi Tanwydd yng Nghymru](#)

This response was submitted to the [Equality and Social Justice Committee](#) consultation on [Fuel Poverty in Wales](#)

FP04

Ymateb gan: Age Cymru | Response from: Age Cymru

Equality and Social Justice Committee
Consultation: Fuel Poverty in Wales
From: Age Cymru
November 2024

1. Introduction

1.1 Age Cymru is the leading national charity working to improve the lives of all older people in Wales. We believe older people should be able to lead healthy and fulfilled lives, have adequate income, access to high quality services and the opportunity to shape their own future. We seek to provide a strong voice for all older people in Wales and to raise awareness of the issues of importance to them.

1.2 Fuel poverty modelled estimates for Wales, as October 2021, report that households in fuel poverty are generally older.¹ In October 2021, 24% of all fuel-poor households contained a Household Reference Person (HRP) aged over 75 and 41% contained an HRP aged 65 or over.²

1.3 The National Survey for Wales recently reported that 25% of 65-74 year olds and 17% of those aged over 75 say they sometimes or always struggle to pay bills.³ Around 18% of older people in Wales live in relative income poverty.⁴

2. Whether there is an accurate picture of fuel poverty in Wales today, given that data is based on the 2008 Living in Wales Survey and 2017-18 Wales Housing Conditions Survey.

2.1 It's important that the Welsh Government publishes up to date fuel poverty estimates for Wales to provide an accurate picture of fuel poverty at both national and local levels. To tackle fuel poverty effectively and to evaluate the progress and effectiveness of its Fuel Poverty Plan, Welsh Government should provide up to date fuel poverty estimates and updated data on housing stock quality for Wales. Current estimates of fuel poverty continue to be modelled on the Welsh Housing Conditions Survey 2017-18, which was prior to the energy and cost-of-

¹ [Fuel poverty modelled estimates for Wales: as at October 2021 | GOV.WALES](#)

² Ibid.

³ [Understanding-Wales-ageing-population-September-24.pdf \(olderpeople.wales\)](#), citing Welsh Government (2023) National Survey for Wales April 2022 to March 2023 [National Survey for Wales: results viewer | GOV.WALES](#)

⁴ [careandrepair.org.uk/housing2023/](#)

living crisis. The survey should be repeated as soon as possible to provide updated information.

3 The potential impact of changes to the eligibility criteria for the Winter Fuel Payment on fuel poverty in Wales.

3.1 The Cabinet Secretary for Social Justice, Trefnydd and Chief Whip stated in response to a Written Question on 9 August 2024, “The decision that the Winter Fuel Payment will no longer be universal risks pushing some pensioners into fuel poverty”.⁵

3.2 We believe that changes to the eligibility criteria for the Winter Fuel Payment this winter, with virtually no notice, and no compensatory measures to protect poor and vulnerable pensioners, risks pushing older people into fuel poverty in Wales.

3.3 We believe that thousands of older people in Wales will be impacted by this cut. There are three key groups of older people we are particularly concerned about:

- those who just miss out on Pension Credit because their very modest incomes are slightly too high for them to be eligible.
- those with high energy needs because of disability or illness, and/or who live in energy inefficient homes which cost a lot of money to heat.
- the estimated 56,000⁶ households in Wales that don't receive the Pension Credit for which they are eligible because they do not claim it.

3.4 In Age Cymru's 2024 annual survey with over 1300 older people across Wales⁷ we heard that almost half of respondents found the cost-of-living to be a challenge over the last 12 months, and over half of respondents had issues with their physical health. We are concerned that this may only worsen with cuts to this vital financial support during the winter months.

3.5 We've heard from Age Cymru Advice about the concerns highlighted by older people around the loss of the Winter Fuel Payment and the anxiety and uncertainty this posed for older people. Older people with fixed incomes express they're very concerned, not just about their current circumstances, but about what is going to happen next as there have been so many changes in recent years. People don't feel their circumstances are improving and yet support is being withdrawn.

⁵ <https://record.senedd.wales/WrittenQuestion/93698>

⁶ Age UK calculations based on the latest available data from the Office for National Statistics parliamentary constituency population estimates (mid-2022) released 19th March 2024, Department for Work and Pensions (DWP) Pension Credit recipient numbers (February 2024), DWP Universal Credit recipient numbers (June 2024) and DWP income-related benefit take-up figures (financial year ending 2022) released 26 October 2023. Estimates of figures of older people missing out because they are not in receipt of qualifying benefits they are entitled to, assumes Pension Credit take-up rate is uniform across the geography of England & Wales. All data accessed on 22nd August 2024. Figures on number of people are rounded to the nearest hundred.

⁷ [Age Cymru | Annual survey](#)

3.6 We have included a table about some topics and enquiries that Age Cymru Advice have logged this year in relation to the same period last year, which shows increases in enquiries around benefit checks, including Pension Credit and the Winter Fuel Payment, compared to the same reporting period last year. The table also shows an increase in enquiries around home improvements and energy efficiency.

3.7 Table of some topics and enquiries Age Cymru Advice Line team have logged this year in relation to the same period last year:

Topics	Total enquiries for reporting period Jan 1 – Sept 30 2023	Total enquiries for reporting period Jan 1 – Sept 30 2024	Percentage increase
Benefit Check	672	940	40%
Pension Credit	151	301	99%
Winter Fuel Payment	9	112	1144%
Total for Benefits	2787	3668	32%
Home improvements/ energy efficiency	149	213	43%

3.8 The UK Government has said more will be done to encourage those entitled to Pension Credit to claim it but this will take time and won't stop many missing out this year.

3.9 We want the UK Government to rethink their decision on Winter Fuel Payments. We've been hearing from people in Wales about how they'll really struggle without the Winter Fuel Payment – with people cutting down on food, heating, hot water. We were disappointed by the lack of mitigating measures or financial support in the UK budget in October 2024 for the thousands of older people in Wales who will no longer receive the Winter Fuel Payment.

3.10 We welcome the extra funding for the Household Support Fund in the UK October budget and look forward to seeing how this translates in support for older people in Wales.

4 The detail of the new Warm Homes Programme, including the energy efficiency measures offered, changes to eligibility criteria, the approach to delivering advice services, and the development of an area based approach.

- 4.1 We were supportive of the new Warm Homes Programme having some flexibility 'to support the most vulnerable in society in exceptional circumstances [...] For example, when moving from fossil fuels to an electric heating system that would cause a significant increase in running costs [...] the priority could be the repair of energy-efficient gas boilers'.⁸
- 4.2 Feedback we've received from Age Cymru Advice, however, is that older people that have applied for Nest are being offered Air Source Heat Pumps seemingly as the only option. We've heard that people are concerned about the potential cost of running a heat pump, and are worried about how to use such technology.
- 4.3 We heard from a lady who was quite frustrated because the only thing NEST could offer was a heat pump and that wasn't suitable for her property. She needed a new boiler and they couldn't help.
- 4.4 Since changes to the Nest scheme in Wales, we're hearing that there's a lot of confusion and concern around what support people may be able to access should their boiler stop working. The support people received in the previous Nest scheme was always highly spoken of. Many have shared that they've been informed they can only access a heat pump, however, as they live in older properties or do not have the space for a heat pump, they're unable to get one installed.
- 4.5 Heat pumps aren't suitable for all homes.⁹ We noted in the Welsh Government's Heat Strategy for Wales consultation document that 'the upfront costs of heat pumps are still beyond the means of many people [...]' and 'The operational costs of heat pumps compared to gas boilers are one of the major barriers to the transition [...]'.
- 4.6 We believe that Welsh Government should undertake equality impact assessments to ensure that low income and vulnerable households are not disproportionately affected financially by the decarbonisation of the existing housing stock, to ensure a fair transition for older consumers as we move towards net zero.
- 4.7 Whilst we note that 'Long-term investment in fossil fuel heating systems will be permitted only exceptionally under the new Warm Homes Programme',¹⁰ we have concerns about those households where, for example, the gas boiler is not repairable, and which would be unable to meet the upfront and/or running costs of a heat pump. It's important that such households are supported to be able to have a warm home, and that assessors involved in the new Nest scheme are aware of the flexibility in the Programme and take such issues into account.
- 4.8 Welsh Government recently proposed a 'Nest Crisis Boiler Repair/Replacement' route to enable eligible Nest applicants who meet additional eligibility criteria to access boiler repairs (or replacements in exceptional circumstances), i.e. 'If a

⁸ [outcome-summary-tackling-fuel-poverty-2020-to-2035.pdf \(gov.wales\)](#)

⁹ [Heat pumps 'not suitable' for half of UK homes - Utility Week](#)

¹⁰ [outcome-summary-tackling-fuel-poverty-2020-to-2035.pdf \(gov.wales\)](#)

household does not have an operational heating and hot water system'. Welsh Government has proposed an approach to trial boiler repairs for 2024-25, limiting boiler repairs exclusively to eligible households with occupants aged 75 years and over, or with children under two years old, or with occupants with a relevant health condition, or terminal illnesses.

4.9 We would deem that any household without an operational heating or a hot water system would be in crisis during the cold winter months, and that all households that are eligible for Nest should qualify for the crisis boiler repair / replacement measure.

4.10 Should Welsh Government retain eligibility criteria for these measures, then these should be broadened:

4.10.1 Due to the impact that cold homes have on health, especially during the cold winter months, we would wish to see the age criterion of households with 'occupants are aged 75 and over' changed to 'occupants are aged 65 and over'. Many older people in Wales experience poor health, as evidenced by the fact that healthy life expectancy is as low as 59 in some places and that two-thirds of people aged 65+ report living with a longstanding illness.¹¹ A report by the Centre for Ageing Better (coverage in England) highlights 'when people in the most deprived areas get to the age of 65, they have twice as many years of ill-health ahead of them as those in the least deprived areas, despite the fact they are also likely to live shorter lives'.¹² In the UK, two-thirds of adults aged over 65 are expected to be living with multiple health conditions (multi-morbidity) by 2035; most people over 65 will be affected by arthritis (62.6%), followed by high blood pressure (55.9%), respiratory disease (24.4%), cancer (23.7%) and diabetes (21.6%).¹³

4.10.2 Due to the impact that cold homes have on health, especially during the cold winter months, we would wish to see the eligibility criterion of 'households with children aged under 2 years old' extended to include children up to and including the age of 5 years old. Households with pregnant women should also be included.

4.11 It's important that the 'Nest Crisis Boiler Repair/Replacement' route is widely publicised, and that Nest assessors are aware of these criteria when carrying out assessments on homes, to ensure that people are not being left without support.

5 The effectiveness of support available to households in or at risk of fuel poverty, in addition to the Warm Homes Programme.

5.1 Some older people are turning to various schemes to improve their homes' energy efficiency in the hopes that it will bring their monthly energy payments down. Many are using savings they had set aside for funeral expenses,

¹¹ [Impact of reported NHS Pressures on older people™s access to health services](#)

¹² [Health and Wellbeing | The State of Ageing 2023-24 | Centre for Ageing Better \(ageing-better.org.uk\)](#)

¹³ [Multi-morbidity predicted to increase in the UK over the next 20 years \(nih.ac.uk\)](#)

healthcare or social care if needed. Concerningly, a number of these people have been approached by tradespersons who are selling unfit or unsuitable products.

5.2 Rising energy prices and increased public interest in improving home energy efficiency have had the unfortunate side effect of encouraging fraud and business malpractice in the domestic energy sector. Age Cymru and partner organisations have received multiple reports of exploitative business practice by installers. This includes:

- Aggressive sales tactics, often targeted at older and more vulnerable people
- Installing measures that are not financially viable for the occupant, or which cause damage to the property
- Undertaking work without a contract
- Shortened 'cooling off' periods to minimise the customer's right to complain
- Misleading advertising that uses false or manipulated 'endorsements' from charities or government.

5.3 One increasingly common example that draws on several of these behaviours is the selling of spray foam loft insulation.¹⁴

- Some cases picked up by Age Cymru include:
 - o A partner charity reported that an older client had spent £3,500 to have spray foam installed, only to pay another £2,000 to remove the foam when they realised that their home was no longer marketable. During the time taken for the foam to be removed, the house's value had dropped by £15,000.
 - o An older person was referred to Age Cymru Advice after losing over £8,000 to a doorstep trader who claimed that they 'needed' to replace their existing loft insulation with a new model.

5.4 Exploitative behaviour from traders is in part a result of the terms of the UK Government's ECO scheme,¹⁵ which lacks inbuilt regulation and works on a financial incentive for traders to seek out clients:

- Reports made to Age Cymru have mentioned rogue traders using the ECO branding in their advertisements, claiming that the ECO scheme allows them to charge their clients a discounted rate (a ruse used to get them to pay full price).
- We recommend that the UK Government rethinks the ECO scheme in advance of the termination of ECO4 in 2026, with a view to increasing regulation and removing incentives for installers to pursue sales aggressively and without due consideration for the potential vulnerability of clients.

6.0 How the Welsh Government is working with the UK Government to address fuel poverty.

6.1 The high cost of energy remains an area requiring particular attention given the direct link that energy prices have to levels of fuel poverty. It is of vital importance

¹⁴ [RICS release new spray foam consumer guide](#)

¹⁵ [Energy Company Obligation \(ECO\) | Ofgem](#)

that Welsh Government, as stated in its Tackling Fuel Poverty Plan, uses its influence to ensure that the UK Government, Energy Regulator and energy companies consider and meet the needs of people living in Wales.¹⁶

- 6.2 Age Cymru Advice has reported the following issues around fuel poverty and older people in recent months, notably the cost of energy, energy debt, and difficulties in providing meter readings.
- 6.3 Older people often cite their energy bill as one of their largest and most concerning outgoings (due to the uncertainty around the fluctuations in price). Older people have also expressed that they're concerned they'll be forced onto prepayment meters and will be paying even more for their energy and are concerned about being without fuel.
- 6.4 We are getting more enquiries from people who are disclosing that they're struggling with a health condition. They often express that they are struggling to adequately heat their properties as the cost of energy has increased beyond what they're able to afford and their health condition requires them to keep the home at a certain temperature. We're also hearing from carers who are concerned about this on behalf of the older person they care for.
- 6.5 We speak with older people who live in larger, privately owned homes, unsuitable for their needs. A lack of suitable housing means they're finding it hard to move to a more suitable property and despite living in a larger property, they're often on low incomes. These older, larger homes are hard to heat and the older people who live in them are either foregoing heating or racking up energy debt which they're concerned they will be unable to pay.
- 6.6 Older people are expressing they're still struggling to provide meter readings. For some this leads to very large debts and can lead to incorrect bills with frequent changes to the Price Cap.
- 6.7 One individual we spoke with hadn't been able to take a meter reading in over a year as their mobility was poor and the meter was out of sight. Although they were signed up to the Priority Services Register, their supplier had declined to offer support with meter readings. This led to a debt of over £3,000 on the account.
- 6.8 Another individual we spoke with was provided with estimated meter readings as her meter was faulty. The supplier was initially reluctant to offer a new meter, however they have now agreed to do so. Unfortunately, during this time she has accumulated £500 in energy debt, and she is unsure whether this is correct. She's now concerned about putting her heating on this winter as she has this amount of debt, which she will struggle to pay.

Age Cymru is a registered charity 1128436. Company limited by guarantee and registered in Wales and England 6837284. Registered office address Ground Floor, Mariners House, Trident Court, East Moors Road, Cardiff CF24 5TD. © Age Cymru 2024.

¹⁶ <https://gov.wales/tackling-fuel-poverty-2021-2035-html>

YMATEB CLILC I YMGYNGHORIAD:

Ymchwiliad y Senedd: Tlodi Tanwydd yng Nghymru

25 Tachwedd 2024

CYFLWYNIAD

1. Mae Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru (CLILC) yn sefydliad trawsbleidiol dan arweiniad gwleidyddol sy'n ceisio rhoi llais cryf i lywodraeth leol ar lefel genedlaethol. Mae'r Gymdeithas yn cynrychioli buddiannau llywodraeth leol ac yn hybu democratiaeth leol yng Nghymru. Mae'r 22 cyngor yng Nghymru'n aelodau o CLILC ac mae'r 3 awdurdod tân ac achub a'r 3 awdurdod parc cenedlaethol yn aelodau cyswllt.
2. Mae CLILC yn credu fod y syniadau sy'n newid bywydau pobl yn digwydd yn lleol. Mae cymunedau ar eu gorau pan maent yn teimlo eu bod wedi'u cysylltu â'u cyngorau trwy ddemocratiaeth leol. Trwy hyrwyddo'r cysylltiadau hynny, eu hwyluso a'u cyflawni, gallwn ddatblygu democratiaeth leol fywiog sy'n galluogi cymunedau i ffynnu.
3. Prif nod y Gymdeithas yw hyrwyddo, diogelu, cefnogi a datblygu llywodraeth leol ddemocratiaidd a buddiannau cyngorau yng Nghymru. Mae hyn yn golygu:
 - Hyrwyddo swyddogaeth a statws cyngorwyr ac arweinwyr cyngorau
 - Sicrhau cymaint o ddisgresiwn lleol â phosibl o ran deddfwriaeth neu ganllawiau statudol
 - Cefnogi a sicrhau cyllid cynaliadwy a hirdymor i gynghorau
 - Hybu gwelliant dan arweiniad y sector
 - Annog democratiaeth leol fywiog, gan hybu mwy o amrywiaeth
 - Cefnogi Cyngorau i reoli eu gweithlu'n effeithiol.

Pwyntiau a sylwadau cyffredinol

4. Mae CLILC yn croesawu'r cyfle i ymateb i'r ymchwiliad hwn i dlodi tanwydd yng Nghymru.
5. Caiff pob un o'r materion a restrir yn y cylch gorchwyl eu hystyried isod.

Problem 1: P'un a oes darlun cywir o dlodi tanwydd yng Nghymru heddiw, o ystyried bod y data yn seiliedig ar Arolwg Byw yng Nghymru 2008 ac Arolwg Amodau Tai Cymru 2017-18?

6. O ystyried y digwyddiadau arwyddocaol sydd wedi effeithio ar brisiau ynni dros y blynyddoedd diwethaf, mae'r ffaith bod yr amcangyfrifon diweddaraf wedi'u modelu ar gyfer tlodi tanwydd yng Nghymru yn 2021¹ yn golygu ei bod yn annhebygol iawn eu bod

¹[Amcangyfrifon wedi'u modelu ar gyfer tlodi tanwydd yng Nghymru: ym mis Hydref 2021](#)

yn adlewyrchu'r amgylchiadau presennol.

7. Yn 2021, amcangyfrifwyd bod 14% o gartrefi Cymru (bron i 200,000) mewn tlodi tanwydd (yn gwario mwy na 10% o'u hincwm ar drefn wresogi foddhaol). Credwyd bod tua 3% mewn tlodi tanwydd difrifol (yn gwario dros 20%).
8. Heb ystyried y cymorth ariannol a ddarparwyd gan Lywodraeth y DU a chan dybio bod pob cartref ar y cap ar brisiau, amcangyfrifodd Llywodraeth Cymru y byddai 'hyd at 45%' o aelwydydd (614,000) o bosibl wedi bod mewn tlodi tanwydd yn dilyn y cynnydd yn y cap ar brisiau ym mis Ebrill. 2022. Oherwydd bod cymorth ariannol ar gael ar y pryd ac na fyddai pob cartref wedi bod ar y cap ar brisiau, nododd Llywodraeth Cymru fod y ffigur hwn yn oramcangyfrif o faint y broblem. Fodd bynnag, mae'r ffaith nad oes unrhyw sicrwydd ynghylch y ffigur cywir, rhywle rhwng 14 a 45%, yn dangos yn glir bod diffyg darlun cywir. Mae hynny'n golygu ei bod yn anodd mesur ac yna monitro ymyriadau polisi.

Problem 2: Effaith bosibl newidiadau i feini prawf cymhwyso'r Taliad Tanwydd Gaeaf ar dlodi tanwydd yng Nghymru.

9. Yn ôl ystadegau swyddogol yr Adran Gwaith a Phensiynau, yn 2023/24 cafodd 605,172 o gartrefi yng Nghymru daliad tanwydd gaeaf. Mae data Credyd Pensiwn (CP) yn dangos bod ychydig o dan 81,000 o aelwydydd yn cael CP ac felly'n gymwys i gael taliad eleni. Gwyddom fod nifer yr hawliadau Credyd Pensiwn wedi codi 150% o ganlyniad i'r cyswllt cymhwyso a gyflwynwyd rhwng taliadau CP a thanwydd gaeaf ac oherwydd y cyhoedduswydd a roddwyd i annog pobl i ddefnyddio'r credyd. Fodd bynnag, oherwydd oedi wrth brosesu hawliadau, nid oes data newydd ar gael am y derbynwyr hyd yma.
10. Y mis hwn (Tachwedd) adroddodd Llywodraeth y DU ei fod yn amcangyfrif y gallai 50,000 o bensiynwyr yn y DU fod yn byw mewn tlodi cymharol ar ôl costau tai y flwyddyn nesaf o ganlyniad i doriadau i'r taliad tanwydd gaeaf (yn dibynnu ar y niferoedd a fydd yn hawlio CP). Mae Llywodraeth y DU wedi anfon llythyrâu at 120,000 o bensiynwyr yn y DU i'w hannog i'w hawlio. Bydd cynnydd ym mhensiwn y wladwriaeth hefyd yn cynnig rhywfaint o gymorth.
11. Mae tua 21.5% o boblogaeth Cymru dros 65 oed, sy'n uwch na chyfartaledd y DU o 18.9%.² Yng Nghymru mae tua 5.3% o'r holl bobl dros 65 oed yn y DU. Felly, gallai 2,650 o'r amcangyfrif o 50,000 ar gyfer y DU fod yng Nghymru (gan dderbyn bod y 50,000 yn amcangyfrif wedi'i dalgrynnu ac felly dim ond amcan bras iawn yw hwn).

Problem 3: Manylion y Rhaglen Cartrefi Clyd newydd, gan gynnwys y mesurau arbed ynni a gynigir, newidiadau i feini prawf cymhwyso, y dull o ddarparu gwasanaethau cynghori, a datblygu dull ardal

12. Mae gwasanaeth Cyngor ar Ynni i Gymru Gyfan yr Ymddiriedolaeth Arbed Ynni yn mynd ati'n rhagweithiol i ddeall cynlluniau effeithlonrwydd ynni lleol (gan gynnwys ECO Flex) a chyfeirio cartrefi yn unol â hynny.
13. Mae mesurau carbon isel fel pypmpiau gwres neu baneli solar gyda storfa batris o fewn cwmpas y rhaglen a dylent helpu aelwydydd i ddod yn fwy gwydn yn erbyn cynnydd

²[Amcangyfrifon poblogaeth yn ôl awdurdod lleol ac oedran](#)

mewn prisiau ynni yn y dyfodol. Bydd gwella effeithlonrwydd ynni a symud i fathau glanach o systemau gwresogi preswyl hefyd yn lleihau allyriadau nwyon tŷ gwyr.

14. Mae dull ardal yn cynnig cyfleoedd i arbed arian trwy ymgymryd â gosodiadau lluosog yn yr un ardal ar yr un pryd.
15. Er bod cynghorau'n cefnogi'r newid pwyslais tuag at ddatgarboneiddio yn y rhaglen, gan gynnwys newid boeleri nwy am Bymptiau Gwres o'r Awyr, mae nifer o faterion i'w nodi, fel a ganlyn:
- Mae'r amser hir i baratoi ar gyfer cynllun PAS2035 ar gyfer 'tŷ cyfan' yn golygu bod perygl y bydd aelwydydd yn cael eu gadael heb wres a dŵr poeth;³
 - Mae LIC wedi cyflwyno gwasanaeth trwsio boeleri nwy (a gosod boeleri newydd mewn achosion eithriadol) ar gyfer y cartrefi 'argyfwng' mwyaf agored i niwed
 - Ni all llawer o gynlluniau pumptiau gwres o'r awyr symud ymlaen oherwydd bod rheol gynllunio gan Lywodraeth Cymru sy'n mynnu bod yn rhaid iddo fod 3m oddi wrth ffin yr eiddo).

Problem 4: Sut y bydd newidiadau o'r rhaglen flaenorol yn effeithio ar gyflawni, yn enwedig o ran nifer yr aelwydydd a fydd yn cael cymorth

16. Mae PAS2035 yn broses hirach a drutach, ac mae pumptiau gwres o'r awyr tua thair i bedair gwaith yn ddrytach na boeleri nwy, felly bydd llai o aelwydydd yn cael eu cefnogi.
17. Mae'r prinder peirianwyr hyfforddedig sy'n gallu, nid yn unig gosod, ond wedyn graddnodi'r pumptiau gwres o'r awyr i sicrhau eu bod yn gweithredu mor effeithlon ag sy'n bosibl, wedi'i nodi'n fwy cyffredinol fel problem ehangach o ran annog cyflwyno pumptiau gwres o'r awyr.
18. Trwy weithio yn unol â PAS 2035, fodd bynnag, "*mae pob prosiect ôl-osod yn cael eu monitro a'u gwerthuso i benderfynu a yw'r canlyniadau a fwriadwyd ar gyfer y prosiect ôl-osod wedi'u gwireddu, ac i nodi a dysgu o unrhyw broblemau penodol i'r prosiect neu broblemau systematig gyda'r asesiad risg ôl-osod, yr asesiad annedd, y dyluniad ôl-osod, gosod y Mesurau Effeithlonrwydd Ynni neu eu profi, eu comisiynu neu eu trosglwyddo.*"

Problem 5: I ba raddau y mae'r Rhaglen Cartrefi Clyd yn helpu i fynd i'r afael â thlodi tanwydd parhaus yng Nghymru, ac os nad yw, pa gamau pellach sydd eu hangen

19. Mae contract newydd Nyth, fel rhan o'r rhaglen Cartrefi Cynnes⁵, yn dangos hyblygrwydd ac yn cymhwyso'r gwersi a ddysgwyd wrth iddo arwain y ffordd wrth symud oddi wrth systemau gwresogi sy'n seiliedig ar danwydd ffosil. Mae angen iddo barhau i wneud hyn, gan gael y cydbwysedd rhwng cymorth brys i aelwydydd mewn argyfwng a datblygu systemau a chadwyni cyflenwi, er mwyn galluogi darpariaeth ôl-osod sero net 'tŷ cyfan' yn gyflymach ac yn rhatach yn y dyfodol.

³ [PAS 2035:2023 Retrofitting Dwellings | BSI](#)

⁴ [Shortage of trained heat pump installers could set back net zero | Nesta](#)

⁵ [Deall cynllun Nyth Cymru - Nwy Prydain](#)

20. Problem 6: Effeithiolrwydd y cymorth sydd ar gael i aelwydydd mewn tloidi tanwydd neu mewn perygl o hynny, yn ychwanegol at y Rhaglen Cartrefi Clyd

21. Ymddengys bod cynllun rhwymedigaeth cwmni ynni ECO4 yn cael effaith dameidiog iawn yng Nghymru. Mae'r ymgodiad 'dim nwy' o 35% mewn ardaloedd gwledig wedi cael effaith anghymesur yng Nghymru, gan annog gosodwyr mesurau effeithlonrwydd ynni i ganolbwyntio ar ardaloedd gwledig, a'i gwneud yn llawer anoddach gosod mesurau mewn ardaloedd trefol sydd â chysylltiadau prif gyflenwad nwy. Mae rhai ardaloedd hefyd wedi adrodd nad yw arian ECO ar gael bellach gan fod y targedau cenedlaethol wedi'u cyrraedd.

Problem 7: Pa mor effeithiol mae awdurdodau lleol wedi bod yn cyrchu cyllid ECO Flex a'i ddefnyddio

22. Gweler y pwynt uchod. Er bod y ffaith bod gan bob cyngor yng Nghymru gynllun ECO4 Flex gweithredol (gyda chefnogaeth i'w groesawu gan Lywodraeth Cymru i bob awdurdod lleol) yn gam ymlaen o raglenni ECO blaenorol, mae'n ymddangos bod y rheiny mewn ardaloedd gwledig wedi bod yn fwy llwyddiannus wrth ddenu buddsoddiad ECO, oherwydd yr ymgodiad gwledig. Mae hyn wedi eu galluogi i godi 'ffioedd atgyfeirio' uwch gan osodwyr, gan ddarparu ffrwd incwm i allu rheoli neu farchnata mewn modd mwy ymarferol yn lleol.

Problem 8: Sut mae Llywodraeth Cymru yn gweithio gyda Llywodraeth y DU i fynd i'r afael â thloidi tanwydd

23. Mae LIC wedi gweithio'n agos gyda CLILC i ddarparu cymorth ariannol i gynghorau i ddatblygu a thyfu cynlluniau ECO4 Flex, ac er mwyn gallu cyfathrebu'n dda trwy gyfarfodydd ECO4/Tloidi tanwydd bob chwarter gyda chynghorau (a hwylusir gan CLILC). Mae cefnogaeth a chynngor gan Bartneriaethau Lleol (a ariennir gan LIC) hefyd wedi bod yn werthfawr iawn yn hyn o beth.

Tim Peppin, Cyfarwyddwr Corfforaethol

[REDACTED]

[REDACTED]

Eitem 4.1

Colegau Cymru Response to the Senedd Finance Committee
Consultation:
Welsh Government Draft Budget 2025-26

November 2024

Introduction

ColegauCymru is a post-compulsory education charity; we promote the public benefit of post-compulsory education and learning. We also convene the Further Education (FE) Principals' Forum, which represents FE colleges and FE institutions (FEIs) in Wales. ColegauCymru also undertakes research, policy development and provides practical support to FE colleges in Wales, including on work-based learning (WBL) which is a key part of FE college activity.

ColegauCymru welcomes the opportunity to submit its response to the Senedd's call for information – Welsh Government Draft Budget Proposals for 2025-26. This response is being shared with the following Senedd Committees – Children, Young People and Education; Economy, Trade and Rural Affairs; Equality and Social Justice; and Finance Committee. We have focused our response on questions most relevant to both FE and work-based learning.

FE and apprenticeships are fundamental to our economic recovery and to the fairer, greener, stronger society we all want to build. Any reduction in funding for FE or apprenticeships will weaken the potential for sustainable economic growth and impact the life chances of people living in our poorest communities. The cumulative impact of any potential budget reductions to FE and apprenticeships should be understood as a whole. The time to invest in our learners, our workers, and our second-chancers is now. For example:

1. The education and social impact of the pandemic is still evident through poor levels of attendance in schools, significant mental health challenges facing many learners, and evidence of wider behavioral challenges of learners entering college. FE needs to be properly resourced to allow it to mitigate the impact of the pandemic during school education and to ensure the most vulnerable learners are not doubly disadvantaged. Recent analysis by ColegauCymru shows that enrolment in the 16-18 age group for 2024/25 has increased by 8.27% since 2023/24. Enrollment figures have particularly increased for those learners coming in at lower levels, and learners who require support to remain in education.
2. The Welsh Government has provided some support for colleges to employ additional staff to cover Additional Learning Needs (ALN), however this has been through limited, temporary grants. These come to an end in March 2025, and while they have supported some increase in staffing, colleges are finding that they have not provided the capacity required to meet the needs of a growing cohort of ALN learners as we move to full implementation in 2025/26.
3. The Welsh Government's research from March 2023 shows that 41% of 16 to 24 years olds identified transport as being the number one barrier to getting a new course, training or a job. Learners currently face a postcode lottery of transport provision across Wales.

4. Any reduction in funding for FE and WBL will severely undermine drive towards Green Jobs and Growth, and specifically enabling businesses to achieve their net zero targets and affect our ability as a nation to be able to attract the kind of investment that we need for the future. As the Welsh Government looks to speed up the pace of renewable energy developments it is vital that there is a pipeline of skills and talent to maximise the benefit to local communities.
5. Full-time learner numbers in FE have recovered strongly since the pandemic, increasing by 2,500 between 2023/4 and 2024/5. We estimate this has added around £23m of unfunded delivery for 2024/5. However, the greatest growth has been in learners studying at either Level 2 or at Entry Level. While there has been growth in Level 3 (A Levels and L3 vocational provision), the growth has been in those learners who didn't achieve the threshold of 5 A*-C grades at GCSE and will therefore be starting on lower level programmes. These are learners who will require more support and will probably need to stay in college for an additional year.

1. Background

There are multiple financial pressures on the FE sector, both in-year and looking ahead to 2025/6. These pressures come after successive years of challenging settlements and significant cost cutting measures already undertaken. Over the last two years the majority of institutions have undertaken redundancy processes in some form and all colleges have been engaged in wider efficiency exercises. This reflects the long-standing willingness of the sector to make difficult short-term decisions in order to secure the long-term viability and quality of provision. However, and as we set out last year, the impact of budget reductions to work-based learning alongside significant pressures in the mainstream FE budgets, mean that colleges will be faced with a challenging position at the start of the 2025/6 academic year.

A combination of previous efficiency exercises, the impact of inflationary pressures and the pressure on the curriculum and learner services means that there is now limited scope for the sector to absorb further pressures without a significant impact on staffing levels, learner support and the breadth of the curriculum offer. Funding for vocational and academic provision has not increased in line with the actual cost of delivery over a number of years. This has had the impact of asking colleges to deliver more with less. Funding needs to better reflect the cost of delivery, for example the significant rise in the cost of consumables on vocational programmes.

We know that demand across the tertiary sector is not uniform but demand for FE, and in particular vocational provision, is rising. Learner numbers in further Despite pressure on the Welsh Government budget, there is an opportunity to invest in the sector for long term gains. With Wales looking for a pathway out of flat economic growth, a strong FE and WBL sector is needed more than ever. Yet to play our role in delivering the fairer, stronger and greener Wales we all want to see, colleges need the sustained financial support to ensure that learners get the

high-quality education they deserve and that employers access to the skills they need to grow for the future.

There is no route map to a better Wales that doesn't rely on a thriving, resilient and successful FE and WBL sector. Colleges are training, re-skilling, and upskilling tomorrow's plumbers, counsellors, welders, caterers, cyber security specialists, nurses, heat pump system installers, web designers, social care workers, and many more. At a time when both learners and employers need access to FE the most, the Welsh Government must prioritise investment in the sector.

2. What, in your opinion, has been the impact of the Welsh Government's 2024-2025 Budget?

Last year the sector absorbed a 14% cut to apprenticeship provision in the Welsh Government Budget. The Centre for Economics and Business Research recent analysis¹ shows the Impact of Apprenticeship Funding Cuts in Wales:

- Nearly 6,000 fewer apprenticeship starts in Wales this year
- A £50.3 million 'short run' impact on the economy (measured in terms of Gross Value Added)
- The health and social care sectors being impacted the most, making up around 2,500 of the total drop in starts.
- Funding cuts disproportionately affecting the most deprived within the Welsh population.

Recruitment has slowed and staffing efficiencies have been made. Demand for apprenticeships continues to be high, from both learners and employers. Any further funding reductions will immediately undermine support for our anchor companies and SMEs, as well as putting future inward investment opportunities at risk. SMEs accounted for 62.4% of employment and 37.9% of turnover in 2019 in Wales.² Protecting the apprenticeship and part-time learning budgets are essential to ensuring employers can upskill their workforce and grow their businesses, as well as the positive impacts that apprenticeships have on learners.

The move from financial year funding to academic year funding has been welcomed, however it was suggested that bigger pots of funding to cover various different projects over a longer time frame would potentially generate better value for money in the longer term – for example, it would be easier to hire specialist staff to run a project for a three year period, rather than a six month period.

3. How financially prepared is your organisation for the 2025-26 financial year, how will inflation impact on your ability to deliver planned objectives, and how robust is your ability to plan for future years?

¹ [ColegauCymru warns of devastating impact of apprenticeship funding cuts](#)

² <https://www.fsb.org.uk/resource-report/building-business.html>

FE colleges directly support businesses more than any other form of education through programmes such as apprenticeships and Personal Learning Accounts (PLA). We welcome the UK Government's extension of the UK Shared Prosperity Fund for one year as a transitional arrangement, but are concerned that this is at a reduced level for another year with £900 million of funding, meaning far less support available to businesses through FE in 2025/26.

It is incredibly difficult for the sector to plan for the long term when so much is uncertain. Colleges generally have robust finances, and have already made significant savings to meet the challenging fiscal environment. A number of colleges have embarked on major construction projects – to which they have to make a financial contribution – and these plans are built on the expectation that funding is stable. Any reductions in funding could put at risk the needed modernisation of campuses across Wales, which would result in a poorer experience for learners from the most disadvantaged communities.

A strong apprenticeships programme is key to ensuring that the Welsh Government can achieve its ambition for a stronger, greener, fairer Wales. However, providers are reporting considerable pressure as a result of the budget cuts to apprenticeships which is having a direct impact on their capacity to meet the needs of learners on key programmes. In particular, providers are reporting high demand that they cannot meet in sectors such as construction and health and social care. These sectors are critical to the foundational economy.

Apprenticeships can and should be at the heart of both the Welsh and UK Government plans for growth and opportunity. To deliver them will require moving towards a restoration of lost funding so that the capacity can respond effectively to demand from employers and learners. Recent research³ jointly commissioned by ColegauCymru and the National Training Federation for Wales measured the impact of the Welsh Government's budget decisions last year, which have led to 5,750 fewer apprenticeships in Wales. The key findings are:

- **Total Economic Loss:** Combining short-term and long-term impacts, the total loss ranges from £158.8 million to £215.7 million.
- **Industry-Specific Impact:** The Health sector is the most affected, with losses up to £66 million. Professional Services and Construction seeing significant losses, with construction facing up to £42.5 million in losses. Manufacturing is the least affected, with losses of around £6.7 million.
- **Impact by Deprivation Decile:** Most Deprived Deciles: The bottom 40% of the population will experience the highest GVA loss, highlighting the disproportionate impact on the most vulnerable groups.
- **Healthcare Apprenticeships:** Potential reduction of 2,613 apprenticeships, exacerbating existing workforce shortages and impacting NHS service delivery.

³ [ColegauCymru warns of devastating impact of apprenticeship funding cuts](#)

- **Construction Apprenticeships:** Estimated reduction of 565 apprenticeships, leading to a significant GVA loss and worsening workforce shortages in the construction industry.

Also, a recent report from the owner of Screwfix and B&Q, Kingfisher Plc, showed that the UK is set to lose out on £98billion of growth by 2030 due to a shortage of tradespeople⁴. Colleges are central to delivering these skilled tradespeople. Ultimately, the availability of skills plays a pivotal role in the prosperity of Wales' economy and communities, and its attractiveness to investors. In order to drive inward investment, it is critical that skills are the central pillar to that plan.

One other key factor to consider is the potential impact in the increase in employer national insurance contributions as a result of the UK Government budget. This will add significant in-year staffing costs and it is essential that further education is given sufficient additional funding to help mitigate any impact.

4. Cost of living a) What action should the Welsh Government take to help households cope with inflation and cost of living issues. How should the Budget address the needs of people living in urban, post-industrial and rural communities and in supporting economies within those communities?

Public transport in parts of Wales has been described by some colleges as unreliable and costly, which makes transport for learners to both college and places of work for apprentices, very difficult. Pembrokeshire College has spoken about an apprentice who needs to take two buses to reach their place of work, fares which total £9. Once he had purchased lunch for the day his total spend has reached £13, however with the apprenticeship wage being £5.28 per hour, he will have to work two and a half hours before he has any money to take home. Some areas have already seen many bus routes cancelled, for example the Fflecsi Bwcabws in Ceredigion, which was EU funded. With routes in smaller, rural areas being cancelled or withdrawn all together, learners have no equality of access to transport, meaning no parity between those in rural and those in urban areas.

Pressure on the cost and reliability of learner travel is therefore increasing, in part driven by cost pressures on local authorities This is a complex area and provision will vary between local authorities, but all colleges are seeing increasing pressure both in terms of transporting learners to college and also, where required, to work placements that are part of a programme of study.

The Financial Contingency Fund is provided to colleges by the Welsh Government who then means-tested support for learners. It is there to support those who are in most financial need. The fund is allocated based on the number of full-time learners enrolled at each college, and discretion is given to colleges to use the fund as they see fit. In 2021/22, the largest sum of money across the sector was allocated to learner transport. This is echoed by Welsh Government research from March 2023, which recognised that 41% of 16 to 24 years olds identified transport

⁴ [UK to lose out on £98bn of growth by 2030 due to shortage of tradespeople \(kingfisher.com\)](https://www.kingfisher.com/uk-to-lose-out-on-98bn-of-growth-by-2030-due-to-shortage-of-tradespeople)

as being the number one barrier to getting a new course, training or a job⁵. ColegauCymru understands that the Welsh Government's Cabinet Secretary for Transport and North Wales is due to convene a Learner Travel Summit in the coming months, and this is to be welcomed. Additional funding into the Financial Contingency Fund will give colleges the resources and the flexibility they need to respond to the needs of learners in their communities. It is essential that additional resource is provided both for 2024/5 and 2025/6 to help reflect the increase in learners and the increase in additional support they require.

Cost of living b) Is enough being done to tackle the rising costs of living and support those people living in relative income poverty?

The FE and WBL sectors in Wales generally support a higher percentage of learners from disadvantaged backgrounds compared to Higher Education (HE) and school Sixth forms, through various learning pathways such as vocational lower level provision, Adult Community Learning, and apprenticeships. Therefore, any reduction to college and WBL budgets is likely to have a disproportionate impact on individuals from the most deprived areas of Wales. The most recent figures show that of the 98,175 learners (both full-time and part-time) enrolled at FE institutions from August 2021 to July 2022, 13% were from the most deprived 10% of neighbourhoods in Wales. This is compared to 8% of the 23,375 Sixth form students registered at schools in Wales.

Further crucial support is available to college learners via the Financial Contingency Fund (FCF) which is critical for colleges to flexibly use to meet the support needs of their learners. Over 8% (3,666) of full-time FE learners aged 16-18 utilized financial contingency funding for free meal vouchers, with a further 748 learners in the 19+ age bracket, bringing the total number of learners who relied on the FCF in order to eat during the college day to almost 10% (4,414). Colleges noted that it is not only those learners from lower socio-economic backgrounds struggling with the cost of living, but now those middle earners are also facing financial hardship. As with the Education Maintenance Allowance (EMA), ColegauCymru suggests that eligibility for receiving support from the FCF is also reviewed in order to support all learners who are facing financial difficulty.

The FCF does not only provide learners with free meals during term time, but also during holidays. Data gathered by the Welsh Government from the five holidays (not including the summer holiday) during 2022/23 showed that an average of 3,322 learners benefitted from free meals. These figures emphasise the vital role colleges are playing in supporting young people, not just during the college day, but also outside of term time.

5. Are Welsh Government plans to build a greener economy clear and sufficiently ambitious? Do you think there is enough investment being targeted at tackling the climate change and nature emergency? Are there any potential skill gaps that need to be addressed to achieve these plans?

⁵ [Young Person's Guarantee National Conversation: update for participants](#) – Welsh Government

As noted by the Welsh Government in the “Stronger, Greener, Fairer Wales: Net Zero Skills Action Plan”, skills will be a key enabler as we transition to a net zero economy⁶, therefore investment is crucial to ensure that no one is left behind. As we adjust our economy towards the net zero goals, these existing and emerging jobs require different skills. Without a suitably trained workforce, the transition will be impossible. This includes key sectors like renewable energy, energy and resource efficiency, renovation of buildings, construction, environmental services and manufacturing.

A great example of this is RWE, one of the world’s leading offshore wind companies, and the UK’s leading power generator, recently recruited its biggest-ever cohort of wind turbine technician apprentices to serve on its growing fleet of offshore wind farms. The group of 16 apprentices will study at Grŵp Llandrillo Menai’s recently opened, state-of-the-art, engineering training site in Rhyl, North Wales. This latest intake brings the total number who have started the course to more than 100.

Any reduction in funding for FE and WBL will severely undermine our drive towards net zero and our ability as a nation to be able to attract the kind of investment that we need for the future. Long-term we need to take a more strategic view of the skill needs for the transition to net zero and ensure that it is resourced so that people can retrain and upskill for the jobs of the future. Cuts to apprenticeships and reductions in the opportunities to access Personal Learning Accounts will only risk the progress we need to make in reaching our targets and in contributing to the global effort to tackle climate change.

6. Is the Welsh Government’s approach to preventative spending represented in resource allocations (Preventative spending = spending which focuses on preventing problems and eases future demand on services by intervening early).

Analysis of data from the OECD / World Bank (1995-2015)⁷ identifies patterns between education and health indicators. Adults with higher educational attainment have better health and lifespans than their less educated peers. Tertiary education in particular, is critical in influencing infant mortality, life expectancy, and child vaccination. Education and wellbeing are intrinsically linked. The evidence behind the importance of education as a determinant of health is among the most compelling. Education is strongly associated with life expectancy, morbidity, health behaviors, and educational attainment plays an important role in health by shaping opportunities, employment and income⁸. The Chief Medical Officer for Wales’ Annual Report highlights the disproportionate health effects that the cost of living crisis has had on low income people, and

⁶ [Stronger, Greener, Fairer Wales: Net Zero Skills Action Plan](#) – Welsh Government

⁷ [The influence of education on health: an empirical assessment of OECD countries for the period 1995–2015 | Archives of Public Health | Full Text \(biomedcentral.com\)](#)

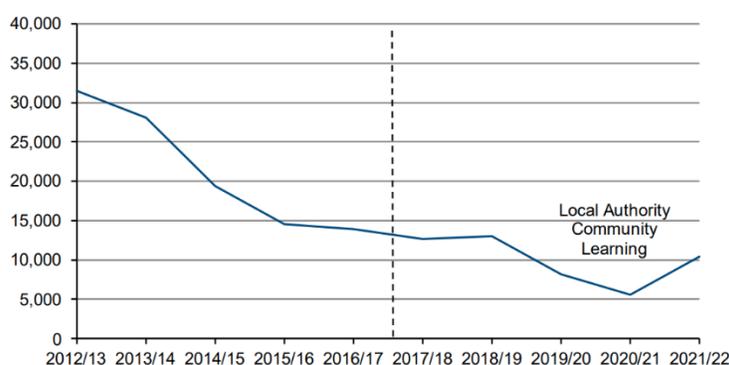
⁸ [Education: a neglected social determinant of health - The Lancet Public Health](#)

critically, recommends that the Welsh Government should continue investment in ‘interventions that address upstream determinants’, including education.

A decade ago, the budgets for part-time and adult community learning were slashed⁹. Since then, as recognised by Audit Wales, part time students have been particularly affected by the pandemic – especially those in adult community learning¹⁰. In 2021, Audit Wales highlighted that “Decisions on the level of provision in future will need to take account of the Welsh Government’s aspirations for lifelong learning and creating flexible learning pathways that enable individuals to acquire new skills in a way that suits their personal circumstances”¹¹.

The long term decreased trend in adult learning can be linked to reductions in public funding¹². There is considerable research in place which demonstrates the value of adult learning in Wales, both in the community and within a college setting, and the positive difference this makes to people’s lives¹³.

Chart 2f: Learners in adult learning, 2012/13 to 2021/22 [note 1]

Lifelong learning supports the development of skills, improves health and wellbeing and is a catalyst for social engagement and integration. ACL is essential for those individuals who are hardest to reach, and furthest away from education and employment.

In respect of colleges’ delivery of skills-based programmes such as PLAs and apprenticeships, and employability programmes such as Jobs Growth Wales Plus (JGW+) this has been the case to-date. However, the college network is facing huge budget pressures. If the Welsh Government is serious about preventative spending, to avoid greater issues in the future, then it must ensure that all demand (from individuals, employers, and/or the economy) is met.

The skills-based training that colleges deliver is demand-led, and as such, so should Welsh Government’s funding in this area i.e. if there is demand, it must be met.

7. How should the Budget support young people?

⁹ [Criticism over cuts to adult learning budgets in Wales - BBC News](#)

¹⁰ [A Picture of Higher and Further Education \(audit.wales\)](#)

¹¹ [A Picture of Higher and Further Education \(audit.wales\)](#)

¹² [Further Education, Work-based Learning and Adult Learning in Wales, 2021/22 \(gov.wales\)](#)

¹³ [Adult learning briefing ENG.pdf \(colleges.wales\)](#)

What are the key opportunities for the Welsh Government to invest in supporting an economy and public services that better deliver against the well-being goals in the Well-being of Future Generations (Wales) Act 2015?

Colleges across Wales are making a significant contribution towards Wales wellbeing goals, as evidenced in the Demonstrating the Social Value of Further Education Colleges report¹⁴.

ALN - The roll out of the Additional Learning Needs (ALN) legislation, ColegauCymru has worked with the sector to establish the true cost of ALNET changes to FE institutions. This has involved each of the colleges providing time and cost details per learner for staff activity that would not have been required before ALN Implementation. This activity includes:

- Increased workload associated with transition events and activities
- Attending school reviews to ensure additional learning provision (ALP) needs are interpreted effectively for an FEI environment
- Requesting, obtaining and scrutinising learner information
- Increased numbers of meetings with prospective learners to adjust ALP and the individual development plan (IDP) before and after they start college
- Additional correspondence required to meet ALNET duties
- Organising and delivering person-centred meetings to include stakeholders as learner consent allows
- Administration of the electronic IDP systems and managing data required for evaluation and reviews.

ColegauCymru has collated and summarised this data in the table below. This provides actual additional spending based on three epidemiology scenarios: ALN cohorts of 5%, 10% and 15% of full-time learners. These costs relate only to additional ALN activity.

Year Cost @5% ALN Cost	@ 10% ALN Cost	@ 15% ALN Cost
2025/26 £2,089,663	£4,094,327	£6,098,99

Mental Health and Wellbeing - It is vital that the ongoing costs of providing support for mental health and wellbeing are recognised and supported as part of the budget. The level of demand remains far higher than before the pandemic and funding for mental health and wellbeing services will need to be part of core budgets into the future.

For example, since the 1970s Slovenia has promoted regular activity among its population, resulting in healthier and more economically active adults. This ethos has supported its growth over recent decades. Young people aged 6 to 19 undergo mandatory national annual fitness testing, the data from which is used to inform public policy and national health and education

¹⁴ [Demonstrating the Social Value of FE colleges in Wales - Full Report Eng.pdf](#)

strategies. The tests, supported by dedicated PE lessons from primary age, have resulted in a culture of physical activity that is taken into adulthood.¹⁵

This example shows how it is essential that the role of colleges as part of the broader support system for young people is recognised and adequately funded. We need to see more emphasis on active wellbeing and its positive effects for good mental health in the education sector before it can truly become a way of life.

All FE Colleges involved in the Welsh Government funded Mental Health project gathered the following data on wellbeing and safeguarding referrals. This illustrates a significant percentage increase, year on year since the beginning of the Pandemic:

	19/20	20/21	21/22	22/23
Total Wellbeing Referrals	6,454	7,565	12,152	15,824
Total Safeguarding Referrals	2002	2844	3838	6614
Total	8,456	10,409	15,990	22,438
Percentage increase on prev. year		23%	54%	40%

Attendance and attainment - The challenges of school attendance and attainment are well known and understood but the solutions are often seen too simplistically as sitting only within the pre-16 system. There is strong evidence from existing college programmes for pre-16 learners that access to college based provision, in particular vocational education and training, can be more effective in supporting young people who are disengaged from school. Estyn’s review of the Junior Apprenticeship programme demonstrates this model delivers a range of positive impacts including: improved levels of engagement and attendance; very high success rates in vocational qualifications offered; strong positive learner feedback; and strong progression rates into FE and training.¹⁶

Colleges can be a part of the solution by offering an engaging curriculum for disengaged young people, potentially providing them with the chance to undertake practical, vocational courses and offering them a pathway into post-16 education and training. This already happens in many parts of Wales but the offer is normally limited in scope and is certainly not universal across every part of the country.

While we recognise that public finances are tight we believe there is a case for positive, additional investment in FE to help schools improve learner attendance, attainment and progression, as well as learner health and wellbeing.

¹⁵ <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC9486162/>

¹⁶ <https://www.estyn.gov.wales/system/files/2024-05/A%20review%20of%20the%20junior%20apprenticeship%20programme%20in%20Wales.pdf>

Investing in education – for today's and for future generations

We must avoid a situation where any funding reductions significantly undermine capacity to deliver for learners and for employers as they face the challenges of the future. There is no route map to a better Wales that doesn't rely on a thriving, resilient and successful FE and WBL sector.

The 13 FE institutions in Wales offer high quality vocational, technical and academic education to people of all ages. College lecturers have often come into teaching after a successful career in their industries, which means learners are taught to demonstrate industry-level skill levels and behaviours. Colleges' industry standard facilities provide the high quality environment our learners deserve.

We must protect the core curriculum, and the support for our learners. This is how we future-proof Wales' economy. If we do not invest now, we will feel the effects in a decade's time, which will be too late for our learners.

Clare Williams

Policy Officer, ColegauCymru, Clare.Williams@colegaucymru.ac.uk

Jane Hutt AS/MS

Ysgrifennydd y Cabinet dros Gyfiawnder Cymdeithasol, y
Trefnydd a'r Prif Chwip

Ein cyf/Our ref JH/PO/358/24

Jenny Rathbone MS

Chair, Equality and Social Justice Committee

29 Tachwedd 2024

Annwyl Jenny,

Diolch am eich llythyr, dyddiedig 11 Tachwedd, mewn perthynas â phenderfyniad Cymwysterau Cymru i atal datblygu TGAU Iaith Arwyddion Prydain (BSL) yng Nghymru am y tro.

Mae'n bwysig egluro bod Cymwysterau Cymru yn gorff statudol annibynnol, a sefydlwyd fel rheoleiddiwr drwy ddeddfwriaeth yn Neddf Cymwysterau Cymru 2015, ac y caiff ei gyfeiriad strategol ei bennu a'i weithgareddau eu goruchwyllo gan fwrdd a benodir yn gyhoeddus. Mae gan Cymwysterau Cymru bwerau ychwanegol i gomisiynu cymwysterau newydd ac i gyfyngu ar yr ystod o gymwysterau a gynigir. Mae Cymwysterau Cymru felly wedi arwain rhaglen *Cymwys ar gyfer y Dyfodol* i ddiwygio cymwysterau 14-16. Cyfrifoldeb Cymwysterau Cymru, sy'n gwneud penderfyniadau drwy ei fwrdd, yw penderfynu a ddylid cyflwyno unrhyw gymwysterau newydd a phryd. Nid yw'r penderfyniadau hyn yn cael eu gwneud gan Llywodraeth Cymru na Gweinidogion.

Mae Llywodraeth Cymru yn parhau i fod yn ymrwymedig i gefnogi BSL ac i hybu'r defnydd o'r iaith yng Nghymru, gwybodaeth amdani ac arbenigedd ynddi. Ein bwriad yw cynllunio a datblygu polisi sy'n sicrhau'r effaith gadarnhaol fwyaf ar gyfer cymuned arwyddo BSL Cymru, gan wneud darpariaethau i hyrwyddo a hwyluso'r defnydd o BSL a'i ffurfiau cyffyrddol, a chael gwared ar y rhwystrau iaith presennol. Credwn y gallwn gael effaith fwy a chyflymach drwy gydweithredu a bod yn gynhwysol, ac rwyf am ddiolch i Gymdeithas Genedlaethol Plant Byddar Cymru a Signature am ymgysylltu â swyddogion wrth iddynt barhau i helpu i lywio datblygiadau polisi.

Mae Cymru yn teimlo'n falch - yn gywir felly - o'r ffaith mai hi yw'r wlad gyntaf yn y DU i gynnwys BSL yn ei chwricwlwm ochr yn ochr â Chymraeg, Saesneg ac ieithoedd eraill. Rydym wedi gweithio gydag ymarferwyr BSL ac arbenigwyr eraill, gan gynnwys aelodau o'r gymuned fyddar, i ddatblygu canllawiau ar gynllunio cwricwlwm sy'n cynnig dilyniant mewn BSL ar gyfer arwyddwyr, yn ogystal â chanllawiau i ysgolion sy'n dewis cyflwyno BSL fel ail neu drydedd iaith, neu iaith ddilynol.

Canolfan Cyswllt Cyntaf / First Point of Contact Centre:
0300 0604400

Bae Caerdydd • Cardiff Bay
Caerdydd • Cardiff
CF99 1SN

Gohebiaeth.Lynne.Neagle@llyw.cymru
Correspondence.Lynne.Neagle@gov.wales

Rydym yn croesawu derbyn gohebiaeth yn Gymraeg. Byddwn yn ateb gohebiaeth a dderbynnir yn Gymraeg yn Gymraeg ac ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Tudalen y pecyn 60
We welcome receiving correspondence in Welsh. Any correspondence received in Welsh will be answered in Welsh and corresponding in Welsh will not lead to a delay in responding.

Yn y cyd-destun hwn, aeth Cymwysterau Cymru ati i ddatblygu BSL TGAU Gwneud-i-Gymru mewn ffordd wahanol o gymharu â'r pynciau TGAU eraill a fydd yn ffurfio'r gyfres newydd o Gymwysterau Cenedlaethol 14-16, gan ganiatáu mwy o amser i ymgysylltu'n effeithiol â rhanddeiliaid allweddol. Drwy'r gwaith ymchwil a'r ymgysylltu hwn, penderfynwyd y dylai'r TGAU dargedu'r rhai sy'n dysgu BSL am y tro cyntaf. Er na fyddai'r penderfyniad hwn wedi atal dysgwyr byddar sy'n cyfathrebu'n bennaf drwy BSL rhag gwneud y cwrs TGAU (fel sy'n wir ar gyfer dysgwyr sy'n gwneud cwrs TGAU iaith dramor fodern yn eu mamiaith), nid nhw oedd y garfan darged. Mae penderfyniad tebyg i gynllunio'r cymhwyster ar gyfer dysgwyr sy'n dysgu BSL am y tro cyntaf wedi'i wneud yn Lloegr ar gyfer y TGAU sy'n cael ei ddatblygu yno.

Rydym yn gwybod bod y penderfyniad i atal datblygu TGAU BSL am y tro yn un anodd i Fwrdd Cymwysterau Cymru. Fodd bynnag, mae Cymwysterau Cymru wedi nodi'n glir y bydd y polisi a gadarnhawyd yn ddiweddar ar ddynodi cymwysterau y tu allan i gyfres Cymwysterau Cenedlaethol 14-16 yn parhau er mwyn caniatáu i'r ystod bresennol o gymwysterau sydd ar gael i blant byddar a gynigir gan gorff dyfarnu Signature aros fel y mae, gan gynnwys y cymwysterau hynny sy'n debyg i'r TGAU. Ar gyfartaledd, mae 19 o ddysgwyr y flwyddyn wedi sefyll y cymwysterau hyn yng Nghymru dros bob un o'r chwe blynedd diwethaf.

Bydd Cymwysterau Cymru hefyd yn parhau i ddatblygu unedau BSL fel rhan o gymhwyster newydd y Gyfres Sgiliau, sydd wedi'u hanelu at ddysgwyr sy'n dysgu BSL am y tro cyntaf ac a fydd ar gael o 2027. Drwy'r cymhwyster newydd hwn, bydd dysgwyr yn cael cyfle i ddatblygu eu sgiliau cyfathrebu BSL ymarferol er mwyn rhyngweithio'n gymdeithasol mewn lleoliadau bob dydd. Bydd yr unedau BSL (o lefel mynediad i lefel 2) yn cynnig ffordd ddiddorol i ddysgwyr arddangos eu sgiliau BSL. Bydd yr unedau yn fwy hylaw i ysgolion na TGAU llawn ac yn addas ar gyfer addysgu peripatetig, gan wneud defnydd da o'r gweithlu athrawon presennol.

Bydd y dull hwn yn caniatáu i Cymwysterau Cymru fonitro'r nifer sy'n manteisio ar yr unedau hyn a, dros amser, ystyried a ddylid ehangu'r cynnig cymwysterau 14-16 ymhellach, a allai gynnwys TGAU BSL Gwneud-i-Gymru. Cyn hynny, bydd Cymwysterau Cymru yn gallu cynnig y TGAU BSL sy'n cael ei ddatblygu yn Lloegr ar hyn o bryd gan Ofqual i ysgolion a dysgwyr Cymru, fel bod TGAU BSL ar gael i ddysgwyr Cymru a Lloegr ar yr un pryd.

Fodd bynnag, rydym yn deall y siom ynghylch y penderfyniad i atal datblygiad TGAU BSL Gwneud-i-Gymru am y tro. Yn ystod y broses ddatblygu pan fu Cymwysterau Cymru yn gweithio gyda rhanddeiliaid, gan gynnwys Cymdeithas Pobl Fyddar Prydain, Cyngor Cymru i Bobl Fyddar, academyddion astudiaethau iaith arwyddion a byddardod, cynrychiolwyr ymarferwyr, a darparwyr hyfforddiant ymwybyddiaeth o fyddardod a chymorth BSL yng Nghymru, nodwyd nifer o gymhlethdodau a heriau cyflawni yr oedd angen mynd i'r afael â nhw er mwyn gwneud y cymhwyster newydd yn llwyddiant. Soniwyd am ddiffyg storfa ar-lein swyddogol neu 'eiriadur' ar gyfer BSL yng Nghymru; diffyg gweithlu addysgu cymwysedig ar gyfer BSL; a'r risg a nodwyd drwy eu hymgysylltiad parhaus â'r sector na fyddai mwy nag ychydig o ysgolion, os o gwbl, yn cynnig y TGAU BSL newydd i ddechrau, a fyddai'n ei wneud yn anymarferol yn dechnegol ac yn economaidd. Barnwyd bod yr heriau hyn yn creu risgiau sylweddol i gyflwyno'r cymhwyster arfaethedig yn llwyddiannus, ac nad oedd Llywodraeth Cymru yn gallu rhoi sicrwydd digonol yn eu herbyn ar sail ei chapasiti a'i hadnoddau presennol.

O fis Medi 2027, bydd ystod ehangach a gwell o gymwysterau BSL 14-16 ar gael i ddysgwyr sy'n clywed a dysgwyr byddar, gan gefnogi BSL o fewn Cwricwlwm i Gymru a helpu i wneud addysg yng Nghymru yn fwy cynhwysol. Mae gan y cymwysterau newydd hyn y potensial i sbarduno diddordeb ymhlith dysgwyr a'u hannog i ddilyn y cyrsiau, meithrin ac arddangos y galw ymhlith ysgolion am gymwysterau BSL, a helpu i gynyddu'r defnydd a'r ddealltwriaeth o BSL yng Nghymru.

Yn gywir

Lynne Neagle AS/MS

Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg
Cabinet Secretary for Education

Jane Hutt AS/MS

Ysgrifennydd y Cabinet dros dros Gyfiawnder Cymdeithasol, y Trefnydd a'r Prif Chwip
Cabinet Secretary for Social Justice, Trefnydd and Chief Whip

**Y Pwyllgor Cydraddoldeb
a Chyfiawnder Cymdeithasol**

**Equality and Social Justice
Committee**

Lynne Neagle AS

Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg

Jane Hutt AS, Ysgrifennydd y Cabinet dros

Gyfiawnder Cymdeithasol, y Trefnydd a'r Prif

Chwip

Senedd Cymru

Bae Caerdydd, Caerdydd, CF99 1SN

SeneddCydraddoldeb@senedd.cymru

senedd.cymru/SeneddCydraddoldeb

0300 200 6565

Welsh Parliament

Cardiff Bay, Cardiff, CF99 1SN

SeneddEquality@senedd.wales

senedd.wales/SeneddEquality

0300 200 6565

11 Tachwedd 2024

Annwyl Lynne a Jane,

Yn ein cyfarfod ar 14 Hydref, gwnaethom ystyried llythyr gan Gymdeithas Genedlaethol Plant Byddar Cymru a anfonwyd atoch, gyda chopi wedi'i anfon atom i'n sylw. Rydym yn ysgrifennu i fynegi ein siom gyda'r penderfyniad i atal datblygu'r TGAU Iaith Arwyddion Prydain (BSL) Yn Arbennig i Gymru a gofyn am eglurder ynghylch pam y gwnaed y penderfyniad hwn.

Mae datblygiad TGAU BSL yng Nghymru yn cael ei ystyried yn gam cadarnhaol ymlaen o ran cydraddoldeb a sicrhau bod addysg yng Nghymru yn fwy cynhwysol. Caiff ei ystyried yn ddatblygiad pwysig, nid yn unig i ddisgyblion allu ennill cymhwyster yn eu hiaith eu hunain, ond hefyd o ran codi ymwybyddiaeth a dealltwriaeth a gwella sgiliau gweithlu'r dyfodol.

Rydym yn cefnogi galwad NDCS i hyn gael ei ystyried ymhellach. Hoffem ragor o wybodaeth am yr heriau a nodwyd fel y rhesymau dros y penderfyniad fel y gellir archwilio hyn gyda nhw a rhanddeiliaid eraill sydd wedi bod yn ymgyrchu ac yn gweithio i wireddu hyn.

Byddem yn gwerthfawrogi eglurder ynghylch y rhesymu a'r heriau sydd wedi codi a pha gamau a gafodd eu hystyried i oresgyn y materion hyn. Edrychwn ymlaen at dderbyn eich

ymateb cyn sesiwn graffu'r Pwyllgor gyda Jane ar Anabledd a Chyflogaeth ar 25
Tachwedd.

Yn gywir,

A handwritten signature in black ink, reading "Jenny Rathbone". The signature is written in a cursive style with a large, prominent initial 'J'.

Jenny Rathbone AS

Cadeirydd y Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol

Senedd Cymru / Welsh Parliament

Eitem 4.3

Dr Chris Llewelyn

Prif Weithredwr / Chief Executive

**Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru
Welsh Local Government Association**

Un Rhodfa'r Gamlas
Heol Dumballs
Caerdydd
CF10 5BF
Ffôn: 029 2046 8600

One Canal Parade
Dumballs Road
Cardiff
CF10 5BF
Tel: 029 2046 8600

Ein Cyf / Our Ref: AM/ESJC

Dyddiad / Date: 2 December 2024

Gofynnwch am / Please ask for: Luke Nicholas

Ebost / Email: luke.nicholas@wlg.gov.uk

Jenny Rathbone MS
Chair, Equality and Social Justice Committee
Senedd Cymru

Dear Jenny,

Inquiry into the Disability Employment Gap

Many thanks for your letter regarding the Equality and Social Justice Committee's inquiry into the disability employment gap. On behalf of the Welsh Local Government Association (WLGA) I'm keen to respond to the points raised by the committee.

Our understanding is that in the broader picture, all 22 local authorities have a genuine and active commitment to widening participation in their workforces from underrepresented groups in our society, across all equalities considerations including disability. While as Leader I cannot speak for specific authorities, I understand that a generally positive approach has been embedded across local government in Wales, which strives towards continuous improvement on disability and employment with all councils achieving Disability Confident status.

In October 2024, local government HR directors and relevant Cabinet Members for workforce received a presentation by Terry Mills at the Joint Council for Wales meeting, a social partnership structure that brings together our local government employers and trades unions. The presentation was well received and stimulated discussion regarding current practice. All councils took away key messages including the need to deepen and accelerate progress on disability employment, and as a sector we will be looking to continue to work individually and collectively through

professional networks and the Joint Council for Wales to support improvements to practice.

In his discussions with your committee, Terry Mills was right to indicate that Disability Confident Leader status has only been attained by Pembrokeshire County Council, while all other local authorities have reached either stage one or two of the scheme. The WLGA will explore with councils their future ambitions and intentions with regards the Disability Confident scheme, which I anticipate will have renewed interest following the presentation at the Joint Council for Wales.

It will come as no surprise that resources and capacity can be a key obstacle for councils wishing to progress to level three of the scheme. The current priority remains the need to recruit from as wide a pool as possible to meet our future workforce challenges, address skills shortages, and retain talent at a time of constrained budgets and annual rounds of service cuts enforced on us by the wider financial situation.

Councils recognise and value the diversity that exists within the labour market and continue to actively recruit from this diverse pool, working locally to provide opportunities to attract and develop talent, so that our workforce is representative of the community it serves.

However, as Leader of the WLGA I would be keen to support efforts to enable councils to become Disability Confident Leaders. As a next step I intend to share this correspondence with WLGA and local government colleagues, so that we can create further momentum regarding the Disability Confident scheme and collectively work towards understanding what the opportunities and challenges are with regards progression to Leader status.

Yours sincerely,

Councillor Andrew Morgan OBE
WLGA Leader

18^{fed} Tachwedd 2024

Annwyl Gyngorydd Morgan,

Ymchwiliad i'r bwllch cyflogaeth anabledd

Mae Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol Senedd Cymru yn cynnal ymchwiliad i'r bwllch cyflogaeth sy'n wynebu pobl anabl. Rydym yn archwilio pa gynnydd sydd wedi'i wneud a beth arall y gellid ei wneud i leihau a dileu'r rhwystrau rhag cyflogaeth a wynebir gan bobl anabl. Mae **cylch gorchwyl** yr ymchwiliad ar gael ar wefan y Pwyllgor.

Wrth ystyried rôl awdurdodau lleol fel cyflogwyr mawr, dywedodd Terry Mills, Hyrwyddwr Cyflogaeth Pobl Anabl, mai Cyngor Sir Penfro yw'r unig awdurdod lleol sydd â statws Arweinydd Hyderus o ran Anabledd ar hyn o bryd. Statws arweinydd yw'r statws uchaf a ddyfernir, a chaiff ei ystyried yn nod barcut pwysig o ymrwymiad sefydliad tuag at gyflogaeth anabl. Mewn cyferbyniad, clywsom gan Andrea Wayman o Elite Support Employment ac unigolion eraill fod lefelau 1 a 2 y cynllun Hyderus o ran Anabledd yn fwy cyfyngedig ac o bosibl yn llai cadarn.

Byddem yn ddiolchgar pe gallech roi gwybod i'r Pwyllgor am unrhyw waith neu ddatblygiadau sy'n digwydd ledled Cymru i gefnogi ac annog awdurdodau lleol i wneud mwy i recriwtio a chefnogi pobl anabl i ddod yn weithwyr cyflogedig ac i barhau yn eu swyddi. Hefyd, hoffem glywed a oes modd annog awdurdodau lleol eraill i ennill statws Arweinydd Hyderus o ran Anabledd, ac, os na, pa rwystrau sy'n eu hatal rhag cyflawni hyn.

Byddem yn ddiolchgar pe gallem gael eich ymateb cyn 2^{ail} Rhagfyr 2024.

Yn gywir,

Jenny Rathbone AS

Cadeirydd y Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol

Croesewir gohebiaeth yn Gymraeg neu Saesneg.

We welcome correspondence in Welsh or English.

Jenny Rathbone

Cadeirydd y Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol

Trwy ebost

25ain o Dachwedd 2024

Annwyl Jenny,

Diolch i chi am eich llythyr dyddiedig 15 Hydref 2024, yn gofyn am y wybodaeth ddiweddaraf am yr argymhellion yn adroddiad SEHR yn ymwneud â chydweithio rhwng Llywodraeth Cymru, y Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol a fy swyddfa i.

Rwy'n cefnogi'n llwyr yr argymhellion yn yr adroddiad: gan gynnwys yr argymhelliad i'm tîm a minnau weithio gyda'r Comisiwn i archwilio cyfleoedd i wella cyfathrebu a rhannu gwybodaeth am faterion sy'n ymwneud â chydaddoldeb a hawliau dynol, gan gynnwys protocolau ar gyfer rhannu data; a chydgyssylltu camau gweithredu gan ddefnyddio pwerau presennol i ddwyn Llywodraeth Cymru ac awdurdodau cyhoeddus i gyfrif.

Cynhwysaf yma grynodedb o rai o'r camau yr ydym wedi'u cymryd yn unol â'r argymhelliad hwn. Mae rhai o'r camau gweithredu cyn yr adroddiad ac maent wedi'u cynnwys fel cyd-destun.

Er mwyn helpu i integreiddio'r dyletswyddau cydraddoldeb a llesiant yn ogystal â chefnogi'r gwaith o roi'r economi gymdeithasol newydd ar waith, buom yn gweithio ar y cyd â Llywodraeth Cymru a'r Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol yn 2021 i gynhyrchu [Cymru sy'm Fwy Cyfartal: Canllaw Mapio](#). Cynlluniwyd y Pecyn Cymorth i helpu cyrff cyhoeddus i gymhwyso'r tair set o ddyletswyddau mewn ffordd gyson.

Mae un o'r prosiectau allweddol yr ydym wedi partneru'n llwyddiannus arno mewn perthynas â'r argymhelliad hwn wedi canolbwyntio ar asesiadau effaith integredig. Trefnwyd cyfres o weithdai gan Lywodraeth Cymru yn gynharach eleni i greu cymuned ymarfer. Mae aelodau fy nhîm, gan gynnwys ein Dirprwy Gomisiynydd, wedi mynychu hwn. Mae fy swyddfa bellach yn gweithio ar gefnogi'r rhwydwaith hwn ac yn archwilio, gydag eraill gan gynnwys y Comisiwn, sut y gallwn

Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru
Tramshed Tech, Heol Pendyris
Caerdydd, CF11 6BH
cystylltwchani@cenedlaethaurdyfodol.cymru
cenedlaethaurdyfodol.cymru

Future Generations Commissioner for Wales
Tramshed Tech, Pendyris Street
Cardiff, CF11 6BH
contactus@futuregenerations.wales
futuregenerations.wales

wella'r broses o integreiddio asesiadau effaith a gwella eu hansawdd yn gyffredinol. Byddwn yn cynnal dau weithdy yn y flwyddyn newydd a fydd yn cynnwys Llywodraeth Cymru a'r Comisiwn.

Mae fy Nirprwy Gomisiynydd hefyd wedi mynychu cyfarfodydd Grŵp Cynghori ar Hawliau Dynol Llywodraeth Cymru sydd hefyd yn cynnwys yr EHRC ac sy'n cael gwybod am ddatblygiad y grŵp. Gwnaethom sylwadau ar Gylch Gorchwyl drafft y grŵp i sicrhau ei fod yn integreiddio'n dda â Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol. Rwy'n deall nad yw'r grŵp wedi cyfarfod ers mis Chwefror 2024 oherwydd newidiadau o fewn Llywodraeth Cymru sydd wedi digwydd ers hynny a disgwyliaf glywed yn fuan erbyn y dyddiad nesaf.

Mae fy nhîm yn rhan o drafodaethau ochr yn ochr â'r EHRC gyda'r Grŵp Cynghori ar Wella'r Gyllideb ac Effaith (BIIAG) a sefydlwyd gan Drysorlys Cymru i roi cyngor wrth iddynt baratoi cyllideb Llywodraeth Cymru.

Dros y misoedd diwethaf, mae fy nhîm a minnau wedi canolbwyntio ar gryfhau ein perthynas a'n cydweithrediad â'r EHRC er mwyn cyflawni fy strategaeth Cymru Can. Rydym wedi cynnal cyfres o gyfarfodydd i gwmpasu rhaglen waith ar y cyd yr hoffem fwrw ymlaen â hi yn y dyfodol. Mae meysydd ar gyfer cydweithio arfaethedig a rhai posibl yn y dyfodol yn cynnwys y canlynol:

- mewnbwn gan y Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol wrth ddrafftio Adroddiad Cenedlaethau'r Dyfodol 2025 i sicrhau aliniad ac i atgyfnerthu ein gwaith priodol – rydym eisoes wedi cynnal sesiwn gyda'r Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol i lunio'r gwaith o ddrafftio argymhellion ynghylch nod Cymru Fwy Cyfartal ac wedi gwahodd mewnbwn pellach ganddynt yn ystod y cam nesaf yr ymglymiad;
- cydweithio ar weithio gyda chyrff cyhoeddus ar sut i wella eu hymwneud â phobl yr effeithir arnynt gan anghydraddoldebau, yn enwedig o safbwynt croestoriadol, a'r angen am arferion gorau cydraddoldeb a chynhwysiant i symud y tu hwnt i brosiectau ac i mewn i 'fusnes fel arfer'
- Mae Deallusrwydd Artiffisial yn nodwedd yn ein dwy strategaeth ac mae potensial i gydweithio ar y pwnc hwnnw;
- Y potensial i gydweithio i dynnu sylw at ddiffyg cynnydd ar fynd i'r afael ag anghydraddoldeb sydd wedi gwreiddio yng Nghymru, yn unol â 10fed pen-blwydd Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol y flwyddyn nesaf;

- Mae'r Comisiwn wedi nodi rôl iddyn nhw eu hunain wrth fynd i'r afael â phegynnu ac rydym wedi trafod sut y gallem gydweithio ar hyn yn y dyfodol;
- Y potensial i ni weithio gyda Bwrdd EHRC y DU ar sut mae ymagwedd sy'n canolbwyntio ar dueddiadau'r dyfodol yn darparu lens ddefnyddiol ar gyfer eu gwaith eu hunain.

Yn olaf, er gwaethaf cyfyngiadau capasiti, rwyf am sicrhau'r Pwyllgor fy mod yn sicrhau bod cydraddoldeb, amrywiaeth a chynhwysiant wrth wraidd fy strategaeth [Cymru Can](#).

Rwy'n gobeithio y bydd y diweddariad hwn yn ddefnyddiol i'r Pwyllgor. Rhowch wybod i mi os oes angen rhagor o wybodaeth arnoch.

Yr eiddoch yn gywir,

Derek Walker

Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru

Derek Walker
Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol

15 Hydref 2024

Annwyl Derek,

Cryfhau a Hyrwyddo Cydraddoldeb a Hawliau Dynol yng Nghymru

Ym mis Mai 2022, nododd Llywodraeth Cymru bum maes gweithredu a oedd yn mynd i'r afael â'r holl argymhellion a dderbyniwyd yn yr adroddiad Cryfhau a Hyrwyddo Cydraddoldeb a Hawliau Dynol. Pwysleisiodd un o'r argymhellion hyn yr angen i gryfhau cysylltiadau a chydweithio rhwng y llywodraeth, y Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol, Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol a Chymdeithas y Gyfraith wrth hyrwyddo'r agenda hawliau dynol.

Yng ngoleuni'r uchod, byddem yn croesawu diweddariad gennych chi ar yr argymhellion sy'n ymwneud â chydweithio rhwng Llywodraeth Cymru a Chomisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol, gan gynnwys unrhyw fanylion penodol am unrhyw gamau a gymerwyd.

Rydym hefyd wedi amgáu copi o'r ohebiaeth ddiweddaraf i Lywodraeth Cymru sy'n rhoi rhagor o gyd-destun i'n gwaith yn y maes hwn.

Edrychwn ymlaen at glywed gennych.

Yn gywir,

Jenny Rathbone AS

Cadeirydd, y Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol

Jenny Rathbone MS
Chair, Equality and Social Justice Committee
Welsh Parliament
Cardiff Bay, Cardiff
CF99 1SN

Jenny Rathbone AS
Cadeirydd, y Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol
Senedd Cymru
Bae Caerdydd, Caerdydd
CF99 1SN

21 November 2024

Dear Jenny,

Re: Strengthening and Advancing Equality and Human Rights in Wales

Thank you for your letter of the 15th of October seeking an update regarding the recommendations of the SAEHR Report.

As an England and Wales organisation, The Law Society takes human rights very seriously and undertakes a wide range of work that both supports and promotes human rights, both in the UK and abroad. Below are a few examples of our work on human rights over the last 12 months. Further details of this work can be accessed by clicking on the links.

- [Rwanda asylum partnership](#)
- [Human Rights](#)
- [Illegal Migration Act](#)

As the Wales office of The Law Society, and as the wider organisational work above proves, we very much support the overarching aims and principles set out in the SAEHR report and we are very happy to be involved in discussions with Welsh Government and the numerous other wider stakeholders who have an interest in human rights in Wales.

However, as was repeatedly pointed out to Professor Simon Hoffman and Dr Sarah Nason, the authors of the SAEHR report, at the point the final draft was circulated to us for comment, the Wales Office of The Law Society have neither the staffing resource, finances or human rights expertise within the team to be in a leadership position to drive a strengthening of relationships and increased and ongoing collaboration with Welsh Government, the Equality and Human Rights Commission, Future Generations Commissioner around the human rights agenda.

Any such Law Society Wales office based human rights work programme, which would be separate from and in addition to the work undertaken in London and our already set and budgeted local priorities and work programme, would place a significantly increased burden of work on a Wales office that consists of only four members of staff.

We worked closely and collaboratively with Welsh Government officials to ensure our request to the report authors that the recommendation that specifically mentions The Law Society should be amended to reflect this.

As a result, Welsh Government very kindly arranged a meeting between myself and the report authors where I set out my reasons for seeking the change to the recommendation.

The reasoning behind asking for the specific naming of The Law Society Wales office to be withdrawn at the draft stage were as set out below: -

1. The Law Society Wales office is a part of a wider independent organisation that receives no public funding in Wales and is of limited staff capacity.
2. As the Wales office of an independent organisation, we set our own priorities and work programme according to the needs and views of our members in Wales and in accordance with the wider organisational business plan. These priorities are ours and ours alone to set and resource and are not for the report authors or any other external agency to dictate.
3. We do not feel it is right, or within the purview of the SAEHR report authors to specifically name us, alongside Welsh Government, the Equality and Human Rights Commission and the Future Generations Commissioner as a body that should have a specific responsibility for driving this advancement In Wales, whilst several other organisations who may also have a significant role and interest are not specifically named.
4. This is a matter that would benefit from contributions from the whole of the legal sector, including the Bar Council, university law schools, other legal education and training providers, and it should be driven and guided by those organisations with specific responsibilities in the area of human rights such as the EHRC, the Future Generations Commissioner for Wales and potentially Public Law Wales.
5. Following several attempts at explanation, the authors of the SAEHR report appear to have misunderstood the role, function, remit and capacity of The Law Society's work in Wales, as part of and within the wider Law Society organisation. In fact, the report refers several times to "The Law Society of Wales," an organisation that does not exist.

As an organisation we fully and actively support the strengthening and advancing of equality and human rights in many territories, including Wales and we are very happy to play our part in any future multi-agency discussions and programmes around how we can all contribute to that as a goal. However, as of today we have received no communication from either the Equality and Human Rights Commission or the Future Generations Commissioner in relation to any work that is being developed in this area.

Yours sincerely,

Jonathan Davies

Head of Wales, The Law Society

Cymdeithas y Cyfreithwyr

15 Hydref 2024

Annwyl Cymdeithas y Cyfreithwyr

Cryfhau a Hyrwyddo Cydraddoldeb a Hawliau Dynol yng Nghymru

Ym mis Mai 2022, nododd Llywodraeth Cymru bum maes gweithredu a oedd yn mynd i'r afael â'r holl argymhellion a dderbyniwyd yn yr adroddiad Cryfhau a Hyrwyddo Cydraddoldeb a Hawliau Dynol. Pwysleisiodd un o'r argymhellion hyn yr angen i gryfhau cysylltiadau a chydweithio rhwng y llywodraeth, y Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol, Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol a Chymdeithas y Gyfraith wrth hyrwyddo'r agenda hawliau dynol.

Yng ngoleuni'r uchod, byddem yn croesawu diweddariad gennych chi ar yr argymhellion sy'n ymwneud â chydweithio rhwng Llywodraeth Cymru a Chymdeithas y Gyfraith, gan gynnwys unrhyw fanylion penodol am unrhyw gamau a gymerwyd.

Rydym hefyd wedi amgáu copi o'r ohebiaeth ddiweddaraf i Lywodraeth Cymru sy'n rhoi rhagor o gyd-destun i'n gwaith yn y maes hwn.

Edrychwn ymlaen at glywed gennych.

Yn gywir,

Jenny Rathbone AS

Cadeirydd, y Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol

Eitem 4.6

Comisiwn
Cydraddoldeb a
Hawliau Dynol

Equality and
Human Rights
Commission

Jenny Rathbone AS

Cadeirydd, Pwyllgor Cydraddoldeb a
Chyfiawnder Cymdeithasol
Senedd Cymru
Trwy e-bost yn unig

Ein cyf: 20241128 RathboneJ

Dydd Iau 28 Tachwedd 2024

Annwyl Jenny,

Cryfhau a Hyrwyddo Cydraddoldeb a Hawliau Dynol yng Nghymru

Ysgrifennaf mewn ymateb i'ch llythyr dyddiedig 15 Hydref, yn dilyn y sesiwn dystiolaeth ar yr adroddiad 'Cryfhau a hyrwyddo cydraddoldeb a hawliau dynol yng Nghymru'. Gofynnodd y Pwyllgor am yr wybodaeth ddiweddaraf am gydweithio rhwng y Comisiwn a Llywodraeth Cymru i hyrwyddo hawliau dynol.

Atodaf bapur briffio sy'n nodi ein rôl fel Sefydliad Hawliau Dynol Cenedlaethol statws A, ein gwaith gyda Llywodraeth Cymru, a'r camau yr ydym wedi'u cymryd i hyrwyddo hawliau dynol ers cyhoeddi'r adroddiad.

Bydd y Comisiwn yn croesawu gohebiaeth yn y Gymraeg a'r Saesneg.

The Commission welcomes correspondence in Welsh or English.

Ff/T: 029 2044 7710

E: correspondence@equalityhumanrights.com

Tŷ'r Cwmnïau (Llawr 1af),
Ffordd y Goron, Caerdydd, CF14 3UZ

Companies House (1st Floor),
Crown Way, Cardiff, CF14 3UZ

equalityhumanrights.com

Tudalen y pecyn 78

Gobeithiaf y bydd y papur briffio yn ddefnyddiol i'r Pwyllgor. Os oes gennych chi neu aelodau'r Pwyllgor unrhyw gwestiynau pellach, mae croeso i chi gysylltu â ni.

Yr eiddoch yn gywir,

Ruth Coombs
Pennaeth Cymru

Bydd y Comisiwn yn croesawu gohebiaeth yn y Gymraeg a'r Saesneg.

The Commission welcomes correspondence in Welsh or English.

Ff/T: 029 2044 7710

E: correspondence@equalityhumanrights.com

Tŷ'r Cwmnïau (Llawr 1af),
Ffordd y Goron, Caerdydd, CF14 3UZ

Companies House (1st Floor),
Crown Way, Cardiff, CF14 3UZ

equalityhumanrights.com

Papur Briffio ar gyfer Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol y Senedd

Y Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol

Mae'r Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol (EHRC) yn gorff statudol annibynnol ac yn Sefydliad Hawliau Dynol Cenedlaethol statws A. Mae ganddo fandad sy'n cwmpasu cydraddoldeb ym Mhrydain Fawr, hawliau dynol yng Nghymru a Lloegr, a hawliau dynol yn yr Alban ar gyfer materion a gedwir i Senedd y DU.

Fel Sefydliad Hawliau Dynol Cenedlaethol statws A (NHRI) cawn ein hasesu yn erbyn [Egwyddorion Paris](#). Maent yn ei gwneud yn ofynnol i NHRI:

- Bod yn gymwys i hyrwyddo a diogelu hawliau dynol
- Bod â mandad cyfansoddiadol a deddfwriaethol eang, clir
- Cyflwyno cyngor ar faterion hawliau dynol i'r llywodraeth a'r Senedd
- Cydweithredu â'r Cenhedloedd Unedig a sefydliadau rhyngwladol eraill i amddiffyn a hyrwyddo hawliau dynol
- Hyrwyddo addysg hawliau dynol mewn ysgolion, prifysgolion a chylchoedd proffesiynol
- Mynd i'r afael â phob math o wahaniaethu drwy gynyddu ymwybyddiaeth y cyhoedd o hawliau dynol
- Sicrhau cynrychiolaeth luosog yn ei benodiadau
- Cael cyllid digonol
- Bod yn annibynnol wrth wneud penderfyniadau a gweithredu

Ailachredwyd y Comisiwn fel NHRI statws A ddiwethaf ym mis Mai 2024.

Cydweithio â Llywodraeth Cymru i hyrwyddo hawliau dynol, a rhoi cyngor iddi

Mae Deddf Cydraddoldeb 2006 yn gosod dyletswyddau ar y Comisiwn i roi cyngor i lywodraethau ar ddeddfiadau cydraddoldeb a hawliau dynol.¹

Ers cyhoeddi'r adroddiad 'Cryfhau a hyrwyddo cydraddoldeb a hawliau dynol yng Nghymru' (SAEHR) ac ymrwymïadau a wnaed yn y Rhaglen Lywodraethu, mae'r Comisiwn wedi bod yn gweithio gyda Llywodraeth Cymru fel sylwedydd ar ei Grŵp Cyngori ar Hawliau Dynol a'i Weithgor Opsiynau Deddfwriaethol. Rydym wedi rhoi cyngor ar fwrw ymlaen ag argymhellion SAHER, yn enwedig gan roi cyngor ar gamau i ymgorffori cytuniadau hawliau dynol rhyngwladol yn neddfwriaeth ddomestig Cymru. Mae'r Comisiwn yn cefnogi ymgorffori cytuniadau hawliau dynol rhyngwladol mewn cyfraith ddomestig, a fyddai'n hyrwyddo ac yn cryfhau amddiffyniadau hawliau dynol i bobl yng Nghymru.

Rydym wedi cydweithio â Llywodraeth Cymru a phartnerïaid ar ddatblygu 'datganiad o ymrwymïad i hawliau dynol' ar gyfer gwasanaethau cyhoeddus Cymru. Yn ogystal, rydym wedi ymrwymo i roi cyngor pellach i Lywodraeth Cymru ar egwyddorion allweddol ar gyfer dull gweithredu sy'n seiliedig ar hawliau dynol, a fyddai'n sail i'r datganiad.

Yn dilyn deddfu'r ddyletswydd economaidd-gymdeithasol gan y Senedd yn 2021, buom yn cydweithio â Llywodraeth Cymru a Chomisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol ar ganllawiau i gyrff cyhoeddus. Paratowyd y canllawiau Mapio'r dyletswyddau i gefnogi cyrff cyhoeddus i ystyried y cyfleoedd o gymhwyso'r ddyletswydd economaidd-gymdeithasol, dyletswydd cydraddoldeb y sector cyhoeddus a'r dyletswyddau llesiant mewn ffordd gyson.² Mae gan wireddu hawliau economaidd-gymdeithasol, amddiffyn rhag gwahaniaethu a'r dyletswyddau llesiant, ac egwyddorion datblygu cynaliadwy rolau pwysig i'w chwarae wrth gyflawni hawliau dynol.

Fel rhan o'r broses ar gyfer cwblhau ein hadroddiadau i'r Cenhedloedd Unedig ar gydymffurfiaeth y DU â'i rhwymedigaethau rhyngwladol, mae swyddogion Llywodraeth Cymru yn darparu gwiriad ffeithiol o'n hadroddiadau. Mae hyn yn

¹ [Deddf Cydraddoldeb 2006](#), adran 11 [cyrchwyd 22 Tachwedd 2024]

² [Cymru sy'n Fwy Cyfartal - Mapio'r Dyletswyddau](#)

sicrhau bod y wybodaeth a ddarperir i'r Cenhedloedd Unedig yn gywir ac yn gadarn.

Ein gwaith i hyrwyddo a diogelu hawliau dynol

Mae gan y Comisiwn ddyletswydd statudol i hybu dealltwriaeth a diogelu hawliau dynol ac i annog arfer da.³ Rydym yn cyflawni'r ddyletswydd hon mewn nifer o ffyrdd.

Traciwr Hawliau Dynol

Offeryn ar-lein chwiliadwy yw ein [Traciwr Hawliau Dynol](#) i olrhain pa mor dda y mae'r DU yn rhoi ei dyletswyddau hawliau dynol ar waith. Mae'r traciwr yn cynnwys yr holl argymhellion diweddaraf a wnaed i'r DU gan gyrff cytuniadau'r Cenhedloedd Unedig a'r Adolygiad Cyfnodol Cyffredinol (UPR). Mae'n caniatáu i seneddwyr, cymdeithas sifil a'r cyhoedd chwilio yn ôl y [DU](#) a [Chymru](#) fel y gallwch weld pa lywodraeth sy'n gyfrifol am weithredu'r argymhellion a'r cynnydd y maent yn ei wneud i gyflawni eu rhwymedigaethau rhyngwladol.

Fel rhan o'r gwaith hwn, rydym yn darparu sesiynau hyfforddi am ddim i gyflwyno sefydliadau cymdeithas sifil i rwymedigaethau hawliau dynol rhyngwladol y DU a dangos sut i ddefnyddio'r Traciwr Hawliau Dynol.

Rydym wedi hyfforddi nifer o swyddogion Llywodraeth Cymru ar y Traciwr Hawliau Dynol.

Gwaith meithrin capasiti

Sicrhau bod cymdeithas sifil fywiog, gref yn cael ei chydabod mewn nifer o gytuniadau hawliau dynol. Drwy ein gwaith meithrin gallu, rydym yn helpu sefydliadau cymdeithas sifil i ddeall eu hawliau ac yn eu cefnogi i ymgysylltu â phrosesau hawliau dynol y Cenhedloedd Unedig fel modd o fynnu'r hawliau hynny.

Ers 2021 rydym wedi darparu cyllid i sefydliadau cymdeithas sifil gynhyrchu adroddiadau cysgodol i lywio archwiliadau Pwyllgorau'r Cenhedloedd Unedig o Lywodraethau'r DU a Chymru ar nifer o gytuniadau gan gynnwys:

³ [Deddf Cydraddoldeb 2006](#), adran 9 [cyrchwyd 22 Tachwedd 2024]

- Confensiwn ar Ddileu Pob math o Wahaniaethu Hiliol (CERD) – Race Equality First

-
- Confensiwn ar Hawliau Pobl Anabl (CRPD) – Anabledd Cymru
 - Cyfamod Rhyngwladol ar Hawliau Economaidd, Cymdeithasol a Diwylliannol (ICESCR) – Just Fair

Rydym wedi darparu cyllid i sefydliadau deithio i archwiliadau'r Cenhedloedd Unedig ac ymgysylltu â nhw gan gynnwys:

- Confensiwn ar Hawliau'r Plentyn (CRC) – Plant yng Nghymru
- Confensiwn ar Hawliau Pobl Anabl (CRPD) – clymblaid y DU o Sefydliadau Pobl Anabl gan gynnwys Anabledd Cymru

Monitro cytuniad y Cenhedloedd Unedig

Fel NHRI statws-A ar gyfer Cymru a Lloegr mae gennym gyfrifoldeb i hyrwyddo gweithrediad effeithiol y cytuniadau hawliau dynol y mae'r DU wedi'u cadarnhau.

Mae ein gwaith monitro hawliau dynol yn cynnwys darparu cyngor i lywodraethau'r DU a Chymru ac i randdeiliaid i sicrhau bod achosion o dorri hawliau dynol yn cael eu hatal a'u herio. Rydym yn ymgysylltu ag adolygiadau hawliau dynol rhyngwladol, gan gynnwys cyflwyno adroddiadau annibynnol ar weithredu rhwymedigaethau cytuniad yn y DU.

Ers 2021, rydym wedi cyflwyno adroddiadau i'r Cenhedloedd Unedig ar y cytuniadau rhyngwladol canlynol:

- [Confensiwn ar Ddileu Pob math o Wahaniaethu Hiliol \(CERD\)](#)
- [Cyfamod Rhyngwladol Hawliau Sifil a Gwleidyddol \(ICCPR\)](#)
- [Cyfamod Rhyngwladol Hawliau Economaidd, Cymdeithasol a Diwylliannol \(ICESCR\)](#)
- [Confensiwn ar Hawliau'r Plentyn \(CRC\)](#)
- [Confensiwn ar Hawliau Pobl Anabl \(CRPD\)](#)

Adrodd ar gynnydd ar gydraddoldeb a hawliau dynol

Mae adrodd ar gynnydd o ran diogelu cydraddoldeb a hawliau dynol yn ddyletswydd statudol ar y Comisiwn.⁴ Yn 2023 cyhoeddwyd ein hadroddiad [Monitor Cydraddoldeb a Hawliau Dynol: A yw Cymru'n Decach?](#)

⁴ [Deddf Cydraddoldeb 2006](#), adran 12

Mae'r adroddiad hwn yn rhoi trosolwg ar sail tystiolaeth o gynnydd ar gydraddoldeb a hawliau dynol yng Nghymru. Fe'i trefnir yn ôl y nodweddion gwarchoddedig a sefydlwyd yn Neddf Cydraddoldeb 2010. Mae hefyd yn cynnwys pennod sy'n canolbwyntio ar feysydd blaenoriaeth allweddol gan gynnwys hawliau dynol, statws economaidd-gymdeithasol a'r iaith Gymraeg.

Rydym wedi ymgysylltu'n helaeth â rhanddeiliaid ledled Cymru i dynnu sylw at y canfyddiadau allweddol ac annog gweithredu ar yr anghydraddoldebau a'r materion hawliau dynol a amlygwyd gan yr adroddiad.

Cynghori'r Llywodraeth a'r Senedd ar hawliau dynol

Wrth gyflawni ein dyletswydd statudol i roi cyngor i lywodraethau a seneddau rydym yn rhoi cyngor arbenigol yn rheolaidd i'r Senedd a Llywodraeth Cymru ar hawliau dynol a'r fframwaith hawliau dynol rhyngwladol, drwy:

- cyflwyniadau i ymchwiliadau'r Pwyllgor
- ymateb i ymgynghoriadau'r Llywodraeth
- sesiynau briffio i Aelodau'r Senedd
- rhannu gwybodaeth â Gwasanaeth Ymchwil y Senedd

Mae enghreifftiau diweddar yn cynnwys rhoi cyngor ar y fframwaith hawliau dynol i ymchwiliad Pwyllgor Plant a Phobl Ifanc y Senedd i fynediad addysg i blant anabl. Yn dilyn ein cyngor, cyhoeddodd y Pwyllgor y byddai ei ymchwiliad yn defnyddio UNCRC a UNCRPD fel fframwaith cyfeirio.

Yn 2023, fe wnaethom gyflwyno tystiolaeth i Lywodraeth Cymru a Phwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol y Senedd ar y Strategaeth Tlodi Plant ddrafft. Fe wnaethom dynnu sylw at yr angen i gryfhau aliniad y strategaeth â rhwymedigaethau Llywodraeth Cymru o dan yr UNCRC, a sylwadau cloi diweddar Pwyllgor y Cenhedloedd Unedig.

Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol

15 Hydref 2024

Annwyl Ruth Coombs,

Cryfhau a Hyrwyddo Cydraddoldeb a Hawliau Dynol yng Nghymru

Ym mis Mai 2022, nododd Llywodraeth Cymru bum maes gweithredu a oedd yn mynd i'r afael â'r holl argymhellion a dderbyniwyd yn yr [adroddiad Cryfhau a Hyrwyddo Cydraddoldeb a Hawliau Dynol](#). Pwysleisiodd un o'r argymhellion hyn yr angen i gryfhau cysylltiadau a chydweithio rhwng y llywodraeth, y Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol, Comisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol a Chymdeithas y Gyfraith wrth hyrwyddo'r agenda hawliau dynol.

Yng ngoleuni'r uchod, byddem yn croesawu diweddariad gennych chi ar yr argymhellion sy'n ymwneud â chydweithio rhwng Llywodraeth Cymru a Chomisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol, gan gynnwys unrhyw fanylion penodol am unrhyw gamau a gymerwyd.

Rydym hefyd wedi amgáu copi o'r ohebiaeth ddiweddaraf i Lywodraeth Cymru sy'n rhoi rhagor o gyd-destun i'n gwaith yn y maes hwn.

Edrychwn ymlaen at glywed gennych.

Yn gywir,

Jenny Rathbone AS

Cadeirydd, y Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol

Eitem 4.7

Introduction

FRESH (Foundation data for Robust Energy Strategies for Housing) is a powerful data mapping system managed by Warm Wales CIC with sponsorship from Wales and West Utilities. The system is based on an innovative carbon cluster mapping system developed at Cardiff University by the Low Carbon Research Institute and Welsh School of Architecture, funded under the EU Solcer project.

The main use of FRESH is to identify areas in most need of action within Local Authority neighbourhoods. The mapped data analysis will inform the deployment of resources and will act as an enabling tool to co-ordinate existing agencies, moving from a reactive referral system to proactive targeting of locally defined areas of highest need.

The FRESH Energy Performance Certificate (EPC) Data Report presents an overview and a geographical breakdown of cross-tenure housing stock within the Local Authority boundary, typically pinpointing areas of high energy consumption and fuel costs. This data is combined with overlays of vulnerability, enabling local councils to engage proactively in discussions with Local Communities and ECO Energy Providers and helping formulate bids for internal resources and external sources of funding.

Presented maps are based on the Office for National Statistics' (ONS) Super Output Area (SOA) geography. The geographical system is designed to report statistics for small areas of similar population size, number of households and social homogeneity (ref). Most of the maps will be presented at the lowest geographical level - Output Area (OA), each containing approximately 120 dwellings. Data not available at this level will be mapped at Lower Super Output Area (LSOA) level which contain between 400 and 1,200 dwellings with a population of between 1,000 and 3,000.

Maps presented in this report are based on a process of ranking OAs from worst performing to best performing. OAs are then divided into 5 quantiles, each with an equal number of OAs. OAs in the first quantile are the worst performing 20% and OAs in the 5th quantile the best performing. Maps that consider more than 2 variables are created by combining ranked data with equal weighting to form a new ranking and quantile groupings for OAs.

Modelling approach

The modelling approach used allows the housing stock's characteristics to be considered at a lower geographical level than the freely available Local Authority statistics. A database of all available EPCs is used alongside Census data to approximate the condition of all dwellings, taking into account the location of properties and typological differences. Consequently, the model formed provides information on the condition of all properties within the Local Authority broken down to smaller geographical areas. The grouping described in table 2 is used on OA level for the FRESH process, creating 360 possible property groups.

Table 5 displays the grouping of all available EPCs whilst table 6 shows the modelled grouping of all properties within the Local Authority based on the OA level model.

Table 1: Property Grouping Description - OA level

Typology (4)	Size (2)	Rating (3)	Fuel (5)	Age (3)
D (Detached)	L (Large)	ABC	B (Biomass)	1 (pre 1919)
F (Flat)	S (Small)	DE	E (Electricity)	2 (1919-1983)
SD (Semi)		FG	G (Gas)	3 (post 1983)
T (Terrace)			O (Oil)	
			S (Solid)	

Table 2: Property Grouping of EPCs in Cardiff – LSOA Model (need to change to OA)

ALL EPCs IN CARDIFF (74081)			Gas (63375)			Oil (81)			Solid (50)			Electricity (10575)			Y			
			ABC (21980)	DE (39861)	FG (1534)	ABC (12)	DE (54)	FG (15)	ABC (1)	DE (13)	FG (36)	ABC (5950)	DE (3526)	FG (1099)				
 Detached (5906)	Pre 1919 (250)	Large (147)	8	77	41				8	6								
		Small (103)	8	64	21				2	1								
	1919-1982 (3792)	Large (1939)	253	1532	117	1	15	1	1	1		5	9	4				
		Small (1853)	227	1408	53		1	1			2	94	62	5				
	Post 1982 (1864)	Large (971)	663	288			3			1		8	6	2				
Small (893)		531	338	1							7	14	2					
 Semi (15016)	Pre 1919 (773)	Large (573)	25	441	88				2	2			1	12				
		Small (200)	15	148	18				2				3	14				
	1919-1982 (13016)	Large (8485)	1521	6643	192		1	1		2	6	12	46	61				
		Small (4531)	987	579	65		1			2	4	18	43	32				
	Post 1982 (1227)	Large (714)	637	64								9	4					
Small (513)		412	92								5	4						
 Terraced (25611)	Pre 1919 (11756)	Large (8523)	427	7504	482				2			4	4	89				
		Small (3233)	345	2670	123		1			1	5	5	26	57				
	1919-1982 (11536)	Large (6199)	1902	4193	81					3	1	26	47	36				
		Small (5337)	135	871	26					1	1	113	152	38				
	Post 1982 (2319)	Large (1336)	1221	82								23	10					
Small (983)		865	75								24	19						
 Bungalow (2351)	Pre 1919 (28)	Large (15)		11						1		1	2					
		Small (13)		8	3								1	1				
	1919-1982 (2187)	Large (1059)	136	853	50		5						5	10				
		Small (1128)	315	783	13		2	1				1	6	7				
	Post 1982 (136)	Large (77)	61	12			2					1	1					
Small (59)		43	6		1							8	1					
 Flat (25197)	Pre 1919 (6495)	Large (2960)	616	1875	75		2				2	96	142	152				
		Small (3535)	953	1481	48		3	1				174	556	319				
	1919-1982 (16721)	Large (8520)	259	1860	28	2	1			1	1	2484	1065	119				
		Small (8201)	389	1180	9	8	1					272	921	121				
	Post 1982 (1981)	Large (1039)	550	10								286	189	4				
Small (942)		476	3								283	180						

Table 3: Modelled Property Grouping of All Properties in Cardiff – LSOA Model (need to change to OA)

ALL DWELLINGS IN CARDIFF (146763)			Gas (130201)			Oil (169)			Solid (122)			Electricity (16271)			Y			
			ABC (48287)	DE (78608)	FG (3306)	ABC (14)	DE (117)	FG (38)	ABC (3)	DE (35)	FG (84)	ABC (8724)	DE (5779)	FG (1768)				
 Detached (14979)	Pre 1919 (480)	Large (385)	12	231	80				25	21								
		Small (95)	4	63	20				6	2								
	1919-1982 (6249)	Large (3906)	504	3034	312	3	34	1	3	3		3	2	7				
		Small (2343)	330	1869	122		2	2			6		5	7				
	Post 1982 (8250)	Large (4452)	2790	1564			13			7		56	12	10				
Small (3798)		2195	1583	9							5	6						
 Semi (33845)	Pre 1919 (2094)	Large (1690)	53	1364	216				4	9			13					
		Small (404)	13	310	60								6	15				
	1919-1982 (26777)	Large (18787)	2881	15196	478		2	2		4	9	5	71	139				
		Small (7990)	1477	8229	148		3			6	7	6	55	59				
	Post 1982 (4974)	Large (2755)	2391	340								6	18					
Small (2219)		1575	539								37	68						
 Terraced (52084)	Pre 1919 (24001)	Large (17412)	808	15382	1010		5			24	2	5	176					
		Small (6589)	648	477	277		4			2	12	5	44	120				
	1919-1982 (18861)	Large (11266)	3475	750	135					6	2	13	39	56				
		Small (7595)	2780	4531	49					2	1	39	141	52				
	Post 1982 (9222)	Large (3853)	3536	222								62	33					
Small (5369)		3559	557								101	152						
 Bungalow (4465)	Pre 1919 (10)	Large (10)										10						
		Small (10)																
	1919-1982 (3765)	Large (2350)	245	1944	115		10						7	29				
		Small (1415)	319	1041	27		2						12	14				
	Post 1982 (690)	Large (90)	61	29														
Small (600)		560	40															
 Flat (41390)	Pre 1919 (10803)	Large (4897)	1052	3182	123		1			4		81	202	252				
		Small (5906)	1595	2536	82		4	1				262	903	523				
	1919-1982 (12371)	Large (6188)	2714	2293	34	1	1			1	2	492	519	131				
		Small (6183)	3432	1334	9	10	1					678	604	115				
	Post 1982 (18216)	Large (10069)	779	150								3340	1782	18				
Small (8147)		3499	28								3536	1084						

Households vulnerable to living in cold homes

A review of recent literature presented in (CSE report ref) identifies associations between certain characteristics of individuals or households and having an above average likelihood of living in a cold home and/or being likely to be particularly vulnerable to the harmful effects of living in a cold home.

The vulnerability characteristics identified are:

- Older people (over 65 / or more likely to be vulnerable if over 75)
- Dependent children (under 18 / or more likely to be vulnerable if under 5)
- Health problem
 - Disability or long term health condition
 - Respiratory or circulatory disease
 - Mental health condition

Based upon the findings of this report, the target group to receive assistance through a future energy efficiency scheme should be any household which meeting all four of the following characteristics:

- In a home that is owner occupied or privately rented
- In a home that is energy inefficient
- On a relatively low income
- With an additional vulnerability

Energy Inefficiency

According to DECC's 2016 statistics on the number of Energy Performance Certificates lodged by Local Authority and Energy Efficiency Rating (ref), Cardiff's distribution of properties within rating bands is slightly better than that of the whole of Wales (figure 8). Cardiff has a lower percentage of F and G rated properties (4% compared to 10% in Wales) and higher proportion of C rated properties (30% compared to 24% in Wales).

The CSE report (ref) recommends that homes with SAP ratings of E, F or G are defined as being energy inefficient and be targeted in future schemes which account for 21% of Cardiff's stock (figure 8). However, this criterion could be widened to include cost effective work to properties rated D, a further 41% in Cardiff, totalling 62% of the housing stock (figure 8).

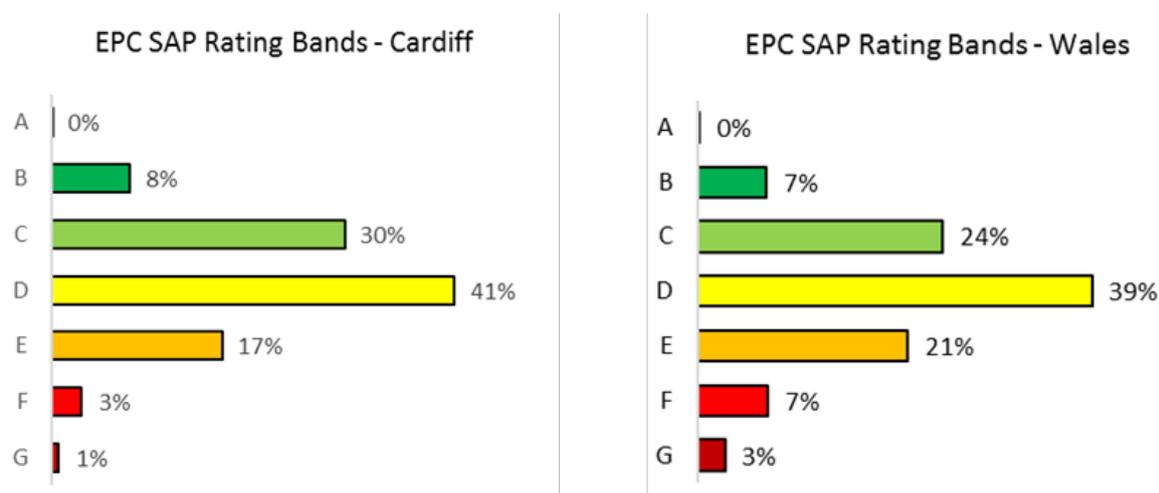

Figure 1: Energy Performance Certificates by SAP Rating Bands - Cardiff and Wales

Property Types

A high proportion of Cardiff's dwellings are terraced properties and flats (figure 2). Properties built before 1919 usually have solid walls and are categorised as hard to treat. Compared to other Welsh Local Authorities, Cardiff has the 8th lowest proportion (25.5%) of housing built before 1919 (figure 3 and 4), with the majority of this age group belonging to the predominant house type within the Welsh stock – the pre 1919 terraced house (16.4% of Cardiff's stock).

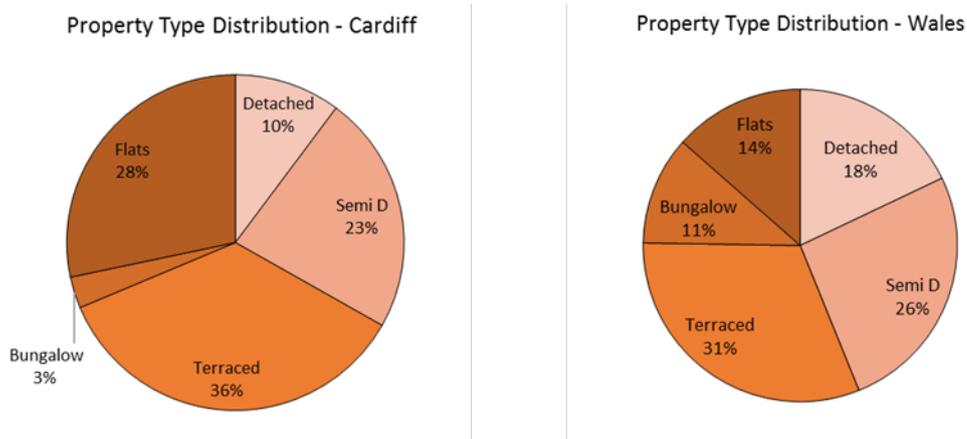

Figure 2: Property Type Distribution - Cardiff and Wales

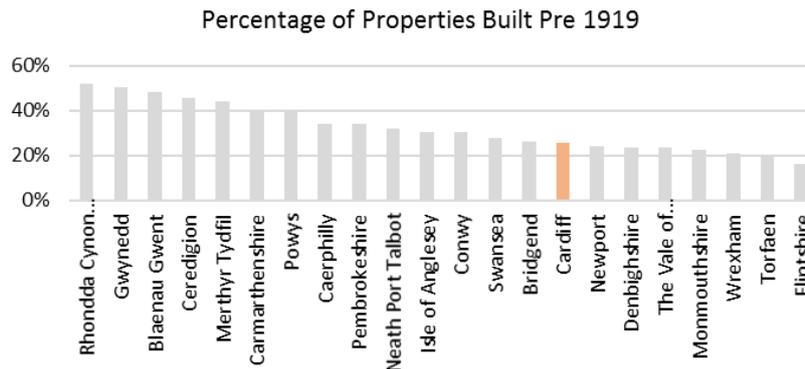

Figure 3: Percentage of Properties Built Pre 1919 per Local Authority

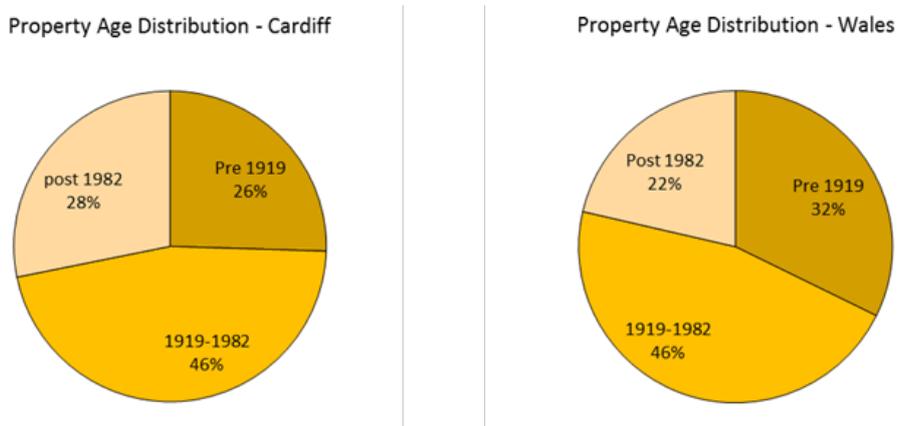

Figure 4: Property Age Distribution - Cardiff and Wales

Gas Network Connectivity

According to DECC’s 2014 estimates of homes not connected to the gas network (ref), 6% of Cardiff’s dwellings were not connected to the network (figure 5). Modelling results based on all available EPCs in 2016 approximate that 11.3% of Cardiff’s properties use fuels other than mains gas or LPG as their main fuel (figure 6). Compared to other Welsh Local Authorities, Cardiff ranks as the 10th best Local Authority in terms of gas network connectivity and has a lower proportion of off gas than the Welsh average of 15% (figure 5).

DECC’s 2013 gas network connectivity data (ref) estimates the distances of properties to their nearest gas connection and has been aggregated to LSOA level. According to this data source, there is a higher proportion of dwellings (26%) not connected to the gas network (figure 7). DECC approximates that around 10% of the non-gas properties’ addresses counted within this dataset have not been identified and consequently not matched to their gas meters. Therefore, the true value is likely to be reduced by approximately 10%.

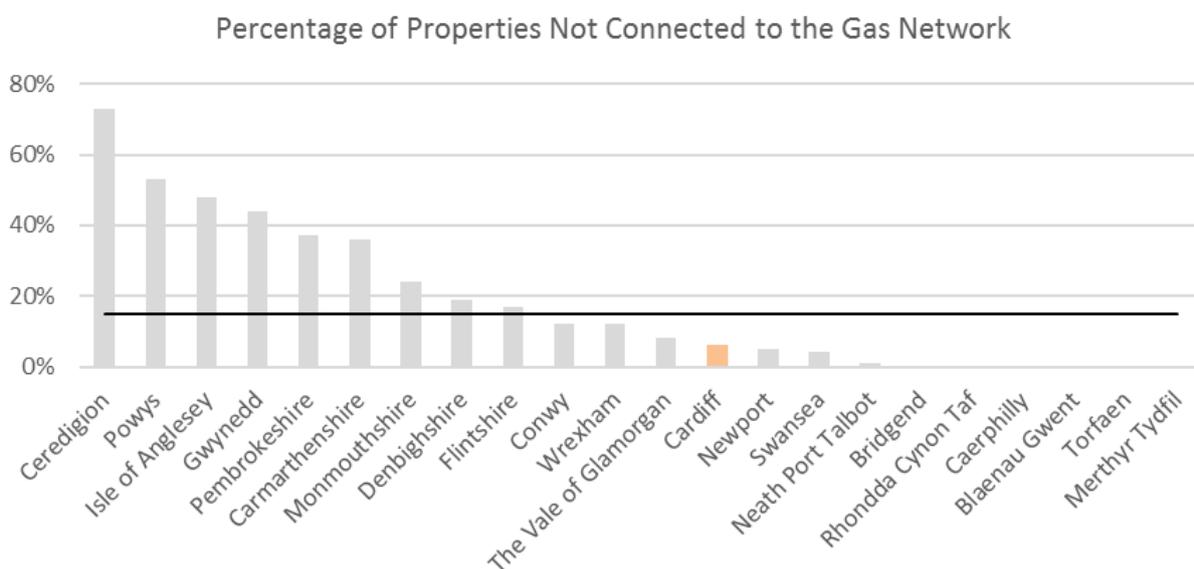

Figure 5: Percentage of Properties Not Connected to the Gas Network - DECC 2014

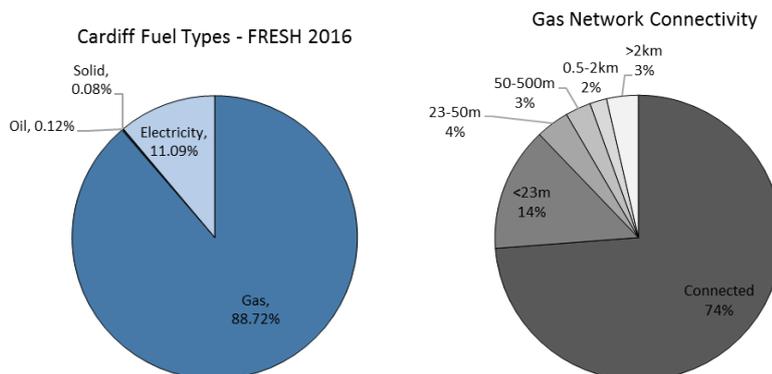
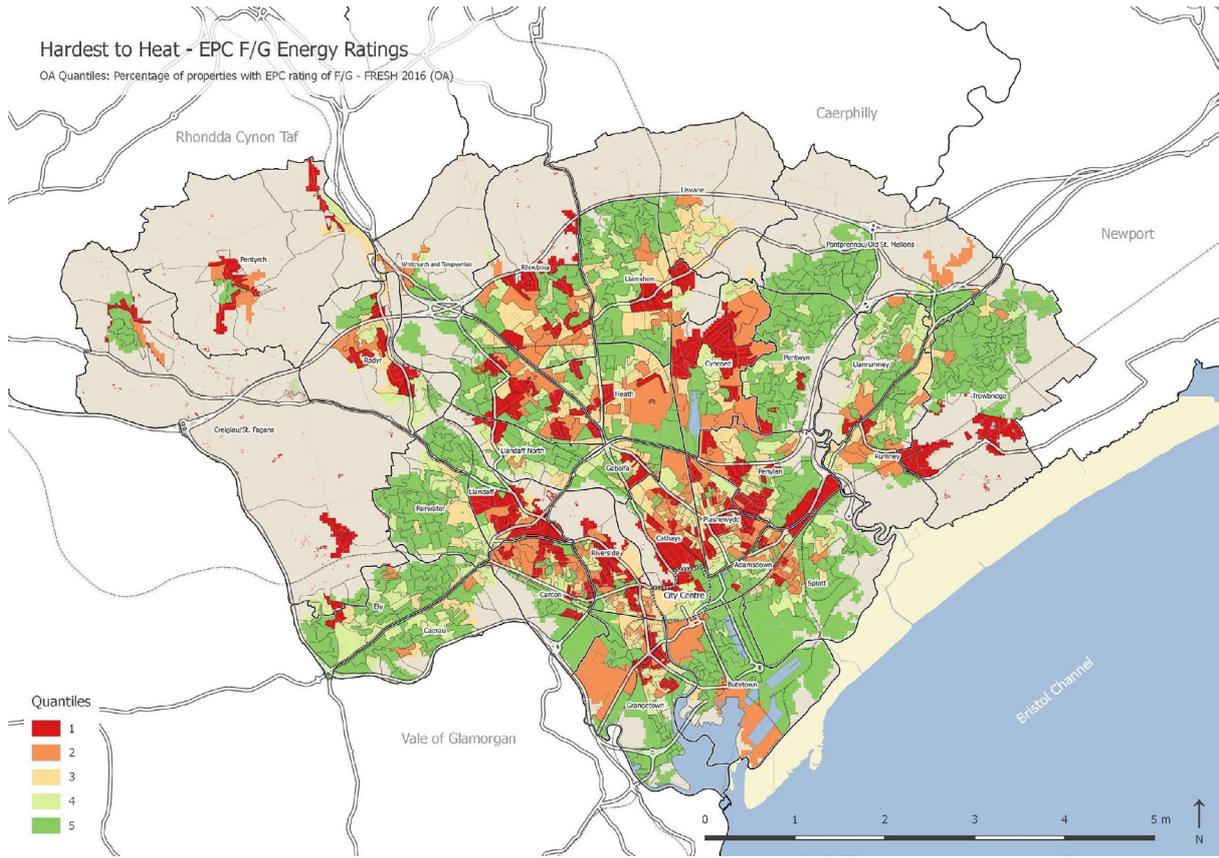

Figure 6: Modelled Fuel Type Distribution in Cardiff’s Households - FRESH 2016

Figure 7: Gas Network Connectivity and Distance to Network - DECC 2013

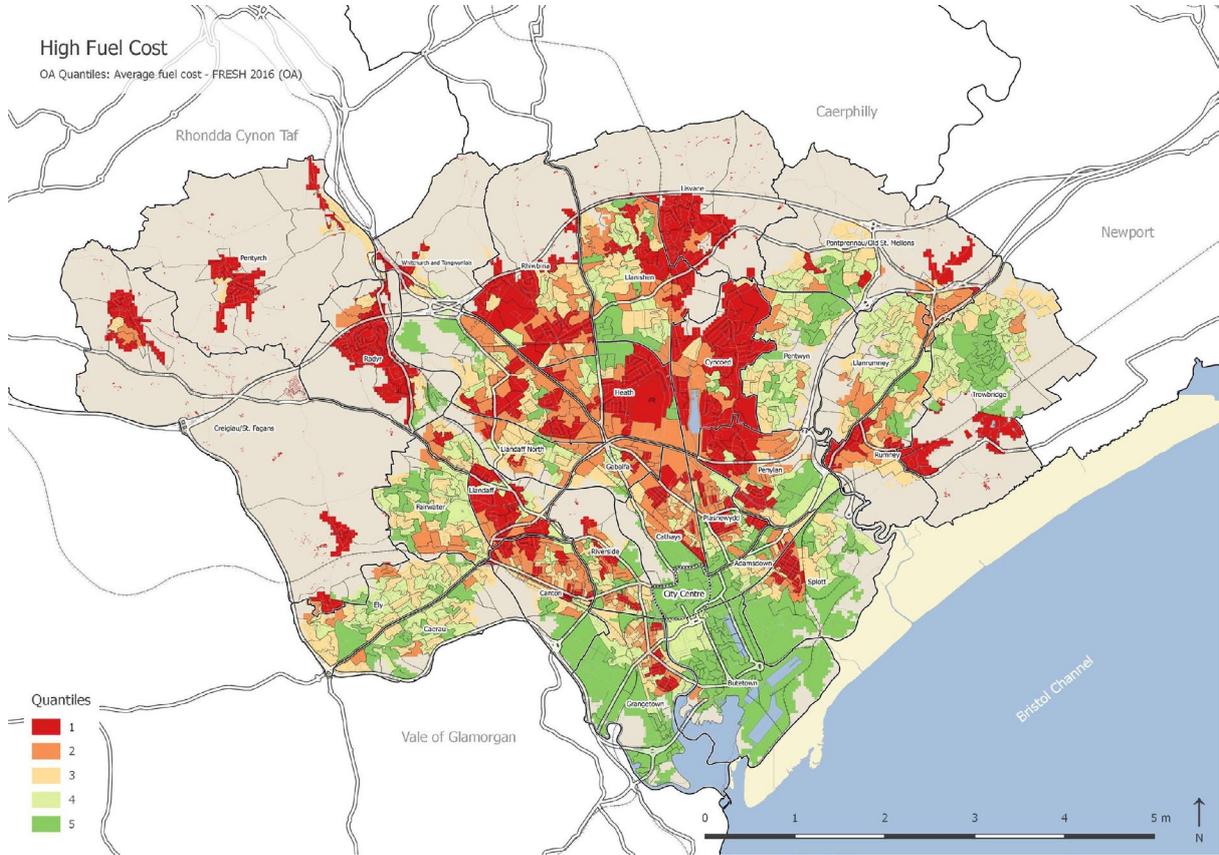
Hardest to Heat - EPC F/G Energy Ratings

OA Quantiles: Percentage of properties with EPC rating of F/G - FRESH 2016 (OA)

High Fuel Cost

OA Quantiles: Average fuel cost - FRESH 2016 (OA)

Low Income

Low income households are a key target group as they have limited financial means to be able to heat their homes to adequate levels of warmth in cold winters (Centre for Sustainable Energy, 2010). Low income households may come up against a “heat or eat” dilemma whereby they have to make a decision between heating their home and buying food (Marmot Review Team, 2011). The limited financial means of low income households also reduces their ability to pay for energy efficiency improvements to their homes, in order to make them easier to heat and cheaper to run.

Commonly in the UK, the standard definition of low income specifies that households on an income below 60% of the national median are on low incomes (or in relative poverty). In this definition, incomes are equivalised for different household types and can be expressed either ‘before housing costs’ (e.g. rental or mortgage payments) or ‘after housing costs’. (CSE report) also states that the main way that households will be able to demonstrate eligibility due to low income is through proof of benefit correspondence from HMRC/DWP, with the following list of benefits considered the most appropriate set of existing means tested benefits:

- **Pension Credit** (Guarantee Credit Element), which covers low income older people
- **Child Tax Credit** and with income below a certain threshold, which captures low income households with dependent children
- Income related **Jobseekers Allowance and Child Benefit**, which includes other low income households with dependent children
- Income related **Employment Support Allowance (ESA)**, identifying low income households with additional vulnerabilities
- Benefits that were replaced by ESA (**Incapacity Benefit, Income Support** paid because of illness or disability, **Severe Disablement Allowance (SDA)**), which covers some low income disabled people
- **Income support**, for which low income and pregnant mothers, carers, lone parents with a child under 5, or long sick or disabled are all eligible.
- **Universal Credit** (combines six existing benefits into one: Income Support; income related Job Seekers Allowance; income related Employment Support Allowance; Child Tax Credits; Working Tax Credits; and Housing Benefit)

The 2014 Welsh Index of Multiple Deprivation defines income deprivation as the percentage of the population in receipt of income related benefits (income support claimants, jobseekers allowance claimants, pension credit claimants and income based employment and support allowance claimants), in receipt of Tax Credits (children or adults with families that are in receipt of working tax credits and child tax credits with an income less than 60% of the median income for Wales before housing costs); or a supported asylum seeker.

- 18% of Cardiff’s population is in income deprivation compared to 17% in Wales
- 43% of Cardiff’s LSOAs (91 out of 214) have a greater percentage of their population in income deprivation than the Welsh average of 17% (see figure ...)

Figure 1 shows the percentage of the population in income deprivation in Cardiff’s LSOAs compared to the Welsh average.

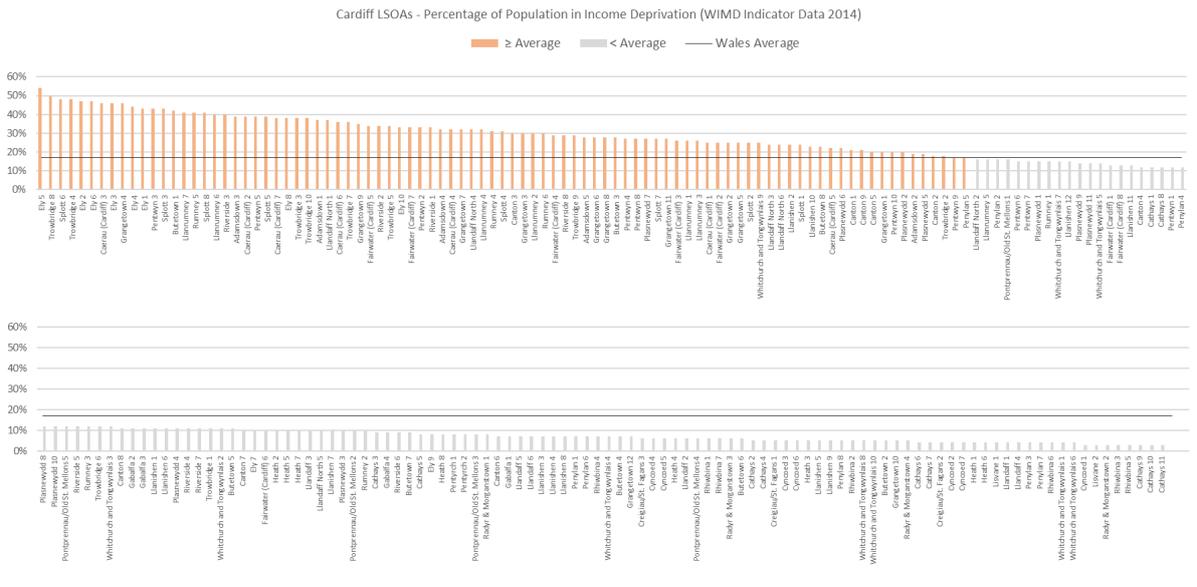
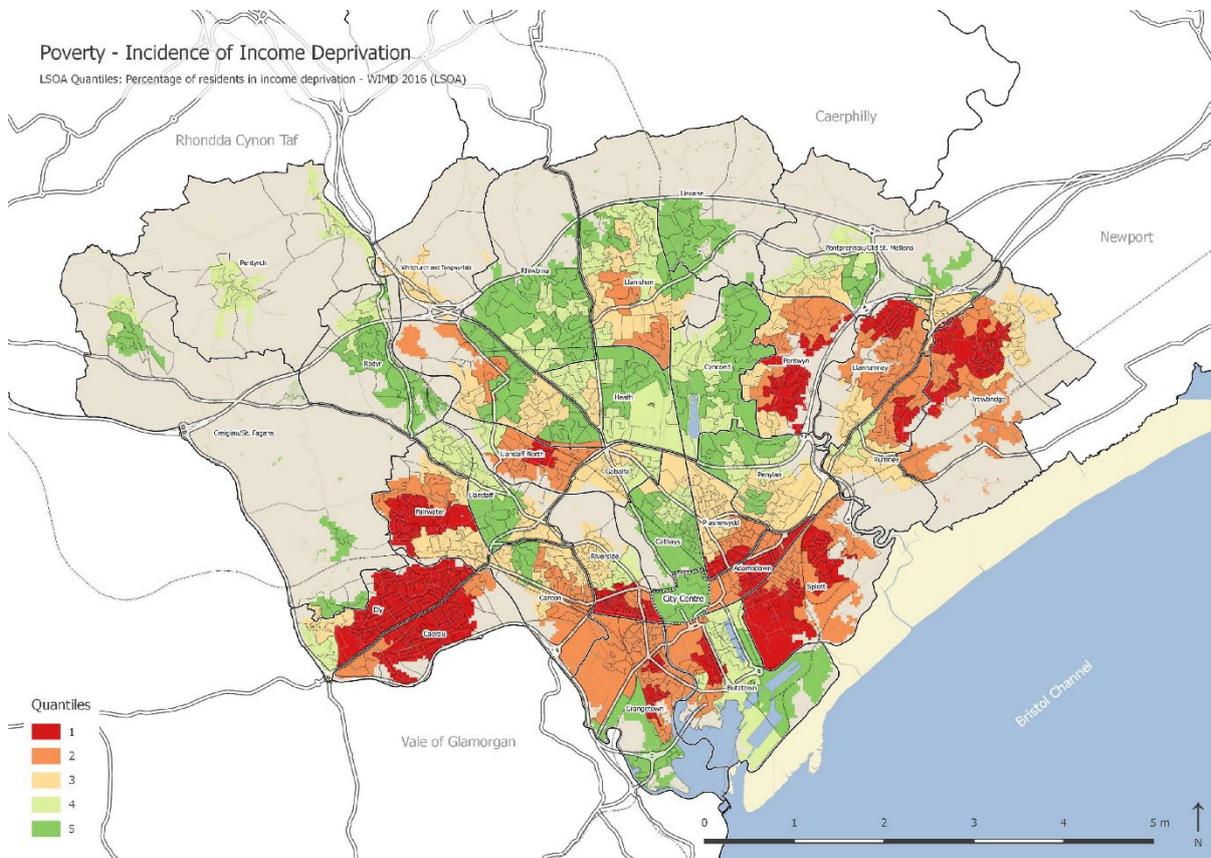

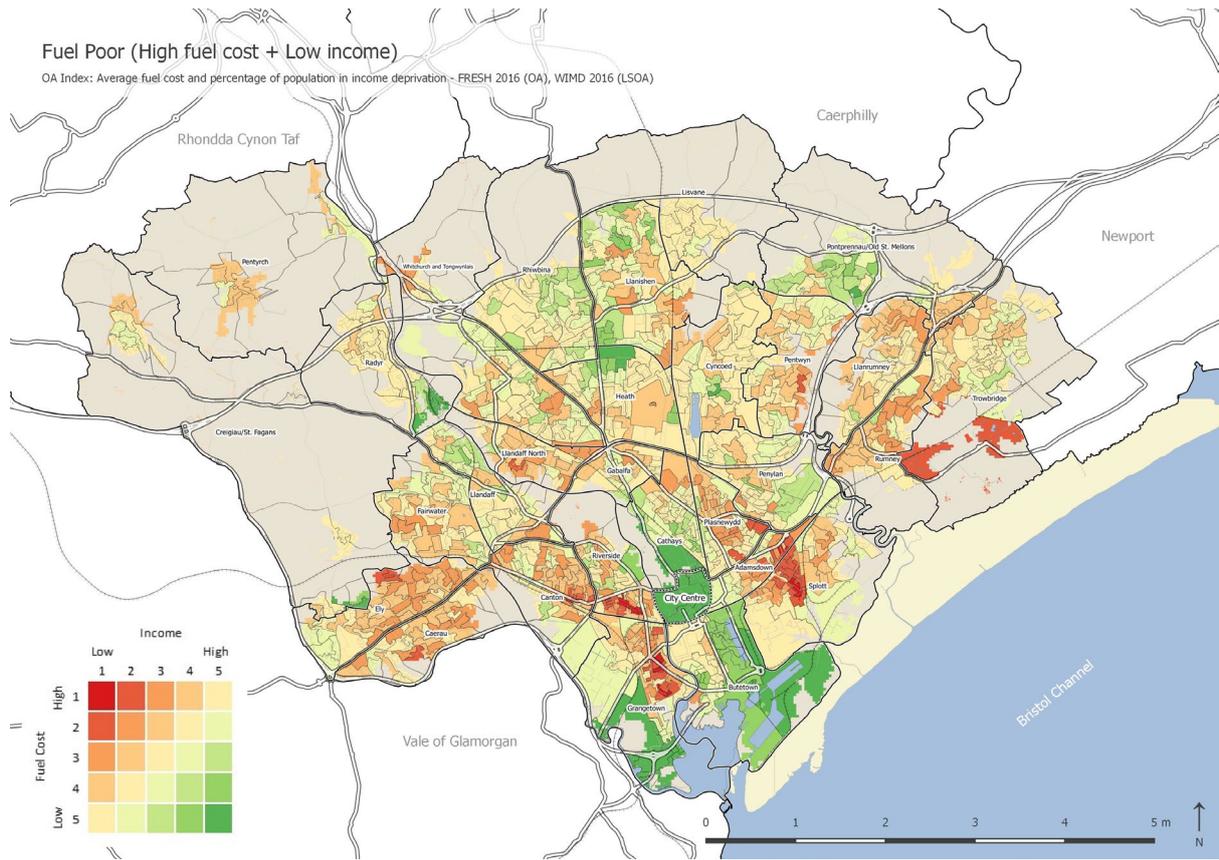
Figure ... categorises LSOAs into 5 quantiles based on the percentage of population in income deprivation (where 1 - red represents the worst 20%).

Figure ... indicates the likelihood of areas having high average fuel costs and a high proportion of the population in income deprivation using a 5x5 grid of quantiles. The red (1x1) areas are the most likely to have high average fuel costs as well as to contain a high percentage in income deprivation whilst the darker green areas are likely to have low fuel costs and low percentage of the population in income deprivation.

Fuel Poor (High fuel cost + Low income)

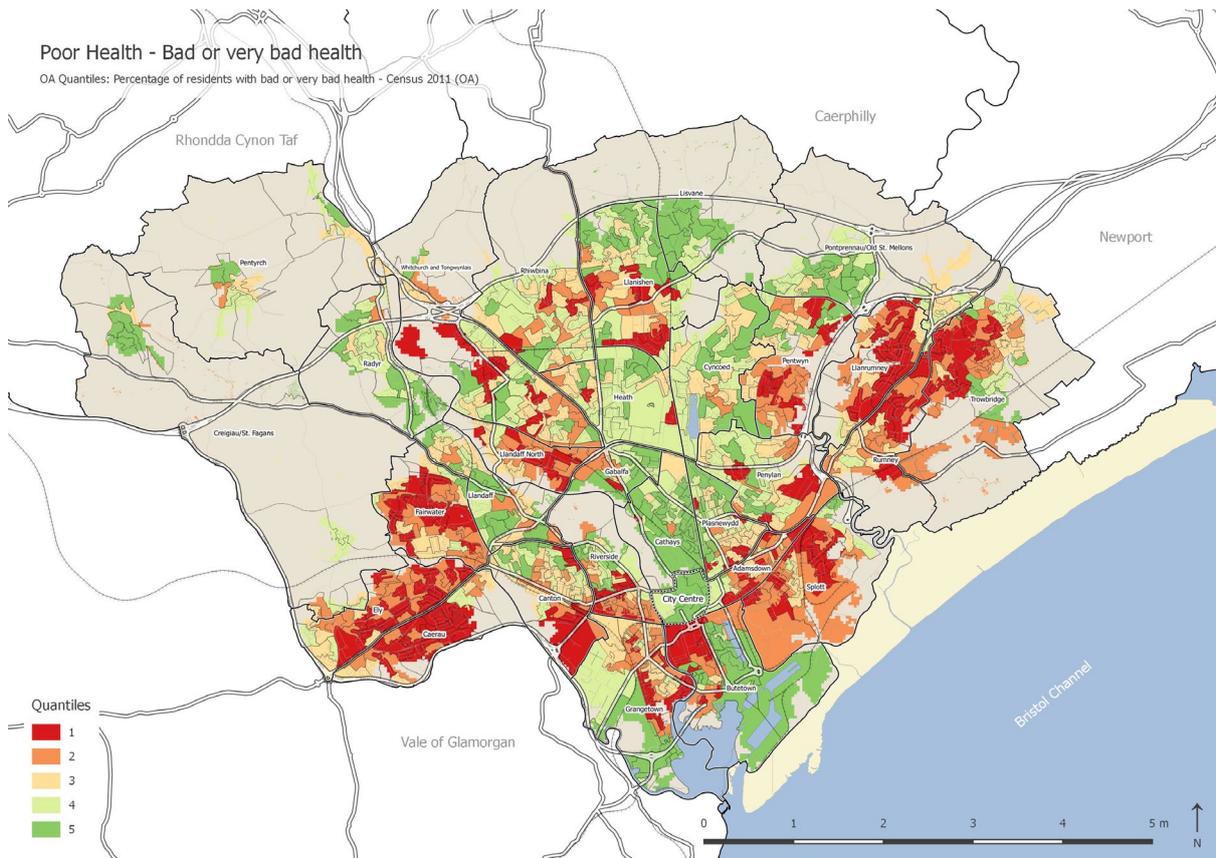
OA Index: Average fuel cost and percentage of population in income deprivation - FRESH 2016 (OA), WIMD 2016 (LSOA)

Poor Health

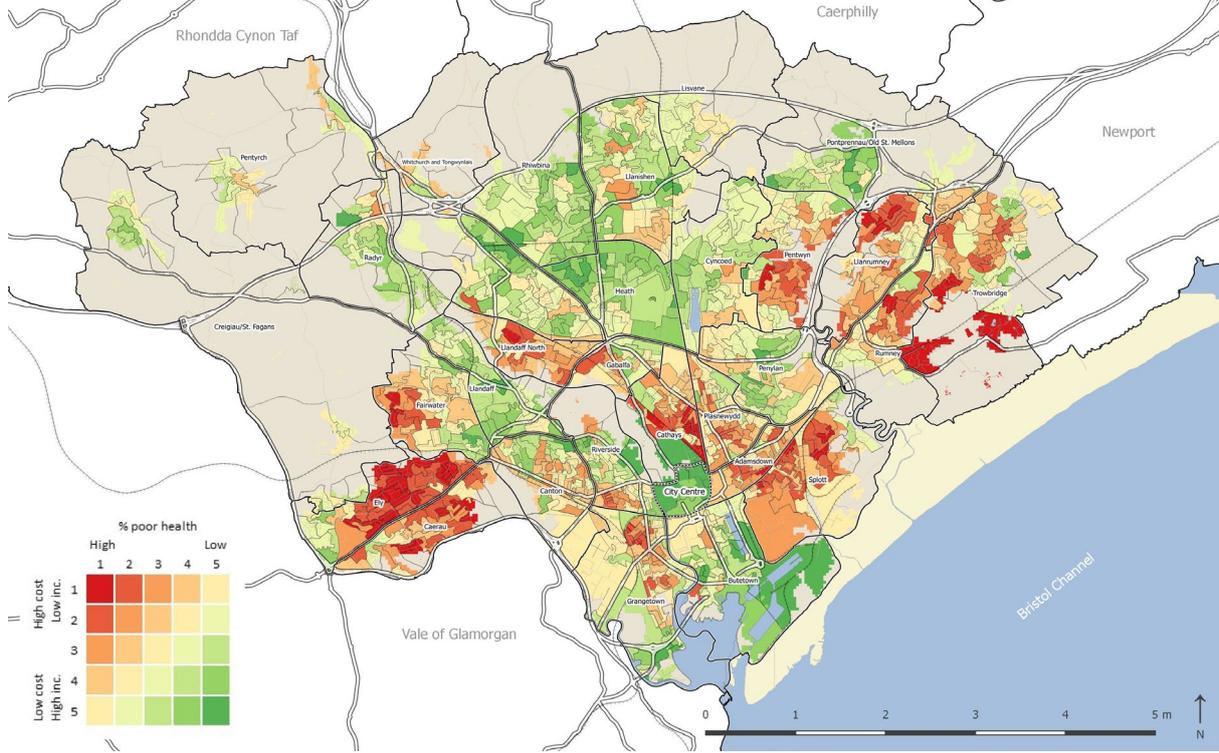
People with disability often struggle to pay their bills and keep their homes warm enough (Gore and Parckar, 2009). Below-average employment rates amongst disabled people and associated below-average incomes mean that disabled people have a greater than average risk of living in a cold home (Disability Action, 2011). Furthermore, high rates of unemployment amongst disabled people increase the likelihood of spending more time at home, and potentially in a cold home (CSE).

Figure ... categorises LSOAs into 5 quantiles based on the percentage of population with bad or very bad health based on census 2011 data (where 1 - red represents the worst 20%).

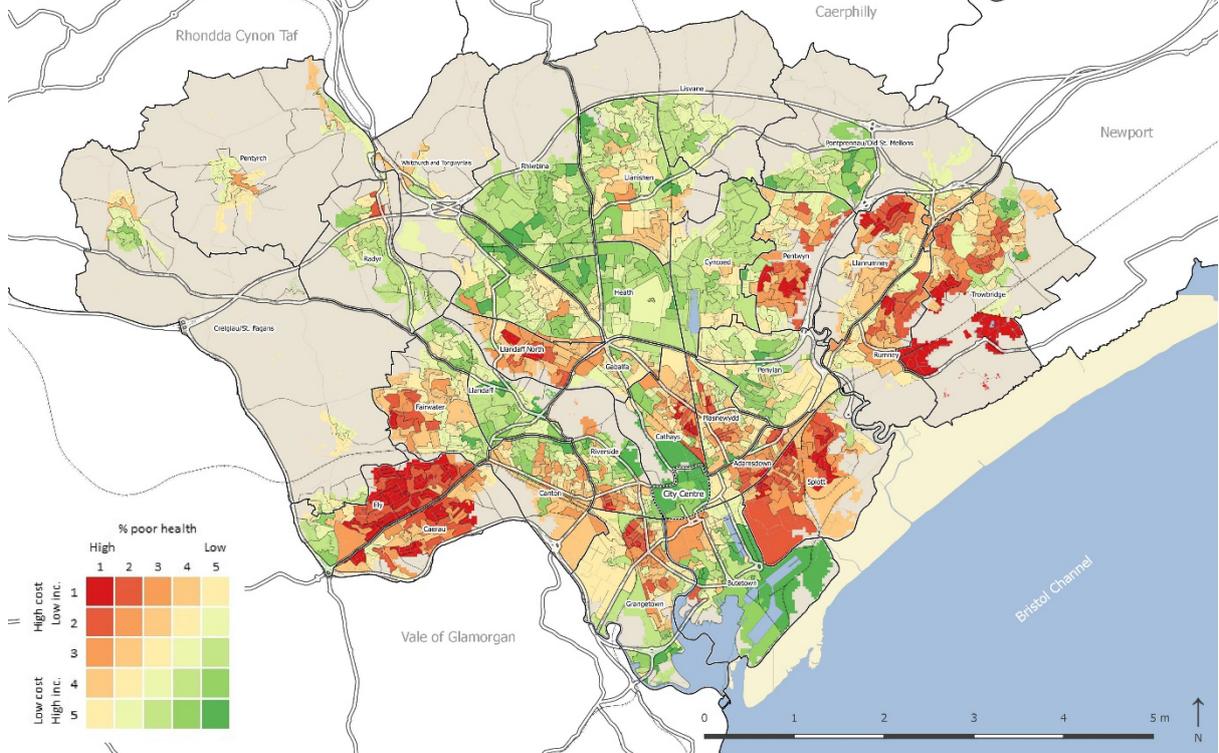
Fuel Poor : Pre School Children (age 0-4) + Poor Health (households with children)

OA Index: Average fuel cost, percentage aged 0-4 in income deprivation and percentage of households with dependent children and 1+ with a health problem - FRESH 2016 (OA), WIMD 2016 (LSOA), Census 2011 (OA)

Fuel Poor : Children (age 0-18) + Poor Health (households with children)

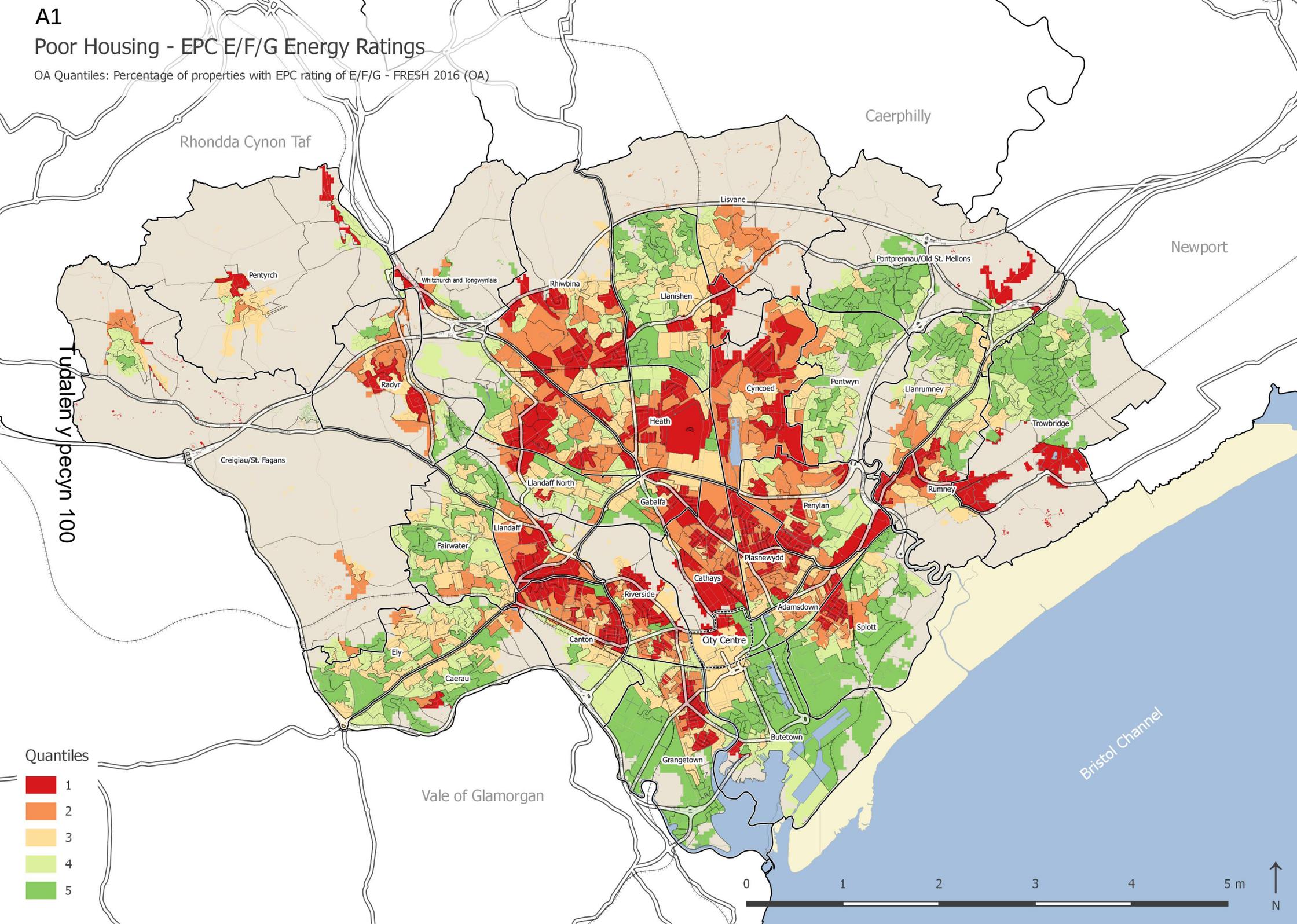
OA Index: Average fuel cost, percentage aged 0-18 in income deprivation and percentage of households with dependent children and 1+ with a health problem - FRESH 2016 (OA), WIMD 2016 (LSOA), Census 2011 (OA)

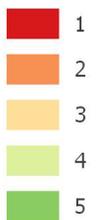
A1

Poor Housing - EPC E/F/G Energy Ratings

OA Quantiles: Percentage of properties with EPC rating of E/F/G - FRESH 2016 (OA)

Quantiles

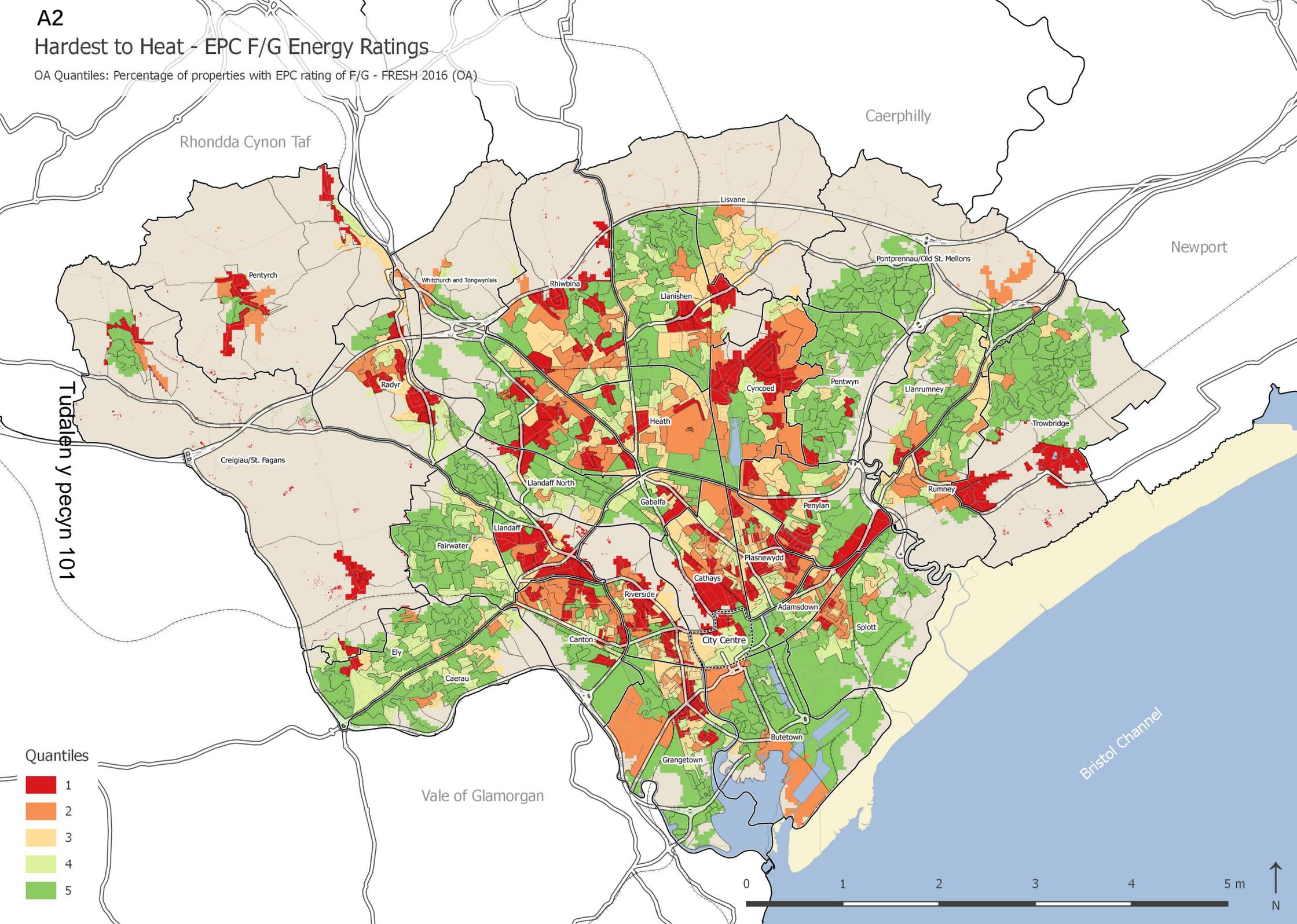
0 1 2 3 4 5 m

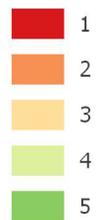
A2

Hardest to Heat - EPC F/G Energy Ratings

OA Quantiles: Percentage of properties with EPC rating of F/G - FRESH 2016 (OA)

Quantiles

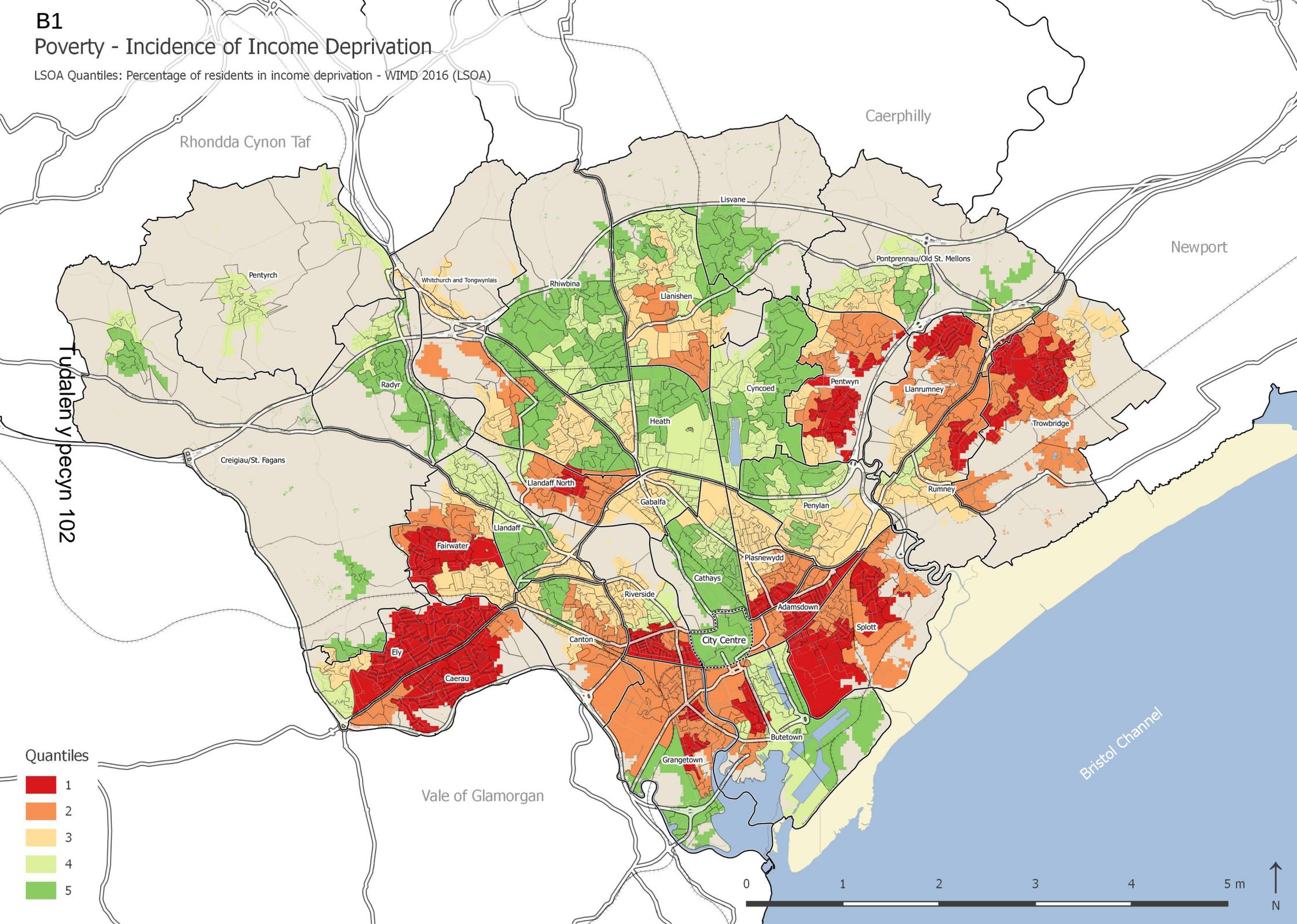

0 1 2 3 4 5 m

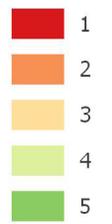

B1 Poverty - Incidence of Income Deprivation

LSOA Quantiles: Percentage of residents in income deprivation - WIMD 2016 (LSOA)

Quantiles

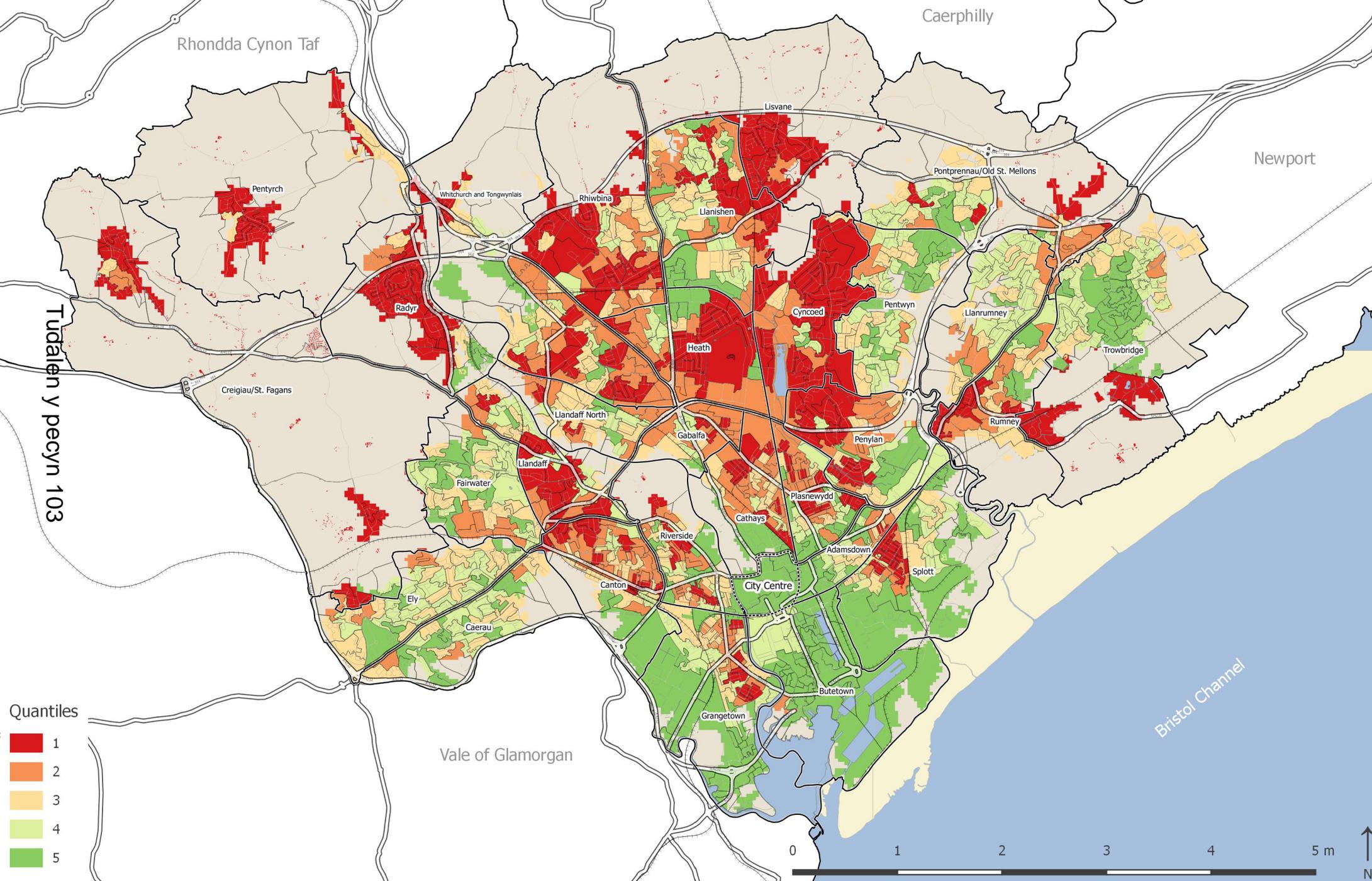

0 1 2 3 4 5 m

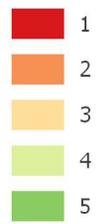

B2 High Fuel Cost

OA Quantiles: Average fuel cost - FRESH 2016 (OA)

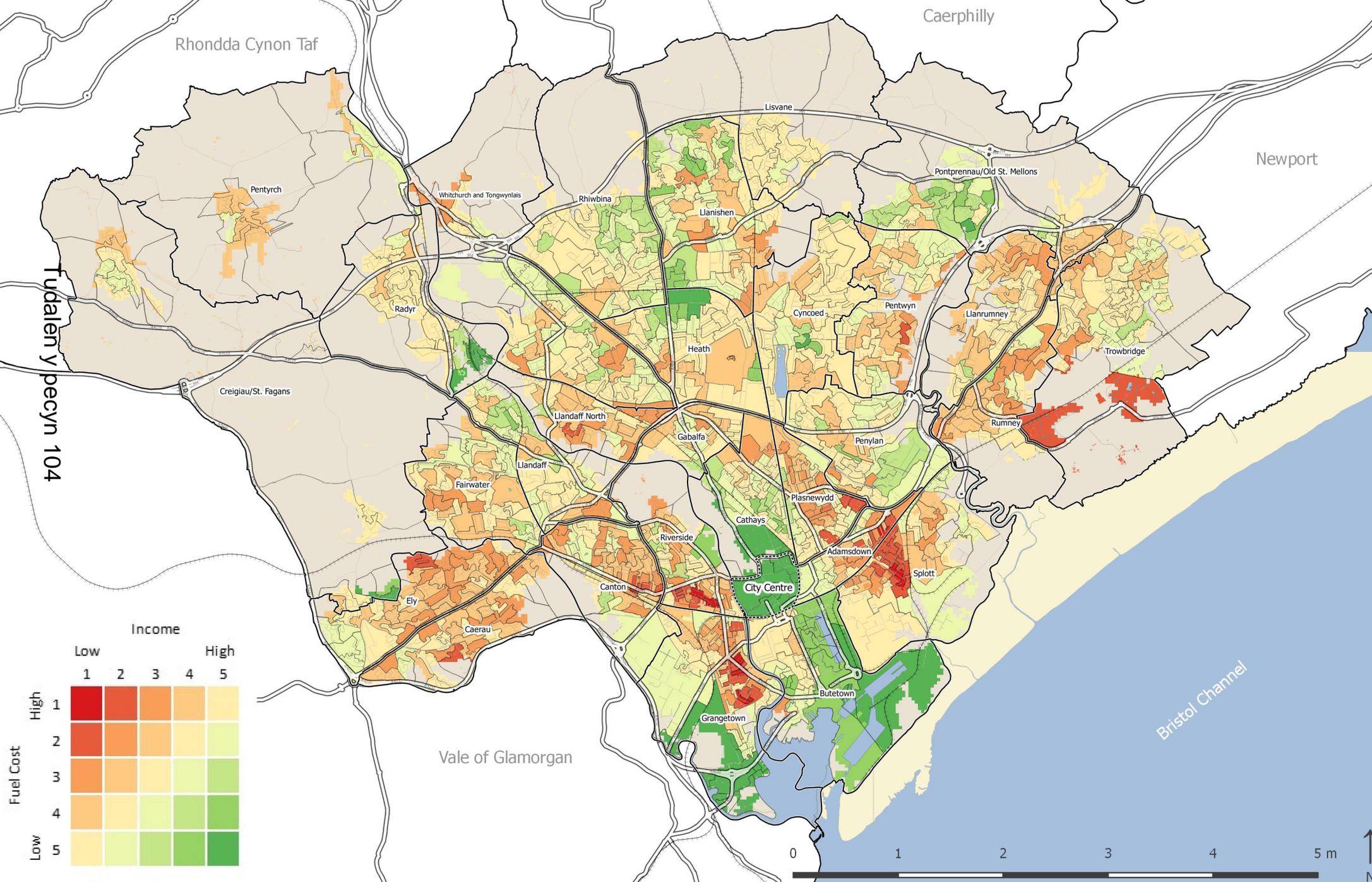
Quantiles

B3

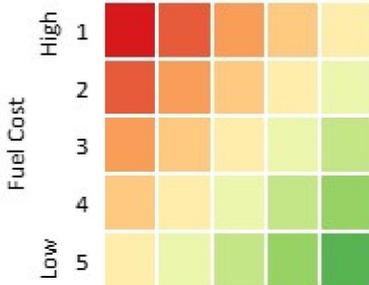
Fuel Poor (High fuel cost + Low income)

OA Index: Average fuel cost and percentage of population in income deprivation - FRESH 2016 (OA), WIMD 2016 (LSOA)

Income

Low 1 2 3 4 5 High

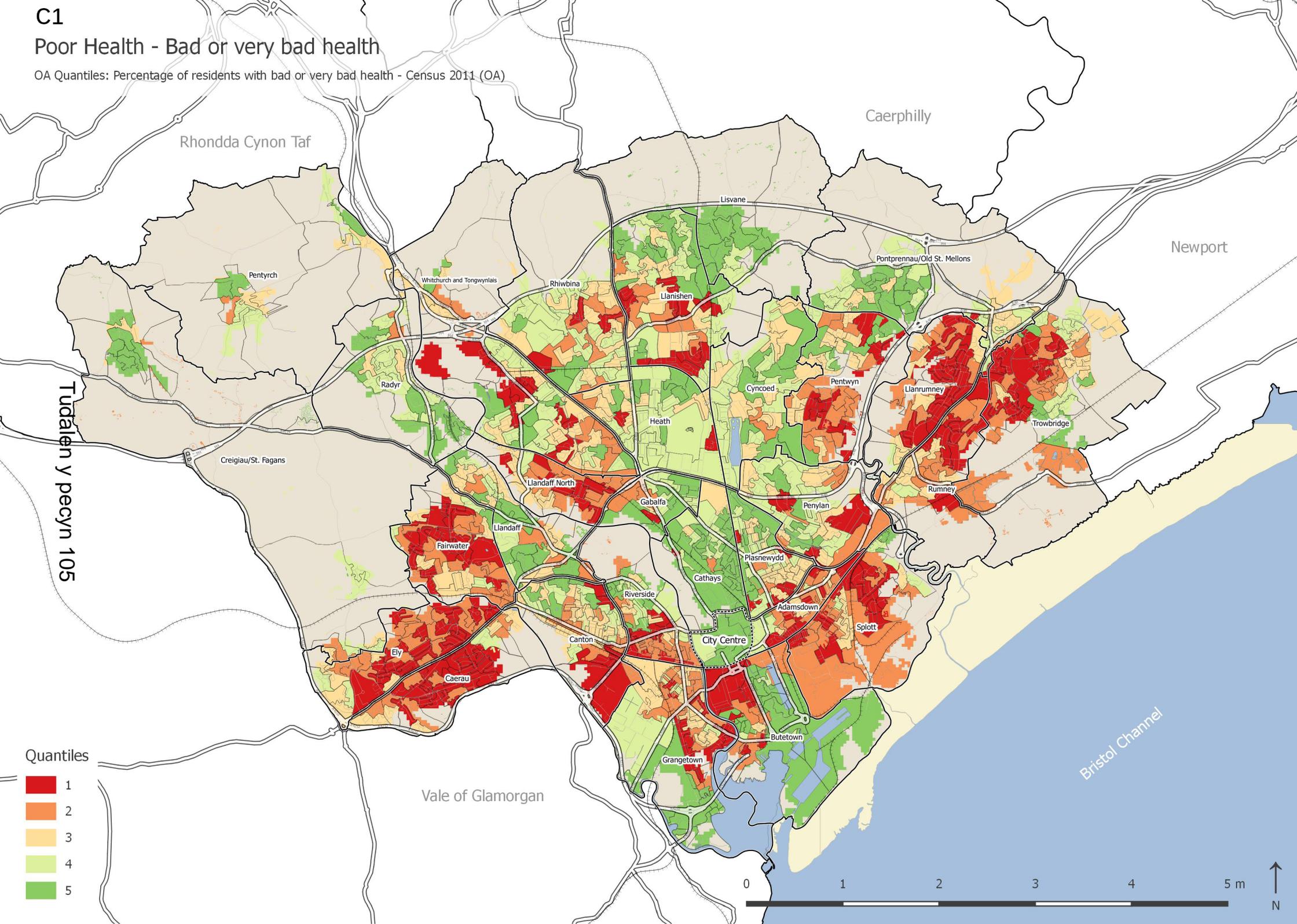
0 1 2 3 4 5 m

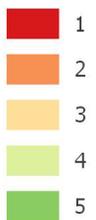
C1

Poor Health - Bad or very bad health

OA Quantiles: Percentage of residents with bad or very bad health - Census 2011 (OA)

Quantiles

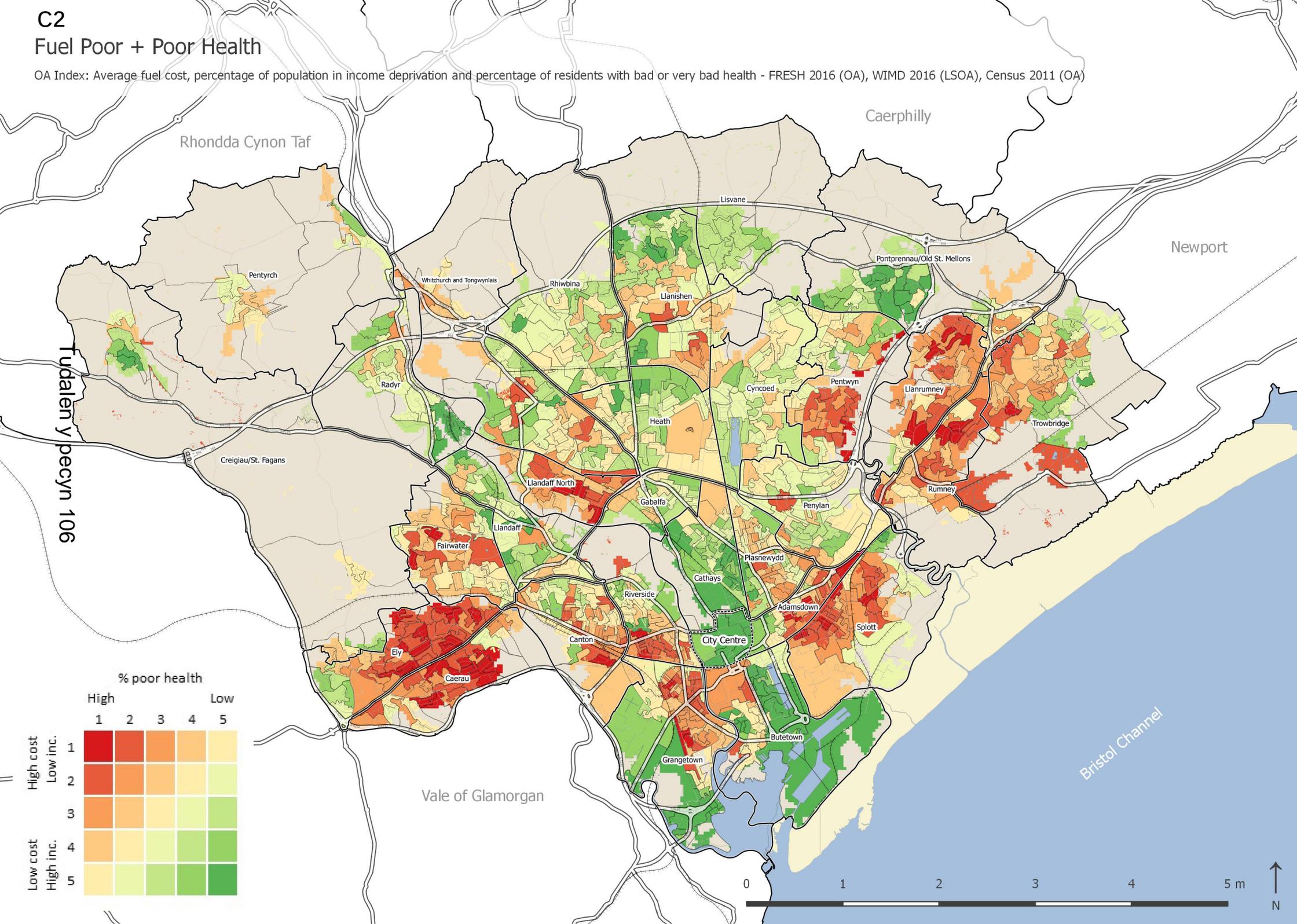

0 1 2 3 4 5 m

C2 Fuel Poor + Poor Health

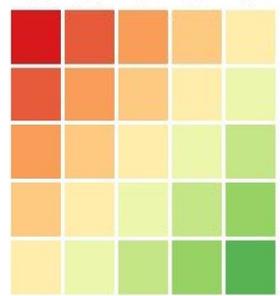
OA Index: Average fuel cost, percentage of population in income deprivation and percentage of residents with bad or very bad health - FRESH 2016 (OA), WIMD 2016 (LSOA), Census 2011 (OA)

% poor health

High 1 2 3 4 5 Low

High cost
Low inc.
1
2
3
4
5
Low cost
High inc.

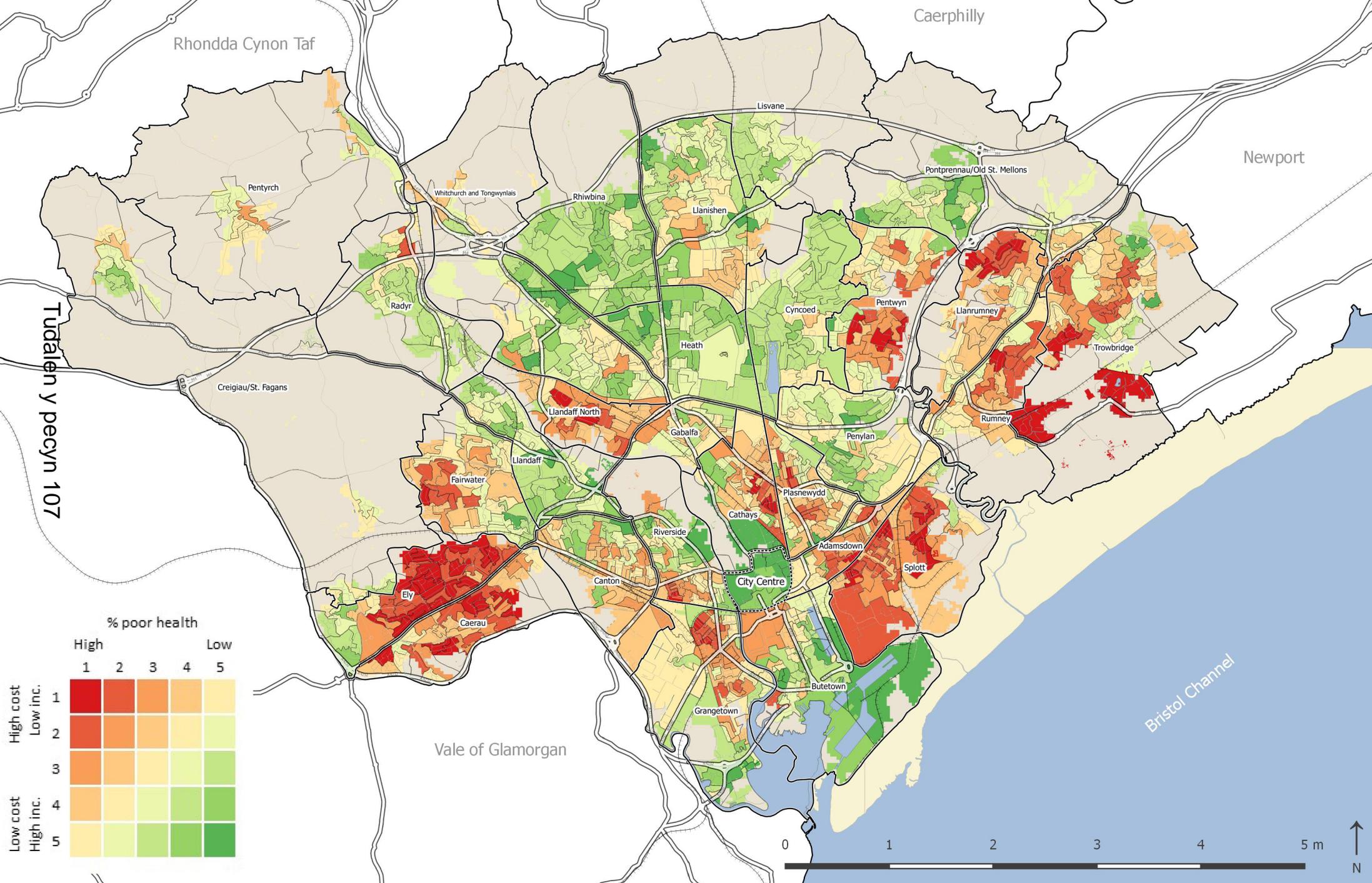

0 1 2 3 4 5 m

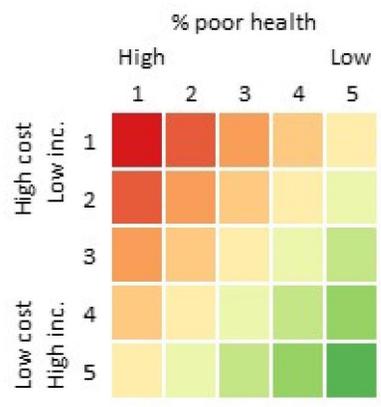

D1 Fuel Poor : Children (age 0-18) + Poor Health (households with children)

OA Index: Average fuel cost, percentage aged 0-18 in income deprivation and percentage of households with dependent children and 1+ with a health problem - FRESH 2016 (OA), WIMD 2016 (LSOA), Census 2011 (OA)

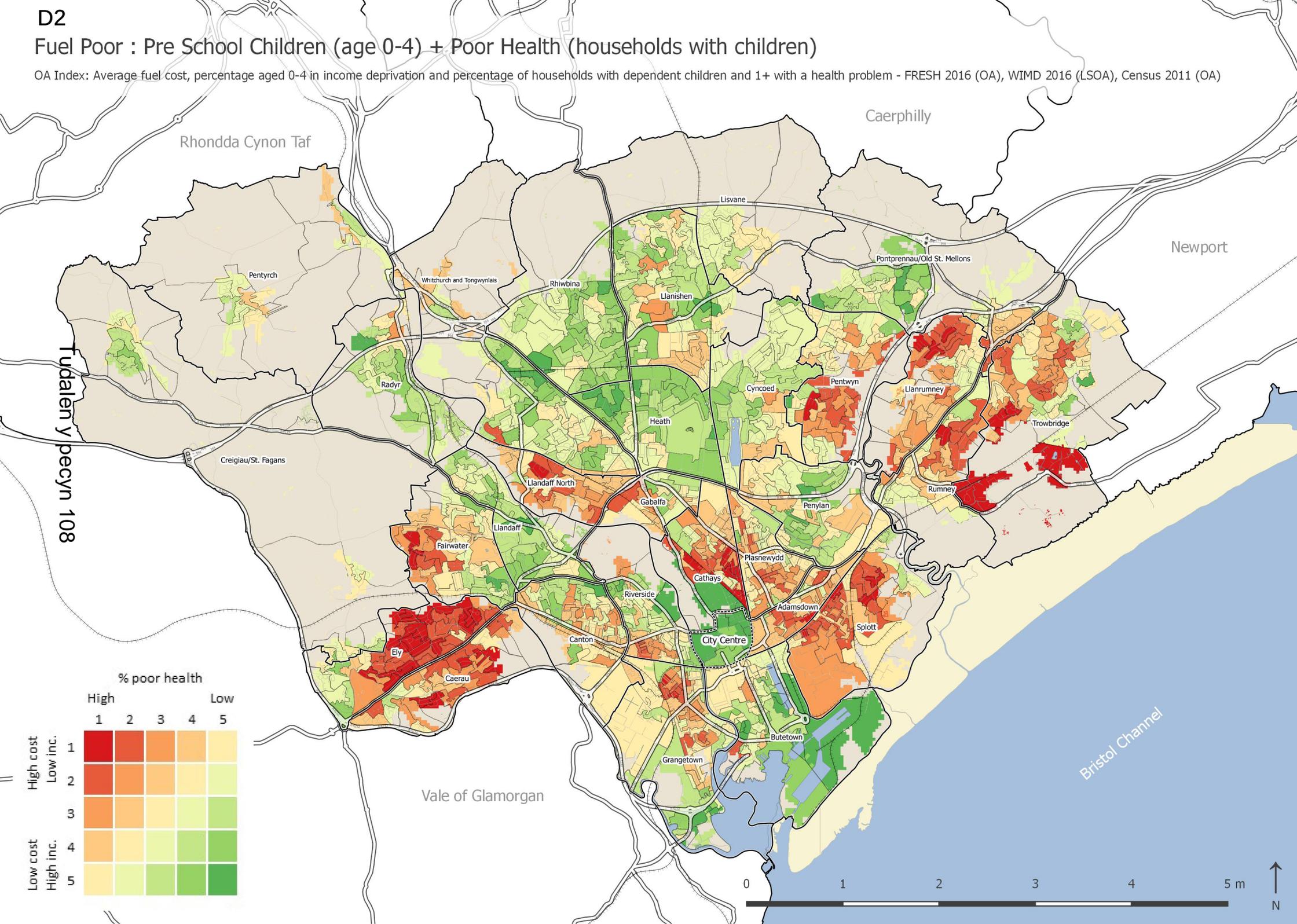
Tudalen y pecyn 107

D2

Fuel Poor : Pre School Children (age 0-4) + Poor Health (households with children)

OA Index: Average fuel cost, percentage aged 0-4 in income deprivation and percentage of households with dependent children and 1+ with a health problem - FRESH 2016 (OA), WIMD 2016 (LSOA), Census 2011 (OA)

Rhondda Cynon Taf

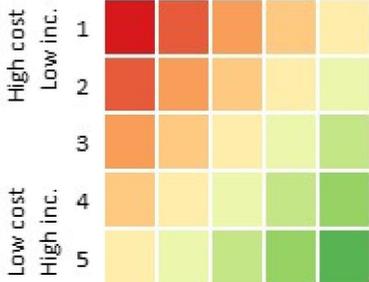
Caerphilly

Newport

Tudalen y pecyn 108

% poor health

High 1 2 3 4 5 Low

Vale of Glamorgan

Bristol Channel

0 1 2 3 4 5 m

Eitem 7

Yn rhinwedd paragraff(au) vii o Reol Sefydlog 17.42

Mae cyfyngiadau ar y ddogfen hon